

Översiktsplan 2010

Hjo kommun

Antagandehandling oktober 2010

Tanke om planering ...

Det finns två vägar:

- det förväntade

- det önskade

Det förväntade kan beskrivas med olika scenarios eller en prognos.

*Det önskade planeras med hjälp av ett
program, en plan eller en vision.*

Ledningsgrupp

Catrin Hulmarker (m), ordförande

Tore Nolberger (m)

Britt-Marie Sjöberg (c)

Petter Jönsson (fp), vice ordförande

Eva-Lott Gram (kd)

Pierre Rydén (s), 2:e vice ordförande

Bo Svensson (s)

Tjänstemannagrupp

Camilla Ehrenflod, stadsarkitekt, projektledare

Per-Åke Johansson, miljöstrateg

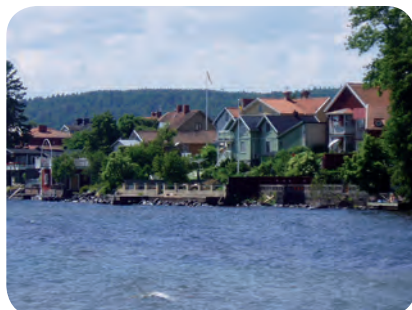
Lena Bogren, informationschef, layout

Foto: Micke Ljungström, Per-Åke Johansson, Camilla Ehrenflod, Björn Svensson, Anders Skoglöf, Nordiska museet, Hjo Hembygdsförening, Hjo-Stenstorps Järnväg, Jesper Anhede, Stig Andersson, Östen Fredriksson, Per Larsson, Hans-Göran Hansson, Göran Magnusson, PG Ylander, Ulf Fabiansson, Björn Svensson, Mikael Svensson, Lena Bogren, Lena Fastmark, Andreas Lindgren, Bergslagsbild AB, Heidi-Kristin Andersson, Anders Järkental, Niklas Almsjö, Niklas Froh, Håkan Karlsson, Avena Gruppen, Jarl Stiernstedt, Andreas Englund, Anette Östling, AnneMarie Grahm

Innehållsförteckning

SAMMANFATTNING	2	KONSEKVENSER AV PLANFÖRSLAGET	
Sammanvägning av planens ekologiska, ekonomiska och sociala konsekvenser	4	Utbyggnadsmöjligheter	102
INLEDNING		Bostäder	102
Bakgrund och syfte	6	Verksamheter	103
Planprocessen	7	Konsekvenser på den omgivande miljön	
Upplägg och anvisningar	7	Miljö, hälsa och säkerhet	103
PLANERINGSFÖRUTSÄTTNINGAR		Natur- och kulturmiljö	104
Historia och bebyggelseutveckling	8	Hushållning med mark, vatten och naturresurser	105
Hjo 2020 – En politisk framtidsbild	20	Kommunikationer inom kommunen	105
Kommunens struktur och karaktär	22	Farligt gods	106
Hjos styrkor och utmaningar	24	Buller	106
Planer och styrande dokument	25	Pendling	107
Hjo och omvärlden	26	Vattenförsörjning	107
Utvecklingstendenser i omvärlden	27	Luftföroreningar	107
Internationellt arbete	27	Ras, skred och översvämning	107
Regionala samband och mellan-kommunala intressen	28	Kraftledning	107
Planering och människan	28	Energiförsörjning	107
Riksintressen		Bostäder och bebyggelsestruktur	108
Yrkes- och fritidsfisket samt skyddsvärda stammar av fisk	32	Jord-, skogsbruk och fiske	109
Natur	33	MILJÖKONSEKVENSBESKRIVNING enligt Miljökvalitetsmålen	
Natura 2000	35	Begränsad klimatpåverkan	110
Kultur	37	Frisk luft	110
Vägar	39	Bara naturlig försurning	111
Vindbruk	39	Giftfri miljö	111
Turism och friluftsliv	40	Skyddande ozonskikt	112
Totalförsvar	40	Säker strålmiljö	112
PLANFÖRSLAG		Ingen övergödning	112
Befolkning och sociala aspekter	42	Levande sjöar och vattendrag	113
Näringsliv och arbetsmarknad	45	Grundvatten av god kvalitet	113
Offentlig service	51	Myllrande våtmarker	113
Bebyggelse och bostäder	54	Levande skogar	114
Vägar och trafik	70	Ett rikt odlingslandskap	114
Kollektivtrafik och transporter	72	God bebyggd miljö	114
Teknisk försörjning	74	Ett rikt djur- och växtliv	116
Kulturarv och kulturmiljö	77	BILAGOR	
Fritid, friluftsliv och fritidsanläggningar	80	Länsstyrelsen granskningsyttrande	118
Naturmiljö	83	Kommunfullmäktiges protokoll	123
Materialförsörjning	88		
Vatten	88		
Hälsa, säkerhet och riskfaktorer	95		
Risikanalys	101		

Sammanfattning

I Hjo kan man bo i hyresrätt alldeles
invid Vätterns strand.

Hjo är en liten lättillgänglig och omtyckt turiststad, ett välbesökt pausställe vid Vätterns strand.

Inför planarbetet fastställdes att befolkning, bebyggelse, tillgänglighet, arbetsmarknad, pendling, kontakten med vatten, utveckling av och ökad tillgänglighet till fritid och besöksnäring var prioriterade utvecklings- och insatsområden för kommunens framtid. Det är viktigt att i den allt hårdare konkurrensen, både bevara, utveckla och marknadsföra kommunen och dess unika värden.

Hjo kommun är väl socialt integrerad och befolkningen utgörs av fler äldre invånare än riket som helhet och andelen är ökande. Andelen yngre, 20-50 år, är färre än i riket och beräknas minska ytterligare. Hjo kommun har som mål att öka invånarantalet med 50 per år, vilket uppnåddes 2009. Elevantalet är stabilt och beräknas öka något. Andelen förvärvsarbetande är jämförelsevis fler men medelinkomsten lägre. Kommunen har en låg brottslighet och relativt stor upplevd trygghet, men kommunens kvinnor har höga ohälsotal. Hjo kommun arbetar effektivt med trygghet, tillgänglighet, jämställdhet, delaktighet och demokrati.

Näringslivet är diversifierat med metallindustri, större lantbruk, turism och handel som väsentliga branscher. Hjo är utsatt för allt större internationell konkurrens och regionförstoring är en aktuell fråga idag. Hjo har här konkurrensfördelar i sitt unika utbud av bostäder och ett stort socialt kapital. Idag pågår ett omfattande arbete med turism- och handelsutveckling.

Hjobon är stolt över sin stad! Kommunen är i behov av flera arbetstillfällen, har idag en omfattande utpendling, främst till Skövde. Att det finns tillfredsställande pendlingsmöjligheter i hela kommunen, dvs även på landsbygden, är en aktuell och viktig fråga, även för en ökad inflyttning.

Hjo kommun har stor utvecklingspotential, både som bostadskommun

och inom bl a eko- och landsbygdsturism. Här finns t ex unika hyresrätter i välbevarade trähus från 1700- och 1800-talet, alldeles invid Vätterns kant. Här finns vacker landsbygd, både i enskilda lägen och på gång- och cykelavstånd från handel, skola och annan service. I Hjo finns något för alla! Hjo har bra uppväxtförhållanden och vistelsemiljöer för barn, så möjligheter finns för en positiv inflyttning av barnfamiljer. Ca 75 procent av kommunens befolkning bor i Hjo tätort.

Idag råder brist på kommunal mark för flerbostadshus i centrala Hjo, vilket gör att man är beroende av privata aktörer för bostadsbyggnation. Utebliven dominoeffekt (se sidan 55) ses som ett problem för en mer rörlig befolkning och ökad inflyttning. Det är därför viktigt att mer offensivt arbeta för en inflyttning till kommunens samtliga tätorter. Det finns gott om planlagda områden i Hjo kommun, både för permanent- och fritidsboende. För att locka fler invånare till kommunen kan ytterligare planläggning på landsbygden bli en prioriterad fråga. Diskussion pågår mot att t ex inrikta landsbygdens tätorter mot sk livsstilsboenden. I en kommande fördjupad översiktsplan över Hjo stad kommer möjligheten till förtätning i de centrala delarna ses över. Idag är fler områden ineffektivt utnyttjade.

En stor fördel för besöksnäringen är ett flertal redan befintliga och väletablerade årliga aktiviteter. Att bättre utnyttja närheten till Vättern, både för boende och besökare, är en ständigt aktuell fråga. I Hjo kommun arbetar man efter; att ju fler som har tillgång till kommunens vatten, desto större tillgång är det.

I Hjo stad har bilen och motortrafiken haft företräde i trafiksystemet. Men Hjo ska vara en tät, miljövänlig, promenad- och cykelvänlig stad. GC-vägnätet byggs bl a därför successivt ut, också med målsättningen att på sikt sammanbinda kommunens samtliga tätorter. Trafiksituationen i Hjo är

idag den största orsaken till upplevd otrygghet enligt mätningar Polisen gjort. Åtgärder behövs för att minska trafikvolymen och buller i centrum, detta även om inga riktvärden för vare sig utsläpp eller buller överskrids.

Avstånden mellan bostäder och störande verksamheter behöver ökas, främst i Hjo tätort. Hjos vidareutveckling av bostäder och verksamheter hämmas idag till stor del p g a dess närhet till varandra. Därför måste åtgärder, i både smått och stort, på både kort och lång sikt, vidtas för att successivt flytta dessa verksamheter från de centrala Vätternära lägena och till Hjo norra industriområde.

Hjo kommun är starkt präglad av sin östra gräns mot Vättern. Mellan det skogbevuxna Hökensås och Vättern sträcker sig Guldskroksbygden. Landskapet är öppet och består till stora delar av helåkersbygd på den flacka strandlätten utmed Vättern. De stora gårdarna ligger oftast invid sjön eller vid någon av de bäckar som rinner från Hökensås. Till traktens karaktär hör också de små kyrkbyar som ligger något undandragna från Vätterns strand. I syd-nordlig sträckning, genom slättbygden väster om Hökensås, rinner åarna Lillån, Yan och Tidan. Genom stadens centrum flyter Hjoån från Mullsjön och mynnar i Vättern vid hamnen.

Hjo kommun ska vara klimatsmart och energieffektiv! Kommunen är positivt inställd till en utbyggnad av bl a vindkraft och fjärrvärme. Samhällsbyggandet ska också styras mot ett mer effektivt resursutnyttjande. Att göra byggandet mer miljöanpassat är en viktig uppgift, som förutom minskade emissioner även leder till sundare inommiljöer.

I Hjo finns stor möjlighet till ett aktivt liv och planens intentioner är att de ska bli ännu bättre. Exempelvis kan platser för spontana möten, offentligt liv, lek och rekreation förbättras och vägnätet bli mer tryggt och effektivt. Hjo kommun verkar för en samhällsplanering som främjar en ökad rörelse i vardagen.

Samhällsplaneringen i Hjo – nästa steg

För att Hjo kommun ska kunna utvecklas är det nödvändigt med en strategisk, hållbar och långsiktig plan. Kommunens förra översiktsplan antogs 1990 och idag finns stora behov av att ta både nya och stora tag på samhällsplaneringens övergripande nivå. Inför revidering av denna översiktsplan behövs mer eller nyare planeringsunderlag gällande t ex:

- Trafikförsörjning
- GC-vägsutbyggnad
- Bostadsförsörjning
- Markförsörjning
- Klimatstrategi
- Landsbygdsutveckling med LIS-områden
- Vindkraftsutbyggnad (Vindkraftsplan under revidering)
- Lokalt miljömålsarbete
- Bevarande av bebyggelsen
- Vidareutveckling av besöksnäring, turism och handel
- Ängs- och hagmarker
- Lövskogar
- Naturvård
- Grönstruktur

Sammanfattning

Hjo kommun är positivt inställd till en utbyggnad av vindkraft.

På olika lång sikt behöver också en mängd åtgärder vidtas i Hjo stad, till stor del på en mer detaljerad nivå, för att de mer övergripande strukturerna ska kunna bearbetas och förändras. Exempel på viktiga områden att arbeta vidare med i en fördjupad översiktsplan för Hjo stad är;

- Separera bostäder och olika verksamheter
- Bebyggelse och grönstruktur
- Bevarandestrategi för bebyggelsen
- Trafikstruktur
- Utbyggnad av GC-vägnätet
- Mark- och bostadsförsörjning
- Utvecklingsområden för handel
- Utvecklingsområde för verksamheter
- Utveckla områden för möten, ofientligt liv och rörelse
- Utveckla ett ökat nyttjande av vattnet som resurs

Sammanvägning av planens konsekvenser

Ekologiska konsekvenser

Viktiga mål i planen är att minska utsläpp till både mark, luft och vatten. Minskat utsläpp till luft sker bl a genom en förtätad stad med sammanbundet effektivt GC-vägnät, minskad och mer långsamtgående motortrafik i centrum, en strävan mot att förlägga målpunkter för tunga transporter i Hjo norra industriområde samt ökat resande med kollektivtrafik. Minskat utsläpp till vatten eftersträvas bl a genom ökat antal anslutningar till kommunalt VA-system, höga krav på enskilda anläggningar och ledningsnätens kvalitet. Minskat utsläpp till mark sker t ex genom ett minskat växtnärläcksage och ökad ekologisk produktion liksom att nedlagda avfallsdeponier undersöks och efter

behov åtgärdas. Effektivt utnyttjande av energi, teknisk försörjning och infrastruktur ska också eftersträvas liksom minskad mängd avfall och ett ökat kretsloppstänkande. Kommunen är positivt inställd till en utbyggnad av vindkraft och fjärrvärme. All byggnation och andra verksamheter, speciellt i vattennära lägen, ska noga utredas. För övrigt ska den biologiska mångfalden och variationen i odlingslandskapet bevaras och helst förstärkas.

Regionförstoring, liksom exploatering för bebyggelse och andra målpunkter utanför tätorten, medför ökade transporter. Detta påverkar miljön negativt. Beroende på valet av transportmedel påverkas miljön olika mycket. Pendling med bil är det alternativ som är sämst. I planen finns målsättningar om ett effektivare kollektivtrafiksystém och en vilja att främja en ökning av andelen resande med kollektivtrafik. Områden som ligger utanför de stråk som är försörjda med kollektivtrafik är beroende av transporter med bil. För att motverka negativa effekter från transporter ger planen ökade förutsättningar för tillgång till förnybara energikällor.

Sociala konsekvenser

Hjo ska vara en kommun som präglas av omtanke, trygghet, delaktighet och stark gemenskap. Målet är och åtgärder sätts in för att Hjo kommun även i fortsättningen ska vara en lugn, trygg och vacker kommun med ännu fler lättillgängliga mötesplatser och attraktiva besöksmål.

För att Hjo kommun ska vara ett bra samhälle för alla eftersträvas i samhällsplaneringen en hänsyn till olika samhällsgrupper och ett brett deltagande i bl a planprocesser. Att kommunens allmänna platser är tillgängliga för alla är en förutsättning för demokrati och delaktighet.

Hjo ska förtätas! Detta främjar både tillgängligheten, miljön och förutsättningarna för mer liv och rörelse i centrum. I samhällsplaneringen

finns en strävan mot en blandning av boendetyper i hela kommunen. Detta ger både bättre valmöjligheter och är positivt för den sociala integrationen. Mål finns också att förbättra den för kommunens invånare största otryggheten, trafiken. I Hjo stad ska trafiken minskas genom att torget blir gångfartsområde i kombination med att trafikstrukturen utanför ska bli mer effektiv. En annan viktig åtgärd är att det finns god tillgång till välmarkerade parkeringsplatser i anslutning till centrum. Det ska vara enklare att parkera där än att ge sig upp i områdena runt torget för att leta efter plats. Det ska vara smidigare att handla i Hjo än att åka till en annan kommun! Att försämrade tillgängligheten med bil i Hjo är därför ingen målsättning i planeringen för framtiden. En bättre trafikmiljö i centrum kommer förhoppningsvis även att gagna handeln liksom att göra centrum till en mer attraktiv mötesplats.

Hjo stad ska vara tillgänglig och natur- och grönområden ska finnas i människornas närhet. Hjo kommun värnar också invånarnas hälsa genom en strävan mot ökad rörelse i vardagen. En viktig del i detta är en tät gång- och cykelvänlig stad likväl som ett GC-vägnät som sammanbinder kommunens alla tätorter. Extra fokus ska också läggas på barn och unga liksom kommunens kvinnor som påvisar ett högt ohälsotal.

Hamnområdet ska vidareutvecklas mot besöksnäring, bad och hamnverksamhet. Målet är att Hjo ska ha Vätterns mest tillgängliga fiske! Kommunen ska också, i samverkan med olika föreningar, medverka till en fortsatt god standard för fritids-, rekreations- och idrottsaktiviteter, även utanför tätorten.

Guldkroksområdet ska värnas avseende en fortsatt utveckling och eventuell utbyggnad av anläggningar för idrott och rekreation, främst västerut. Att använda kommunens kanske mest eftertraktade område för annat än boende, kan kanske ses orimligt och

oförsvarbart i en mer avlägsen framtid. Med Hjos mått mätt är remsan för unikt vattennära boende relativt smal. Bara några hundra meter från Vättern svalnar attraktiviteten snabbt av. Ju mindre unikt och attraktivt boendet är i Hjo, desto större blir hoten från omgivande kommuner som kanske ligger före med andra värden. Det kan handla om värden som att ha nära till arbetet, shopping, kollektivtrafik eller utövande av en fritidssysselsättning som inte erbjuds i Hjo. Genom att avgiften till Guldkroksbadet togs bort 2010 fick Hjo något som inte finns någon annanstans. Hjo fick också omedelbart långt fler besökare än vanligt under säsongen, både hjobor och invånare från andra kommuner.

Som sociala negativa konsekvenser kan regionförstoring och ett ökat pendlande ses, då försvåring uppstår för jämställdhet mellan kvinnor och män. Ett ökat pendlande minskar också fritiden och möjlighet till fysiska och sociala aktiviteter.

Ekonomiska konsekvenser

Kommunens mål är att invånarantalet ska öka och genom att värna de kvaliteter som redan finns, och utveckla några nya, har Hjo goda möjligheter till en positiv befolkningsutveckling. Näringsliv, handel och besöksnäring ska vidareutvecklas. Med detta kommer ökad sysselsättning och ökade skatteintäkter med vilka bl a den kommunala servicenivån kan höjas ännu mer. En tät promenad- och cykelvänlig stad ger ett minskat bilåkande och förbättrad folkhälsa. Detta ger i sin tur även positiva effekter på ekonomin.

Ett effektivt utnyttjande av energi, teknisk försörjning och infrastruktur eftersträvas. En väl utbyggd IT-infrastruktur i hela kommunen ger ökad möjlighet till arbete hemifrån även på landsbygden. Detta är också en viktig aspekt i kampen om både nya invånare och verksamheter.

Hjo kommun strävar efter att skapa ännu fler lättillgängliga mötesplatser och attraktiva besöksmål.

Kommunen har som mål att Hjo ska ha Vätterns mest lättillgängliga fiske!

Inledning

"Vill du vara snäll och tala om för mig vilken väg jag ska ta härifrån?" "Det beror på vart du vill komma" svarade katten. "Det spelar inte så stor roll" ... sa Alice. "Då spelar det heller ingen roll vilken väg du tar", sa katten.

Ur Alice i underlandet

I Hjo kommun är det viktigt att i samhällsplaneringen även lyfta mjuka frågor som jämställdhet, folkhälsa och demokrati.

Bakgrund och syfte

Beslut i lokaliserings- och markanvändningsärenden får alltid långsiktiga konsekvenser. Därför behövs översiktsplanen som ett underlag som gör det möjligt att välja den lösning som skapar en attraktiv stad och samtidigt ger minst konflikter med andra intressen, där en god hushållning med såväl pengar som naturresurser främjas. En översiktsplan kan med fördel också lyfta fram mjuka frågor som t ex folkhälsa, tillgänglighet, jämställdhet och social integration.

Dagens utveckling karaktäriseras av en stor osäkerhet kring framtiden. Teknisk utveckling, globalisering, miljöhot, segregering, ökad otrygghet och ohälsa är några exempel på faktorer som påverkar arbetsmarknad, bosättningsmönster och lokala levnadsförutsättningar. Många gånger på ett oförutsägbart sätt. I det förändringsbruset som finns är det av flera anledningar viktigt att skapa en gemensam framtidsbild av Hjo kommun. För framtiden är inget vi bara upptäcker, utan något vi till stor del själva skapar! Att planera är att flytta framtiden till nuet, så att man kan göra något åt den.

I Hjo kommun finns en förhållandevis enhetlig bild av hur vi vill att Hjo ska se ut. Inför översiktsplanarbetet antogs ett program där det fastställdes att befolkning, bebyggelse, tillgänglighet, arbetsmarknad, pendling, kontakten med vatten, utveckling av och ökad tillgänglighet till fritid och besöksnäring var prioriterade utvecklings- och insatsområden inför kommunens framtid. Det sågs också som viktigt att, i den allt hårdare konkurrensen, både bevara, utveckla och marknadsföra kommunen och dess unika värden.

Formella krav för översiktsplan

Varje kommun ska enligt Plan- och bygglagen, PBL, ha en aktuell kommunomfattande översiktsplan. Planen ska vara lättläst och dessutom aktualitetsprövas varje mandatperiod, utifrån

ny kunskap och nya värderingar. Planen är ett förenklings- och effektiviseringsinstrument när kommunen eller andra myndigheter fattar beslut som rör mark- och vattenanvändningen. Det gäller såväl vid upprättande av detaljplaner och områdesbestämmelser som vid prövning av bygglov enligt PBL. En översiktsplan är ett vägledande dokument, inte juridiskt bindande.

Sammanfattningsvis ska av planen framgå:

- Allmänna intressen och miljö- och riskfaktorer samt kommunens ställningstagande till dem.
- Grunddragen i fråga om den avsedda användningen av mark- och vattenområden.
- Kommunens syn på hur den byggda miljön ska utvecklas och bevaras.
- Hur kommunen avser att tillgodose de redovisade riksintressena.
- Hur kommunen avser att iakttä gällande miljö kvalitetsnormer.

Denna översiktsplan har en tidhorisont på 10-15 år, men ger i vissa avseenden också en ansats till hur vi vill att kommunen kommer att förändras på både kortare och längre sikt. Exempel på detta är att successivt, vartefter staden växer och förändras, separera verksamheter från bostäder. Ett annat är konflikten mellan behoven av förtätning för att bygga mer bostäder och behovet av tillgänglighet och närhet till grönområden. För en successiv förbättring av trafikstrukturen krävs också en målmedveten planering och åtgärder på både kort och lång sikt.

Översiktsplanen antas av kommunfullmäktige.

Planprocessen

Inventering inför arbetet med denna kommunomfattande översiktsplan påbörjades hösten 2005. Ett program för planarbetet antogs av kommunstyrelsens allmänna utskott 2008, vilket även fungerat som ledningsgrupp för arbetet. Översiktsplanen har utarbetats av stadsarkitekt Camilla Ehrenflod och miljöstrateg Per-Åke Johansson. I framtagandet av översiktsplanen har lika många män och kvinnor medverkat. Samrådsmöten med allmänheten har hållits i Hjo, Korsberga, Blikstorp och Gate. I ett försök att nå en bred allmänhet ställdes planen också ut på ICA Supermarket i Hjo. Den förra kommunomfattande översiktsplanen antogs av kommunfullmäktige 1991.

Formella krav för processen

PBL ställer krav även på planeringsprocessen. Kraven är inriktade på att planeringsarbetet sker med öppenhet och insyn för att garantera att planen tillkommit under rättssäkra och demokratiska former. Motivet för detta är att beslutsunderlaget blir bättre, att besluten får en starkt förankring samt att det är en självklar rättighet att få påverka den egna närmiljön.

I PBL regleras;

- hur samrådet ska ske och vad det måste behandla,
- hur en bredare allmänhet informeras,
- hur inkomna synpunkter ska behandlas,
- vem som fattar beslut,
- hur beslutet vinner laga kraft och sprids samt
- att ställning regelbundet måste tas till översiktsplanens aktualitet.

Upplägg och anvisningar

Översiktsplanens innehåll är i stort uppdelat i tre delar; planeringsförutsättningar, förslag till plan samt konsekvenser av planförslaget. Planeringsförutsättningarna ska ge en bild av Hjo idag, vad vi har att utgå ifrån i den framtida samhällsplaneringen. I planförslaget ska man kunna utläsa ställningstaganden och förslag på förändringar. Konsekvensbeskrivningen ska visa just vilka konsekvenserna blir om planens intentioner genomförs.

År 2006 antog Hjo kommun en vindkraftsplan. Av vindkraftsplanen framgår prioriterade, viktiga och restriktiva områden för vindkraft i Hjo kommun. Dessa områden finns inte redovisade i ÖP 10 eftersom kommunens vindkraftplan är under revidering 2010-11. Vid etablering av vindkraft i Hjo kommun är det viktigt att det sker i överensstämmelse med ställningstaganden i gällande vindkraftsplan.

I denna översiktsplan beskrivs en del, för en kommunomfattande översiktsplan, förhållandevis detaljerade frågeställningar, både för Hjo stad och för kommunens tätorter på landsbygden. Detta eftersom de bedöms vara avgörande även på övergripande nivå och att inga fördjupningar eller andra ställningstaganden finns idag. Flera av dessa frågeställningar nämns endast i texten och har inte formulerats till riktlinjer. Dessa frågor kommer senare att behandlas vidare och mer ingående i en fördjupad översiktsplan för bl a Hjo stad.

Plankartor

Längst bak i ÖP 10 finns 3 separata plankartor;

- Markanvändningskarta
- Natur- och landskapskarta
- Regleringskarta

"Att planera är att flytta framtiden till nuet, så att man kan göra något åt den."

Samrådsmöte i Korsberga 2009.

Val 2010

Planeringsförutsättningar

Waroléns speceriaffär på
Långgatan 1963

Badhytterna i kurortsparken

Hjo hamn i början av 1900-talet

Historia

Trakten kring Hjo är relativt fattig på fornfynd, men funna stenyxor visar att det funnits människor här under stenåldern. Hjo omnämns i skriftligt källmaterial första gången i ett dokument från 1327. Som stad benämns Hjo första gången i bevarande handlingar från 1413. Hjos uppkomst har satts i samband med Vadstena klostres framväxt under 1300-talets sista decennier. Hjo var vid denna tid Västergötlands hamnplats vid Vättern och stod för förbindelserna österut, till den under senmedeltiden viktiga staden Vadstena och till Hästholmen. Vadstena kloster hade ett eget hamnmagasin och en gård i Hjo. Förutom stadskyrka och ett härbärge för de resande saknade Hjo kyrkliga inrättningar under medeltiden.

Genom sitt fördelaktiga läge vid Vättern kom Hjo att bli en viktig över-skeppningshamn på leden mellan Östergötland och Västergötland. Hjo förblev dock en småstad, med färre än 400 invånare ännu på 1700-talet. I jämförelse med andra städer har befolkningsökningen efter 1700-talet vanligen växlat mellan medelstark och svag. Det hittills förhållandevis starkaste tillväxtskedet inföll mellan ca 1830 och 1860, då handel och hantverk blomstrade efter Göta kanals öppnande.

Handeln i Hjo förde av allt att döma en tynande tillvaro under större delen av 1600-talet och under 1700-talet, även om viss handel förekom. Borgarna och bönderna var i stort sett självhushållande. Stadsnäringarna gav knappast något överskott och man hade svårt att betala skatter och andra pålagor. Det är osäkert vilken betydelse fisket haft för staden, men för husbehov borde det betytt mycket för hjobornas försörjning. Att bedriva handel på landsbygden var strängeligen förbjudet och särskilt på 1680-talet gjordes livliga ansträngningar att bekämpa detta, då det var en allvarlig konkurrens till borgarnas näringsutövande. Hjo tycks ha

varit en förnämlig hantverksstad. På 1700-talet startades Alingsås fabriker en industri i Hjo, ett kamullgarnspinneri. Det fanns också två färgare som bedrev verksamhet i staden. Jordbruket var, bredvid hantverket, huvudnäringen i Hjo. År 1831 hade Hjo fler hantverksmästare än både Skövde och Falköping.

Landets befolkning började vid sekelskiftet 1800, då dödligheten sjönk, kraftigt att öka. Hjos invånare fördubblades under 1800-talets första hälft. Antalet torp och backstugor ökade drastiskt och jordbruket genomgick stora förändringar. I Hjo genomfördes laga skifte 1845-1847, stora områden nyodlades och nya jordbruksmetoder infördes. När det inte längre fanns plats för alla på landsbygden emigrerade många till Amerika. Andra flyttade in till städerna där allt fler industrier behövde arbetskraft. Den ganska bekymmersamma situationen för stadsnäringarna i Hjo började i mitten av 1800-talet vända till det bättre. Tre faktorer gav en grund för tillväxt och industrialisering; ny hamn, järnväg och en kuranstalt. Kring sekelskiftet uppstod de industrigrenar som under 1900-talet bildat stommen i Hjos näringsliv; metallindustrier, gjuterier och snickeriindustrier.

Utmed Vätterstranden finns Stads-parken om ca 44 000 m² som anlades i slutet av 1800-talet i samband med bildandet av Hjo vattenkuranstalt. Idag finns en ny vårdplan för parken och dess byggnader.

År 1873 öppnades Hjo-Stenstorps järnväg, den första 891 mm smalspårsjärnvägen av betydelse i Sverige. Banan användes fram till 1948 som privatbana och därefter med SJ som ägare. På grund av denna tidiga järnvägsförbindelse och Hjo vattenkuranstalt, som lockade rika besökare, fortsatte Hjo att växa även efter att Vätterhamnarna förlorat sin betydelse.

Detalj av häradskarta från ca 1880 med badhusparkering och rutnätsplanen för stadens tilltänkta utgivning. Hjoån rinner ut just vid hamnens södra pir.

Läs gärna mer om Hjo i boken *HJO - stadens historia och byggnader från 1886*. Om Stadsparken och dess byggnader finns att läsa i *Vårdprogram Hjo stadspark och dess byggnader från 2009*.

Bebyggelseutveckling

Hjo stad

I Hjo stad höll sig stadsbebyggelsen ända fram till mitten av 1800-talet inom den platå som naturligt avgränsas av Vättern och Hjoån. Staden hade troligen bara ett par hundra invånare på 1500-talet och 1800 endast drygt 400. Under 1800-talets första hälft hade invånarantalet emellertid fördubblats och krav ställdes därmed på en utökad stadsbebyggelse. Fram till dess hade staden i huvudsak begränsats till den medeltida stadens utbredning, kring torget, söder och öster om Hjoån. I detta skede utvidgas stadsbebyggelsen till området norr om Hjoån och stadsplanen för den Nya staden, "Nysta'n", antas.

I 1874 års byggnadsstadga skulle varje stad ha en plan för stadens "ordnande och byggande". Det stadgades om gatubredder och hushöjder, anordnande av esplanader, beredande av parker och öppna platser. År 1877 fastställdes den plan som under några år arbetats fram och som sedan i princip gällt för "Nysta'n". Alla kvarter skulle omges av träd och gatorna skulle vara raka och breda. Utbyggnaden av detta område kom emellertid först igång kring skelskiftet 1900 i och med den drastiska befolkningsökningen. Rutnätsplanen har sina huvuddrag bevarade, men en mycket lång byggnadsperiod har resulterat i en relativt splittrad bebyggelse i området. Rakt genom stadsde-

len, mellan nuvarande Sturegatan och Vasagatan, planerades en brandgata i fyra kvarter som skulle planteras. Av denna brandgata finns endast Prärien kvar idag. Husen uppfördes i huvudsak i stram panelarkitektur med fina snickeridetaljer och i jugendstil. Framförallt längs Floragatan finns fina exempel på jugendarkitektur.

År 1875 inrättades Hjos första byggnadsnämnd.

Hjo stadskärna fick mot slutet av 1800-talet en annorlunda karaktär. Den agrara köpstaden fick mer karaktär av handelsstad och kurort.

Kurortsparken för Hjo Vattenkuranstalt anlades på 1870-talet. Efter nedläggningen av kurortsverksamheten 1935 fick byggnaderna en varierande användning och kurortsparken övergick till att bli stadspark för Hjo stad. Den medeltida stadskärnan och stadsparken är av riksintresse för kulturmiljövården.

Trädstaden Hjo tilldelades 1990, i konkurrens med 150 andra förslag, Europa Nostras hedersmedalj "för det beaktansvärda bevarandet av den samlade trädstaden Hjo, vilket inneburit ett bibehållande av dess särprägel och charm".

I Stadsfullmäktiges handlingar från 1918 kan man läsa att bostadsbrist rådde i Hjo. Området söder om Hjos gamla stadskärna hade sedan länge endast haft en viss bebyggelse, troligtvis

Nya staden med raka och breda Floragatan mitt i bilden

Prärien

Planeringsförutsättningar

Plankartan från 1877 visar tydligt medeltidsstaden i söderoch Nystan's rutnätsplan i norr.

i anknytning till fisket. Nu förtätades detta område och kallas just för Söder. Mellan åren 1925-1935 iordningsställdes i området Guldkrokens idrottsplats.

Söder om nuvarande Idrottsgatan låg Orrelyckan, tidigare borgmästarens lönejord. Detta område kom i huvudsak att byggas ut under 1950-talet och framåt.

År 1904 inrättades en statlig lånefond

för egnahemsbyggande utanför stadsplanelagt område. Troligtvis utnyttjades dessa möjligheter vid byggandet av egnahemsområdet vid Sveavägen, Fabrikgatan och Nolgatan. De som bodde här var i regel anställda i de närbelägna fabrikerna eller vid Hjo-Stenstorps järnväg.

Under tidigt 1900-tal och fram till ca mitten av detta, byggdes det s k Vekagärdet ut. Ett annat gärde som

tidigt bebyggdes var Bygårdet. Den första bebyggelsen uppfördes under 1920-talets slut och 1930-talets början och omfattade ett tiotal hus. Idag är husklungan omgiven av nyare bebyggelse.

År 1931 antogs en ny stadsplan för Hjo, omfattande gamla stadskärnan, Nya staden samt relativt vidsträckta områden i en krans söder och väster därom. Planen utarbetades efter de ideal som uppstod som en reaktion mot 1800-talets stela regelbundna rutnätsplaner. Den ålderdomliga stämningen över bebyggelsen skulle försvinna och byggnader skulle vara sammanbyggda i tomtgräns mot gatan. I området skulle stadens allmänna byggnader ligga, uppförda kring två korsande huvudaxlar; Vasagatan-Sturegatan och Vasagatan-Hertig Magnusgatan. Områdena vid Hjo bryggeri och Hjo snickerifabrik bebyggdes under 1960- och 70-talen (Wennergrens bostadsområde på Floragatan) emellertid med flerbostadshus istället för industrier. Inte mycket av denna storslagna plan förverkligades. En av anledningarna till detta var att man inte tog hänsyn till Hjos förutsättningar, en annan var att utveckling och tillväxt skedde i betydligt lugnare takt än beräknat. Dessutom medförde funktionalismen, som gjorde sitt intåg på 1930-talet, nya stadsbyggnadsideal.

Ringvägen är emellertid ett resultat av 1931 års stadsplan, som en förbindelse mellan Hjos norra och södra delar. Vägen byggdes etappvis fram till 1981 och den planerade sträckningen i söder, vid idrottsplatsen, genomfördes aldrig.

År 1945 köpte Hjo Mekaniska Verkstad ett stycke mark på Västermalm, vid Hemvägen. De 30-tal tomterna delades ut till de anställda och resulterade i mindre egna hem i ett plan.

Efter 1950 förtätades småhusbebyggelsen på t ex Söder. På 1960-talet byggdes ett större, tidigare orört, område längs Ringvägen, söder om Falköpingsvägen och norr om Knäpplanvägen. 1970- och 80-talen känne-

tecknas av en stor ytmässig expansion. Stadens yta har i det närmaste fördubblats sedan 1960. Borrbäck, Lundby, Andersfors, Hammarsjorden och Almedal bebyggs med småhus. Några kvarter i Nya stadens norra del tas också i anspråk för småhus.

De flesta flerfamiljshusen i Hjo har byggts främst på centralt belägna tomter. Under 1960-talet byggdes två kvarter mellan Vasagatan och Sturegatan samt området söder om Skövdevägen, där Hjo Snickeri legat. Under 1970-talets andra hälft byggdes hyresfastigheter norr om Torggatan, Källängen. Spritfabrik och mejeri i Nya staden har också fått lämna plats för flerfamiljshus. Idag har den ytmässiga expansionen avtagit.

Under 1950- och 60-talen blir det allt mer angeläget att separera verksamheter och bostäder och Hjo norra industriområde börjar växa.

Tillskottet på bostäder under 1990-talet sker nästan uteslutande genom att gammal bebyggelse ersätts med flerfamiljshus. Kvarteret Snickaren (f d BP bensinstation) bebyggs, det gamla magasinet i kvarteret Vägen ersätts med ett hyreshus och i kvarteret Långan bebyggs tomterna 1 och 9.

På 2000-talet är det ny småhusbebyggelse som dominerar. Sigghusbergsområdet planläggs och börjar bebyggas. Därutöver tillkommer nya bostäder främst genom förtätning och ombyggnader. Nybyggnation i kvarteren Enen utmed Falköpingsvägen och Öringen vid Bruket är exempel på detta.

Grebban/Svärtan

Grebban/Svärtan är Hjo stads landsbygd. Området har den senaste tiden fått en trygg förbindelse via en GC-väg under väg 195. Området omfattas inte av detaljplan. Bebyggelsen består i huvudsak av enbostadshus från sekelskiftet 1800-1900 och framåt. I norra delen ligger en välbevarad skola, numera privatbostad, från 1800-talet. Öster om Movägen ligger en gammal skolbyggnad från 1920-talet, också privatbostad

Kvarteret Långan

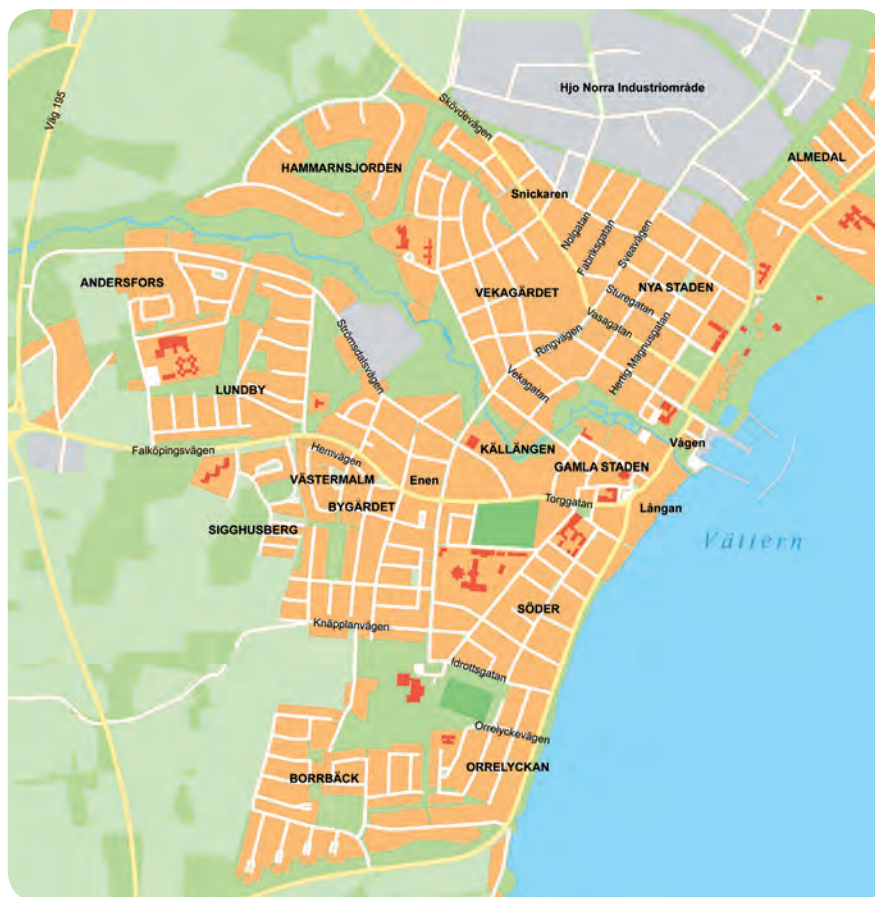

Kvarteret Vägen

Ny bebyggelse på Sigghusberg

Planeringsförutsättningar

Bebyggelseutvecklingen i Hjo

idag. Den gamla bygdegården från 1940-talet finns också kvar. Ingen ny bebyggelse har tillförts sedan början av 1980-talet. De nyaste husen har förlagts i huvudsak längs Movägen. De flesta hus är anslutna till kommunalt VA. Inom området, och i närheten till bostäder, finns ett flertal hästar. År 1913 uppfördes Svärtans kapell. Södra delen av området är, som miljö, av intresse för kulturmiljövården.

Industrier och verksamheter

Näringslivet inom Hjo kommun har alltid varit präglad av småindustri. Fram till 1800-talets senare hälft var nästan alla fabriker och inrättningar knutna till regionens herrgårdar. Fler-talet var lokaliserade till bäckar och åar för att kunna utnyttja vattenkraften. Åtminstone sedan 1700-talet har Hjo-åns fall utnyttjats till att driva kvarnar som t ex Herrekvarn, Grebbans kvarn och Hammarns kvarn. På senare tid

har Grebbans kvarn restaurerats med mycket bra resultat.

De äldsta industrierna producerade byggnadsmaterial. Det kunde röra sig om tegelbruk, sågverk, kalkbruk och spiksmedjor.

I Hjo finns också många fina gamla industribyggnader kvar. Hjo Mekaniska verkstad började sin verksamhet 1867 och i en byggnad väster om Hammarsdammen, vilken anlades 1901. Efter en brand 1916 uppfördes byggnaden vid Strömsdalsvägen, där den ligger idag. Strax efter sekelskiftet 1900 startade ett annat företag av betydande storlek, Josef Kihlberg AB. Företaget uppförde en byggnad på Skövdevägen 1908, vilken fortfarande finns kvar. Här i området, väster om Nya staden, växte samtidigt ett egnaomsområde fram. Josef Kihlberg uppförde under 1940-talet upp flera industribyggnader i ett annat område, norr om banval-len, vilket senare kom att bli Hjo norra industriområde.

Övrig bebyggelse och service

Under 1800-talet ändrades många människors livsmönster och skapade en grogrund för folkrörelser. Fram till 1858 var gudstjänstsammankomster utan närvarande präst från svenska Kyrkan förbjudna. Västergötlands första missionshus byggdes 1862 i Hjo, Lutherska missionshuset vid Lilla torget. 1885 byggde Hjo missionsförsamling ett nytt hus i sten, invid det förra, och gav en ståtlig putsad fasad mot Torggatan. 1920 uppförde Hjo Baptistförsamling en byggnad på Wagnergatan. Pingströrelsen byggde 1926 Elimkapellet på Sveavägen. 1882 bröt sig en fraktion ur Nykterhetslogen Guldkroken och bildade logen Vätterns Ros. Då de åter gick samman 1891 uppförde de ett ordenshus vid Skolgatan, Guldkrokens Ros.

År 1597 inrättades en allmän skola i Hjo. Efter 1841 inrymdes denna i ett skolhus vid Långgatan-Sjögatan. 1862 uppfördes en ny byggnad för ändamålet, alldeles norr om Hjoån, den vi idag

kallar Samskolan. År 1910 byggdes en stor modern byggnad i jugendstil på Skolgatan. Byggnaden är en av flera som idag är Guldkroksskolan.

På 1930-talet anlades Folkets park och Stadsfullmäktige uppdrog åt en kommitté att ta fram ritningar till ett medborgarhus. 1958 stod Medborgarhuset Park färdigt med festsal, biograf och teater.

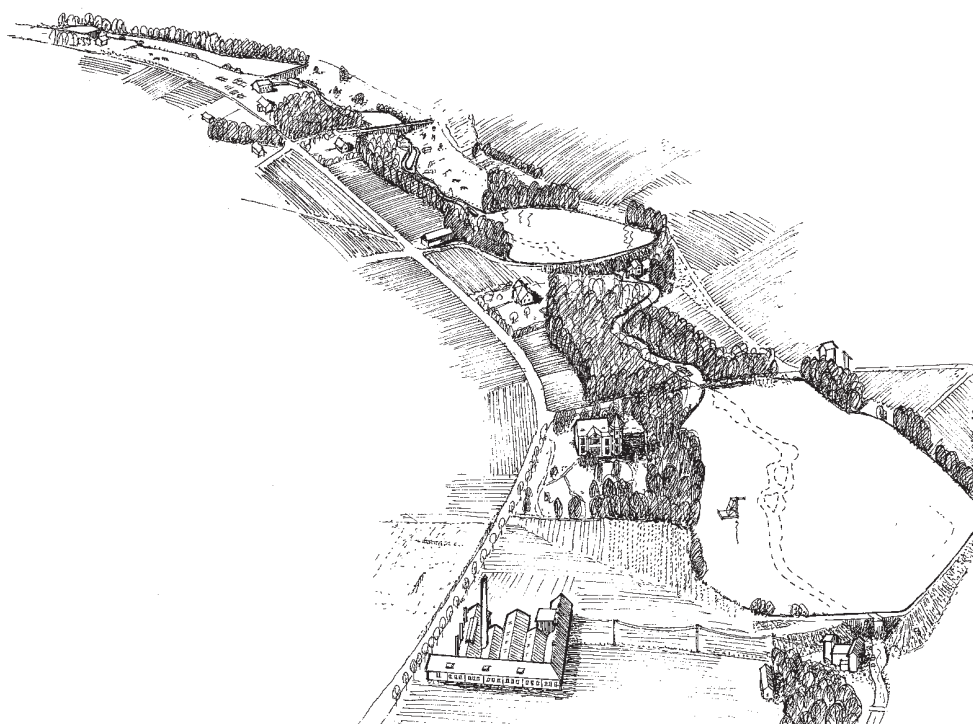
Även tekniska nyheter infördes i Hjo. 1864 inrättades en telegraf och i samband med vattenkuranstalten byggdes drogs en vattenledning till torget. Gatubelysning sattes upp och 1888 hade flera hundra hushåll i Hjo elström. 1902 kom elektrisk gatubelysning och 1906 vatten- och avloppsledningar.

Utöver ett successivt förbättrat vägnät tillkom under 1800-talet två nya kommunikationsanläggningar av stor betydelse för trakten; Hjo-Stenstorp järnväg (1873) och Hjo hamn (1851-55).

År 1873 öppnades Hjo-Stenstorps järnväg. Den var då den första 891mm smalspårsjärnvägen av betydelse i Sverige. Epoken kom att vara i över 90 år.

Avgift för en person.		Dagligen.			
II.	III.	Nr 2.		Nr 4.	
		f. m.	c. m.	f. m.	c. m.
0,50	0,25	Från Hjo.....	8,30	2,30	
0,75	0,40	Mofalla.....	9,0	3,0	
1,05	0,55	Korsberga.....	9,23	3,23	
1,45	0,75	Fridene.....	9,48	3,48	
1,60	0,80	Wreien.....	10,10	4,10	
1,85	0,95	Svenabro.....	10,30	4,30	
2,15	1,10	Dala.....	10,50	4,50	
		Till Stenstorp.....	11,5	5,0	
		Från Stenstorp.....			1,50
0,50	0,25	Dala.....			2,10
0,50	0,25	Svenabro.....			2,30
0,75	0,40	Kallås.....			2,45
1,0	0,55	Till Ekedalen.....			3,0

Dammsystemet i Hjoåns dalgång i början av 1900-talet.

Teckning: Mikael Hedin

Planeringsförutsättningar

Hjo kyrka

Ekhammars herrgård

Kyrkor i Hjo kommun

I Hjo kommun finns sju kyrkor. Hjo medeltidskyrka från slutet av 1200-talet, ödelades vid en brand år 1794. Den nuvarande kyrkan i Hjo stod till sitt yttre klar 1799, tornspiran uppfördes 1901. Norra Fågelås kyrka är Guld Kroksbygdens äldsta kyrka med anor ifrån 1100-talet. Södra Fågelås kyrka är från 1600-talet och Fridene kyrka uppfördes 1802. Tornet är den enda bevarade resten från en medeltida kyrkobyggnad från mitten av 1200-talet. Korsberga kyrka är en timmerkyrka från mitten av 1600-talet, sakristian är en rest från en medeltida kyrka. Fridene kyrka har gamla anor. Den första delen av kyrkan antas ha tillkommit på 1100-talet eller tidigare, och kan ha varit bland de första i dessa bygder. Omskrivit finns det berättat att kyrkan är så gammal att ”man efter manfolk kommit från Östergötland för att döpa sina barn”. När kyrkan därefter är om- och tillbyggd i omgångar finns inte säkert dokumenterat, men kyrkans torn är enligt inskrift över kyrkans portal uppfört år 1258. Mofalla kyrka är en timmerkyrka vars äldsta delar är från 1400-talet. Vid den senaste renoveringen 1951-52 återställdes interiören till 1700-talets praktfulla karolinska kyrkorum. Grevbäcks kyrka började troligen uppföras under tidigt 1300-tal, koret är den äldsta delen. Långskeppet tillkom 100 år senare. Samtliga kyrkor i Hjo byggda innan 1939, samt vissa utvalda efter detta datum, är skyddade genom Kulturminneslagen. Alla förändringar kräver tillstånd från länsstyrelsen.

Kring kyrkorna växte det ofta upp ett sockencentrum, en kyrkby, som kunde bestå av prästgård, fattigstuga, sockenstuga, klockarbostad, skolor och kanske en handelsbod. I den översiktliga kulturhistoriska inventeringen redovisas Grevbäcks kyrkby och Norra Fågelås kyrkby som särskilt skyddsvärda, båda med högsta värdeklass (1).

Gods och herrgårdar

I Guld Kroksbygden ligger ett antal stora herrgårdsanläggningar som dominerar kustområdet. Kulturlandskapet utmed Vätterstranden utformades troligen under tidig medeltid då de första stora godsens anlades. Stora delar av Guld Kroken tillhörde under denna tid Vadstena kloster. Godsens i Guld Kroksbygden är Ulvhult, Ekhammar, Munkeberg, Almnäs, Moanäs och Hjällö har samtliga högsta värdeklass (1).

Ulvult är ett av de stora f d säterier som dominerat Guld Kroksbygden under historisk tid. Gårdsbebyggelsen bildar en samlad enhet bestående av corps-de-logi (huvudbyggnad, bostadshus) flankerad av bl a flyglar och fägård. Manhuset är ett tvåvånings stenhus i lätt klassicerande stil (arkitekturstil inspirerad av antika grekiska och romerska förebilder) från 1918. Gården är omgiven av en fransk trädgård. I anslutning ligger också torpliknande arbetarbostäder.

Ekhammar är känt från 1600-talet. Gården har en väl samlad bebyggelse med skilda hus för olika funktioner. Mangården består av en tvåvånings huvudbyggnad av trä med dubbla flyglar och är anläggningens centrum. Manbyggnaden fick sitt nuvarande utseende vid 1800-talets början, förutom bottenvåningen som anses komma från 1600-talet. De inre flyglarna är ombyggda, de yttre är från 1700-talets mitt och i karolinsk stil (arkitekturstil under karolinsk tid, 1654–1718). I anslutning finns också två enheter med arbetarbostäder, karaktäristiska röda egnahemsvillor, av yngre typ. Alléer finns längs tillfartsvägarna.

Munkeberg är ett f d säteri från 1685 med väl samlad bebyggelse. Det ursprungliga Corps-de-logiet (huvudbyggnad, bostadshus), från 1865 i italiensk villastil, revs 1982. Den omgivande fägårdens har en enhetlig bebyggelse av trä, prydd med rika lövsågerier och små torn. Strax bakom fägårdens ligger två hus med arbetarbostäder.

Almnäs från 1500-talet dominerar ett vidsträckt område genom den tillhöriga bebyggelsen och de långa raka alléerna. Den hierarkiska uppbyggnaden och det rikt differentierade näringsliv som kännetecknat gården, avspeglas fortfarande mycket tydligt i bebyggelsens sammansättning. Corps-de-logiet (huvudbyggnaden, bostadshuset) är Guldskrovens största, en trevånings stenbyggnad uppförd 1757-66. (Enligt avbildningar har det haft två flyglar.) Idag ligger det i en stor park, flankerat av en kontorsbyggnad från 1895. Utanför manskården ligger ekonomibyggnader för olika funktioner samt arbetarbostäder.

Moanäs har samlad och välbevarad gårdsbebyggelse. Manhuset är uppfört 1880 och är en tidstypisk stor träbyggnad i två våningar med två frontespiser (gavelliknande mittparti). Byggnaden omges av flera ekonomibyggnader.

Hjällö är ett f d säteri med intakt manskård från ca 1770-talet. Denna består av ett trevånings corps-de-logi (huvudbyggnad, bostadshus) av sten och fyra låga flyglar i karolinsk stil (arkitekturstil under karolinsk tid, 1654–1718). Alla byggnaderna är vittrappade utom ekonomibyggnaderna som är röda och bildar en egen enhet. Alléer finns längs tillfartsvägarna.

Korsberga

Korsberga samhälle ligger 12 km väster ut från Hjo stad. Innan Hjo – Stenstorps järnväg (1873-1967) fanns förutom kyrkan och skolan endast några torp i det området som nu är Korsberga samhälle. Stationen lokaliserades till den plats där vägen från Fridene delar sig mot Hjo och Klämmesbo och var förutsättningen för samhällets tillkomst. I anslutning till stationen uppstod den första bebyggelsen, butiker och hantverkare etablerades och socknens skattekraft ökade. Kyrkan och skolan låg avsidet i förhållande till den nya stationsorten. Under 1900-talets första decennier växte samhället ut längs de befintliga vägarna mot Hjo, Bruntorp, Klämmesbo och utmed den nyanlagda södra vägen mot Hjo. Därefter har ytterligare gles bebyggelse nästan nått fram till kyrkan i söder.

Bebyggelsen i Korsberga samhälle utgörs nästan enbart av enfamiljshus. Från 1880-talets slut finns dels små röda trähus av traditionell typ, dels större rappade hus av en eller halvannan vånings höjd. Från 1990-talet finns bl a 20-talets typiska egnahemsvillor med höga brutna tak. Flera av dessa har även inrymt affärsrörelser. Längs Sockertopps- och Källedalsvägen finns modernare villor från 1940-, 60- och 70-talen. Särskilt bevarandevärda

Korsberga kyrka

Korsberga Stationsområde 1956

Planeringsförutsättningar

Torviksborg

Lilla matstugan, Korsberga skola

Rivning av tegelbruket 2008

Bygdegården i Korsberga

byggnader är Korsberga kyrka med sakristia från 1200-talet, komministerbostället från 1870-talet, den gamla skolan samt karaktärsfulla Torviksborg från senare delen av 1800-talet.

Korsberga har en lång tradition inom näringsliv. Korsberga tegelbruk anlades redan i mitten av 1800-talet och anses, enligt inventeringen av industriminnen från 1976, som ett av de i särklass intressantaste lämningarna av tegelbruk som funnits i Skaraborgs län. Verksamheten var som störst under 1940-talet då 40 personer arbetade där. Byggnaden revs 2008. Mitt i samhället drevs också ett andelsmejeri mellan 1909 – 1966 då verksamheten flyttades till Tidaholm. Den etablerade mångfalden av hantverkare och olika skrän, sedan järnvägen anlades, försvann efter hand, men har på senare tid ökat igen genom enskilda företagare såsom hovslagare, rörmokare, konsthantverkare, tjänsteföretag m fl.

I Korsberga var man tidigt ute med att ordna skolväsendet enligt 1842 års Folkskolestadga. Man insåg redan då skolans stora betydelse för bygden. Redan 1847 är undervisningen i gång i en provisorisk lokal. 1849 var skolbyggnaden färdig, samma byggnad som ännu används för slöjd och bespisning. Troligen är Korsberga gamla skola en av de allra äldsta skolbyggnaderna i landet som ännu används för sitt ursprungliga ändamål. Elevantalet i skolan var stort. Dagböckerna, som finns bevarade i obruten följd från 1847 till våra dagar, berättar att antalet inskrivna elever var över 100 under 1800-talet.

Innan några egentliga småskolor anordnades i socknen fanns troligtvis någon form av hemundervisning.

År 1876 inköptes ett hus i L:a Sanneryd. Detta renoverades och inrymde både skolsal och bostad åt lärarinnan. Under andra världskrigets bränslehunger revs huset och virket såldes till ved. Nu vittnar ett stenröse, ett par gamla körsbärsträd och några syrenbuskar om var skolan låg.

Omedelbart norr om Korsberga kullar ligger Korsberga festplats och bygdegård. Festplatsen uppfördes 1920 av Korsberga Arbetarekommun. Bygdegården med festplats drivs idag av Korsberga Bygdegårdsförening.

Korsberga Frikyrkoförsamling, Fröjered-Fridene-Korsberga hembygdsförening sköter om hembygdsgårdarna i Fröjered, Fridene och Korsberga. Gamla folkbibliotek bevaras och i Korsberga har de utvecklat ett museum.

Korsberga Frikyrkoförsamling huserar i det renoverade gamla missionshuset. Där bedrivs barn och ungdomsverksamhet samt frekventa gudstjänster. Ungdomskören Appellen har sitt säte i församlingen.

Blikstorp

Samhället Blikstorp ligger några kilometer efter Korsberga västerut från Hjo. Blikstorp var från början endast en anhalt vid järnvägen mellan Hjo och Stenstorp. Samhället har vuxit upp tack vare järnvägen och det fördelaktiga läget för industrier utmed Tidan. Längs centralvägen och gamla järnvägsbanken ligger många villor från sekelskiftet 1800-1900, samt fler äldre och nyare enfamiljshus. Husen ligger här spridda och i direkt anslutning till vägen. Området nordväst om Tidan har en enhetlig äldre karaktär med sina ungefär lika stora hus. Den andra sidan Tidan är mer förändrad och ger ett mindre enhetligt intryck. Där dominerar villabebyggelse av skiftande ålder, men där finns också några industriella anläggningar. I Blikstorp finns ett 25-tal privatägda hyresrätter, som alla är uthyrda. Järnvägens forna sträckning genom samhället är fortfarande lätt att identifiera.

Det finns långa traditioner av företagande och hantverk i Blikstorp. Industrin kan ha börjat på Tjustorp, där Karl Gabriel Karlén startade Vulcans tändsticksfabrik innan denna 1865 flyttades till Tidaholm. En annan försvunnen industri är torvindustrin på

Blikstorp i början av 1930-talet

en mosse söder om Fridene järnvägsstation. Denna startade under 1890-talet och gick under namnet Fridene Torfströfabriks AB. År 1904 bildades AB Svenska Lyxmöbelfabriken, och när snickeriverksamheten var som störst fanns en snickerifabrik uppförd i tre våningar med ett flertal anställda. År 1915 ödelades fabriken genom en brand. På 1860-70 talet fanns också tillverkning av de s k blikstörpsklockorna. År 1930 byggdes en silkes- och trikåfabrik, Engheds Textil, vilken finns kvar än idag. Kvar finns också åkerifirma F V Pettersson från 1929. Därtill finns flera andra företag som fått leva vidare från generation till generation i bygden. Från 1950-talet och en tid framåt fanns en ammunitionsfabrik. Volvo var en gång nära att etablera sig i Blikstorp, men valet föll sedan på Floby. Snickeriföretag har funnits i Blikstorp åtminstone sedan 1700-talet.

En betydande person för ortens näringsliv var disponent Carl Fredrik Rittfeldt. Rittfeldt drev under 1900-talets början och mitt ett flertal olika verksamheter. Under senare delen av 1800-talet tillverkade han cittror i Fridene skola, vilka han 1895 erhöll pris för av landshövdingen. Rittfeldts kvarnar i Blikstorp utvann kraft från Tidans vattenfall, vilka under tidigt 1900-tal kom att byggas ut till kraftverk som försörjde bygden med ström. Kraftstationen finns kvar och är i drift. År

1912 lät han uppföra en järnvägsstation i Blikstorp. Stationen är uppförd i funktionalistisk stil, s k funkisstil (en radikal arkitekturströmning där formen skulle bestämmas av funktionen). Det stora livsverk som Rittfeldt kom att bidra med till orten finns dokumenterat på ett flertal tavlor med olika motiv från bygden, målade av konstnären Gillbrand från Tidaholm. Dessa kan idag beskådas i Blikstorps Folkets hus.

Även om barnen från Blikstorp och Fridene idag går i Korsberga skola, har det från mitten av 1800-talet funnits skola i Fridene. Ända in på 1970-talet användes skolan i Fridene för sitt ändamål.

Under senare delen av 1940-talet bildades ett brandvärn i Blikstorp. Detta finns kvar än idag och ingår i Räddningstjänsten Östra Skaraborg (RÖS). Brandstationen var då belägen i kraftstationens lokaler, vilket den kom att vara tills nuvarande lokaler byggdes år 1955-1956.

Folkets hus är samlingslokalen i samhället och sköts av Blikstorps folketshusförening. Lokalen används till festarrangemang, olika marknader, idrottsevenemang, möten med mera. Föreningen bildades 1935 i samband med att byggnaden uppfördes. I Fridene finns också ett hembygdsmuseum som drivs av hembygdsföreningen med en skolmiljö och en fungerande hantverkssmedja enligt gammal tradition.

Blikstorp station

Planeringsförutsättningar

Parlägenheter i Korsgården

Glasdesign av Simon Gate

Simon Gate med sonen Bengt och första hustrun Ela vid Krokabacken under sent 1910-tal.

Hjällö slott

Gate/Fågelås

Fågelås bildar den södra delen av Guld Kroksbygden och sträcker sig från Hjo ca 18 km söderut utmed väg 195. Fågelås omfattade en gång socknarna Norra och Södra Fågelås vilka tillsammans med Brandstorp 1951 uppgick i den nybildade storkommunen Fågelås. Vid kommunreformen 1972 gick Brandstorp till Habo och Norra och Södra Fågelås till Hjo. Gate, med sina ca 70 invånare, är själva tätorten i Södra Fågelås. Viss tät bebyggelse finns också i Korsgården i Norra Fågelås. I hela Fågelås bor det ca 870 personer.

Under 1900-talet bildades några mindre tätorter i Fågelås. Från slutet av 40-talet vid Lidängen, först med "barnrikehus" för Almnäsarbetare och från 1960-talet modernare villor. Vid Korsgården tillkom vid mitten av 1970-talet också ett antal bostadshus och 1992 två parhus med fyra hyreslägenheter. Kring den 1951 nybyggda skolan i Gate, affären (den sista i bygden, nedlagd 1994) och posten (nedlagd 1968) byggdes ett antal villor från början av 1950-talet till in på 1980-talet. De första uppfördes av kommunen som bostäder för lärare, distriktssköterska, hemsamarit och vaktmästare. Senare under 1960- och 70-talen byggdes ytterligare villor. 1991 tillkom åtta parlägenheter på Samhällsföreningens initiativ.

Jord- och skogsbruk präglar bygden med jordbruken i öster mot Vättern och skogarna på Hökensås i väster. Norra Fågelås är till stor del uppbyggt runt Almnäs bruk medan Södra Fågelås, med undantag av ett par större gårdar utmed Vättern, mestadels består av småbruk. Jordbruk har varit det som genom tiderna gett Fågelåsborna det dagliga brödet och livets uppehälle. Utöver ett tiotal gårdsmejerier fanns ett större mejeri vid Ruder i Gate från 1901 till mitten av 50-talet. Därefter tillverkades i det senare under en tid avgasrör för Volvo och Saab. Den största industrin under senare tid var Gate-Hus som under 70-talet hade omkring 20 anställda (numera Svens

Byggmaterial). Där fanns 1985 Brittenstams Möbler samt en fabrik för tillverkning av list för olika ändamål. Tidaholm betydde, genom sin tändstickstillverkning, troligtvis mest från försörjningssynpunkt för befolkningen i bygden. Ett omfattande manuellt arbete krävde mycket folk. Under krigstiden arbetade många vid ammunitionsfabriken i Karlsborg. Mellan 1940 och 1970 var det lätt att få industriellt arbete. Många arbetade t ex vid Volvo-Pentaverken i Skövde och vid möbeltillverkningen i Tibro.

Trots den avfolkning som skett från 1930-talet från landsbygden och det faktum att många pendlar ut för sitt arbete finns i Fågelås i dag inte mindre än omkring 60 företag som bedrivs yrkesmässigt och i sin marknadsföring vänder sig till andra företag eller allmänheten. Det rör sig om företag inom produktion, reparation och service, turism mm. I dessa ingår ändå inte lantbruk med sedvanlig produktion. Många är enmansföretag men det finns ett antal med flera anställda.

Redan på 1300-1400-talen kom en begynnande godsbildning att ske i Fågelåsbygden. Ett förhållande som kom att påskyndas genom Gustav Vasas reformation 1527, då kronan blev störste jordägaren i bygden. Då staten behövde pengar var det adeln, som var på stark frammarsch, som blev ägare till mycket av jorden genom köp eller förläningar. Undan för undan kom adelsmännen på t ex Hjällö och Monäs att lägga under sig alltmer av jorden i Södra Fågelås. Detta adelns ägande fortsatte sedan alltmer under 1600-1700-talen. Antalet hemman ökade efterhand, bl a genom delning vid arv. Antalet boställen ökade också genom indelningsverkets införande, då det tillkom en del soldat- och rytartorp. Från mitten av 1800-talet ville alltfler betala kontantarrande och fler friköp kom till stånd i Fågelås.

Gården Karlsberg omnämns för första gången 1539. Under slutet av 1700-talet ingick gården tillsammans med Hjällö och Moanäs i en persons ägo, då

omfattande nästan hela Södra Fågelås socken. Syskonen Jonsson antog där namnet Gate, av vilka Orreforskonstnären Simon Gate var ett. Gate var med om att inleda Orrefors storhetstid i början av 1900-talet.

Då Fågelås består av de två gamla socknarna Norra och Södra Fågelås har skolväsendet och byggnationen av skolor skett utifrån detta. Det första kända om skola i Södra Fågelås härrör sig från en biskopsvisitation i Hjo 1748. År 1844 beslutade Sockenstämman att en ny skola skulle byggas i Gate. Skolan togs i bruk 1847 och låg söder om den nuvarande samlingssalen. Den revs 1937 och ersattes av en ny lärarbostad, den i dag privatägda sk Röda bostaden. År 1863 uppfördes den större röda skolan med kommunalrum på andra våningen. Numera finns i denna byggnad en väl utnyttjad samlingssal som hyrs ut via Samhällsföreningen med ett litet folkbibliotek på andra våningen. År 1875 byggdes två småskolor. En vid Sörtorp och en vid Backabo, numera fritidshus respektive bostad. År 1912

stor Norra Fågelås skola i Uddebo klar. År 1951 uppfördes den gula skolan som nu används under namnet Fågelås skola och har idag förskoleklass samt grundskola årskurserna 1-6. Skolan har Grön Flagg. Strax intill finns en skolskog belägen vid Hjällöbacken.

Fågelåsjordbrukarna bildade i slutet på 1800-talet en lantmannaförening. Framförallt i södra delen bildades tidigt hingst- och tjurföreningar för bedrivande av avelsarbete. År 1913 anordnades en nötkreatursutställning i Gate där 215 djur visades upp. Det var den största utställningen i Skaraborgs län på den tiden. När det gäller hästavel har Södra Fågelås länge haft ett gott rykte. Södra Fågelås och Hjällö blev känt långt utanför landets gränser i hästkretsarna genom Ragna Billing och Margit Åbjörn. Deras uppfödning av varm- och fullblodshästar hade framgångar på galoppbanorna runtom i Skandinavien.

Gamla skolbyggnaden i Uddebo

Läs gärna mer om Fågelås i boken Fågelås bebyggelse från 2010.

Gate från 1960-talet.

Planeringsföresättningar

Kommunfullmäktige har antagit en vision för Hjo och som utgör grund för kommunens mål;

- Hjo ska vara känd för sin unika boendemiljö - samspelet mellan byggnad, miljö och sjö, en välkänd kommun dit människor ständigt återkommer.
- Hjo ska vara känd för sin kommunala service som behåller och attraherar etablerandet av ett differenterat näringsliv såväl i stad som på landsbygd.
- Hjo ska vara en kommun som präglas av omtanke, delaktighet och stark gemenskap vilket gör Hjo till en unik kommun att leva, verka och bo i.

Hjo är en tät, grön och hållbar stad där de kulturhistoriskt värdefulla miljöerna bevaras och vårdas varsamt.

Hjo 2020 – En politisk framtidsbild

Hjo är en modern småstad med livskvalitet utöver det vanliga. I takt med att den lilla stadens charm och landsbygdsboendets frihet blir allt mer eftertraktat ökar Hjos värde. De kulturhistoriskt värdefulla miljöerna i den gamla stadskärnan bevaras och vårdas varsamt. Hjo är tät, grönt och hållbart! Närhet till natur, kultur och rekreation ger hjoborna stora möjligheter till en god hälsa och ett aktivt utvecklande

liv. I hela kommunen finns ett varierat och brett utbud av attraktivt boende för alla skeden i livet. Miljöerna är trygga, tillgängliga och omgivningarna vackra och sjönära. I de nyare områdena som Spakås, Almedal, Sigghusberg och Sjöryd präglas bebyggelsen av kreativitet och nytänkande både arkitektoniskt, tekniskt och miljömässigt. Miljön och de goda uppväxtförhållanden för barn och ungdomar tillsammans med en väl utbyggd kollektivtrafik, har gjort Hjo kommun till ett självklart val för många inflyttare från hela landet. De nya centrala 55+ husen har blivit en succé och många har lämnat sina krävande hus och trädgårdar för ett bekvämt boende med närhet till god service.

Via den gamla banvallen kommer man lätt vidare till fots eller med cykel till området runt Mullsjön vars omgivning har utvecklats till ett attraktivt område både för rekreation och boende. Hästintresserade familjer har upptäckt den centrala landsbygden där som är lättillgänglig till fots och med cykel och som har nära till kollektivtrafik, service, arbete och skola. Korsberga, Blikstorp och Gate/Fågelås har fått flera nya invånare, många med arbetsplatser i omgivande kommuner.

Genomfartstrafiken i centrum har minskat radikalt genom utbyggnad av matargata mellan Sigghusberg och Ringvägen samt genom etablerande av ett gångfartsområde i anslutning till stadens upprustade torg.

I kommunen finns ett gott företagsklimat som utmärks av samarbete, positiv attityd och vänligt bemötande. Den traditionella industrin har sin givna plats i stadens näringsliv likaså den utvecklade besöksnäringen som erbjuder aktiviteter året om. Stor framgång har rönts inom eko- och landsbygdsturism och det finns gott om aktiviteter som är kopplade till upplevelser kring vatten, natur och kultur. Det är enkelt, äkta och genuint.

Tvärs genom staden sträcker sig naturreservatet Hjoåns dalgång och Vätterns friska klara vatten är aldrig långt borta. Torget, Hamnen och Stadsparken är självklara mötesplatser för hjoborna och alla de som besöker vår stad. Här finns restauranger med ett stort och varierande utbud av vällagad mat baserat på ekologiska och närproducerade råvaror. Handeln är väl utvecklad med små, personliga och specialiserade nischbutiker. Unikt utbud och god service är ett signum för Hjo.

Det rika kulturlivet i Hjo präglas av kreativitet inom de flesta kulturyttringar. I Hjo finns en lång konstnärstradition och denna i kombination med miljön och de naturliga förutsättningarna för att utöva kreativa yrken gör att många kultur- och hantverksutövare dras hit. Genom olika samarbeten finns ett brett utbud för alla åldrar med hög kvalitet, mångfald och autentisk prägel. De offentliga rummen är på flera ställen smyckade med konst som inbjuder till aktivitet.

Hjoborna är engagerade, aktiva och stolta över sin kommun. Delaktigheten i de demokratiska processerna har ökat ytterligare genom hög tillgänglighet,

god information, brukarinflytande och genomförandet av olika rådslag. Hjo ligger också nationellt långt framme när det gäller jämställdhet. Kommunens kvinnor och unga är starkt ökande grupper även i politiska sammanhang.

Det är enkelt att leva i Hjo. Det är nära, både människor emellan och till allt det människor behöver för att leva ett gott liv. Genom en brett samarbete mellan offentlig verksamhet, privata entreprenörer och föreningslivet erhålls en hög servicenivå i hela kommunen. Hjo står för gemenskap, kreativitet, upplevelser, trygghet och livskvalitet. Hjo är äkta vara!

”Unikt utbud och god service är ett signum för Hjo.”

Planeringsförutsättningar

Europa Nostra (Vårt Europa)

är Europas ledande organisation för bevarandet av vårt gemensamma kulturarv. Europa Nostra arbetar kontinuerligt med att upplysa om vikten att bevara olika länders specifika kulturarv och för att kulturarvsfrågorna ska prioriteras i handlingsprogram av olika slag på såväl europeisk som nationell nivå. Europa Nostras mål är att brett stödja kultur- och arkitekturfrågor, stads- och landskapsplanering samt att främja en balanserad och hållbar utveckling av Europas naturliga och byggda kulturarv såväl i stadsmiljö som på landsbygden.

Sedan 1978 har Europa Nostra delat ut priser för att inspirera och lyfta fram speciell lyckade bevarandeinsatser när det gäller byggnader och parker. Pristävlingen är ett verktyg för att skapa uppmärksamhet kring speciellt framstående bevarande- och utvecklingsinsatser av historiskt värdefulla miljöer runt om i Europa. År 2006 bildades en ideell svensk förening; Europa Nostra – Sverige.

Kommunens struktur och karaktär

Hjo är en liten välmående kommun med en välbevarad och vacker stadskärna, belägen i östra delen av Västra Götalandsregionen, alldeles invid Vätterns strand. Närmaste större städer är Skövde – 30 km nordväst, Jönköping – 65 km söderut och regionens centrum Göteborg på 200 km avstånd i sydväst. Till huvudstaden Stockholm är det 350 km. Hjo kommun gränsar till kommunerna Karlsborg, Tibro, Skövde, Tidaholm och Habo.

Hjo kommun är totalt 587,4 km² och av Vätterns strand ligger 38 km inom Hjo kommun. Väster om Hjo stad ligger den nästan cirkelrunda Mullsjön med en omkrets på nästan 8 km.

Hjo stad är en småstadsideyll med trähus i huvudsak från 1800-talet, med inslag från såväl 1700- som 1900-tal, med snickarglädje, smäckra spröjsar, verandor och grönskande trädgårdar. Unik såväl i ett nationellt som internationellt perspektiv! Den under flera sekler kontinuerligt framvuxna bebyggelsen i Hjo ger staden en identitet och en historisk förankring som blir alltmer ovanlig i vårt land. Hjo är en av de få småstäder med träbebyggelse som finns kvar i Sverige idag. Hjo kommun är också en plats där den upplevda tryggheten överlevt och den mänskliga skalan fortfarande råder.

Genom åren har mycket idogt och målinriktat arbete lagts ner för att bevara den gamla trästaden. Ett arbete som bar frukt 1990 då staden tilldelades Europa Nostras hedersmedalj ”för det beaktansvärda bevarandet av den samlade trästaden Hjo, vilket inneburit ett bibehållande av dess särprägel och charm”. Det var första gången en hel miljö prisades istället för en enskild byggnad. De äldsta delarna av staden upplevs bäst bland de gamla kullerstensgatorna vid kyrkan och Stora torget. Där är gatunätet intakt från slutet av 1300-talet. Vissa delar av Hjo centrum är fast fornlämning och skyddas enligt Kulturminneslagen.

I Hjo stad bor huvuddelen, ca 75 procent, av kommunens ca 8 800 invånare. På landsbygden finns sammanlagt ca 2 000 invånare bosatta. Korsberga och Blikstorp tätorter har ca 200 invånare vardera. I respektive församling bor det ca 500 personer. I Gate bor det ca 70 personer och i Fågelås som helhet bor det ca 870 personer. Näringslivet är varierat med metallindustri, större lantbruk, turism och handel som mest väsentliga branscher.

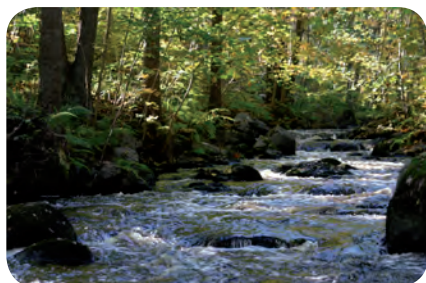
När det gäller tillgänglighet är vägförbindelserna relativt goda och med regelbunden kollektiv bussförbindelse till bl a Skövde och Tibro. En del trafik går även till Jönköping. Ca 1 000 personer pendlar dagligen till Skövde, ca 265 till Tibro och ca 100 till Jönköping. Sammanlagt pendlar ca 600 in till Hjo, 2 500 inom Hjo och ca 1 800 personer pendlar ut från Hjo. Av inpendlarna är ca 44 procent kvinnor, av utpendlarna ca 42 procent.

Naturmiljön i Hjo kommun får sin utformning av en rad landskapselement som alla sträcker sig i nord-sydlig riktning. Vätterns öppna vatten med storslagna vyer mot öster, Guldkroken, den smala och flacka remsan av jordbrukbygd, dominerat av herrgårdarnas helåkerslandskap. Hökensås domineras helt av barrskogar. Lillån, Yan och Tidan delar med sina långa åsystem in det flacka landskapet väster om Hökensås.

Närheten till Vättern gör att vegetationsperioden i Guldkroksbygden är längre än i övriga delar av kommunen. Landskapet domineras av odlingsmarker men området är påfallande rikt på ängs- och hagmarker. Lövområdena i kommunen är huvudsakligen koncentrerade till sluttningarna på Hökensås och längs Vättern. Andelen ekhagar och artrika blandlövhagar är stor. De grövsta ekarna finns vid Ekhammar i Grevbäck och vid Almnäs i Norra Fågelås. På marker med rörligt grundvatten förekommer alsumpskogar på flera ställen utmed Vätterstranden.

Planeringsförutsättningar

Hjoån

Ekhage i Grevbäck

Smörboll: C.A.M. Lindman, Bilder ur Nordens Flora, Projekt Runeberg: 37

De lättdränerade jordarna på Hökensås har lett till uppkomst av många källkärr. Bland våtmarkerna på Hökensås kan särskilt nämnas Husamossen som väl representerar ett antal fattigkärrtyper, Långmossen med flera kärrtyper där vissa har en botaniskt värdefull mossflora samt Heds mossen med sina vidsträckta kärr där vitstarr, snip och vitmossa dominerar stora arealer.

Barrskog är den dominerande skogstypen i kommunen. Beroende på jordart, grundvattenförhållanden mm har skogarna helt olika karaktär. Mager tallhed finner vi till exempel på de vidsträckta fälten av isälvmaterial på Hökensås. Blåbärsgranskogen är vanligt förekommande. Förutom blåbärsris finns här alltid lingon och krustätel.

Hjo kommun är fattig på naturliga sjöar. Förutom Mullsjön och Björsjön finns endast ett fåtal mycket små sjöar. Mullsjön ligger i en sänka i Hökensås och är källsjö till Hjoån. De långgrundna stränderna utefter Mullsjön har genom sina stora arealer kortskottsvegetation stort intresse i naturvårdssammanhang.

Hjoån är det största vattendrag som rinner till Vättern inom Hjo kommun. Ett stort antal av Vätterns tillflöden innehåller höga naturvärden. Många utgör viktiga reproduktionsområden för Vätterns bestånd av öring, harr och flodnejonöga. I den södra delen av kommunen rinner bäckarna ofta i nedskurna raviner omgärdade av ymnig lövskog.

Norr om Korsberga har Lillån eroderat ut en tio meter djup ravin. I ravinen slingrar sig ån fram över flacka madmarker. Lillån har stor betydelse både som häckningslokal och rastlokal för änder och vadare. Yans dalgång med omgivande marker bildar ett mycket vackert landskap där den slingrande åfåran med sin stora variation av vegetationstyper bildar stommen. Fågellivet är rikt i våtmarkerna.

Tidan är det största vattendraget i Hjo kommun. Både Lillån och Yan flyter samman med Tidån inom Hjo kom-

mun. Vid Fridene har ån ett naturligt lopp och kantas av ganska vidsträckta betade strandmarker med en mångfald av olika vegetationstyper.

Utmed Tidån vid Habolstorp finns låglänta översvåmningsmarker som omges av odlingsbygd. Naturbetesmarkerna utgörs av öppen hagmark, betad sötvattenstrandäng, björkhage och annan träd- och buskbärande hagmark. Flera olika beteshävdade vegetationstyper finns i området. Bland hävdgynnade arter förekommer bland annat kattfot, backsippa, slättergubbe, smörbollar, vattenblink, hästsvans, strandveronika och atlantmaskros. De betade fuktängarna är en mycket värdefull rastlokal för änder och gäss. Flera arter rovfåglar häckar i omgivningarna och söker fisk i våtmarken.

Hjos styrkor och utmaningar

Hjo kommun har idag flera bra konkurrensfördelar och styrkor som utgångspunkter i framtidsarbetet. Precis som i andra kommuner finns också utmaningar att jobba vidare med för att Hjo ska bli ännu bättre och än mer attraktivt, för både företagare, besökare och för hjoborna själva.

Styrkor

- Hjo har en internationell potential genom sin attraktiva stadskärna med nationellt gott rykte. Genom att fylla den välkända slogan ”I love Hjo” med ett tydligt innehåll finns förutsättningar att kommunicera vad Hjo står för även långt utanför regionen.
- Korta avstånd mellan boende, arbete, social service och rekreation. Hela Hjo är tillgängligt med både bil, cykel och till fots. Även landsbygden med dess kvaliteter finns alldeles runt hörnet.
- Har möjlighet att vara en del av en region som marknadsför sig med storstadsfördelar.
- Regionen präglas av extensiv pendling där Hjo har möjlighet att

- få pendlare att bosätta sig i kommunen.
- Kan erbjuda unika boendemiljöer, även i vattennära lägen.
- Bra uppväxtförhållanden och vistelsemiljöer för barn och ungdomar.
- Staden upplevs trygg att leva och vistas i.
- Fiskenäringen har stor utvecklingspotential.
- Väletablerade årliga aktiviteter som t ex Slöjdmässan, julmarknad, utomhusbio, Grönköpings marknad och öringsafari.
- Har kommit långt med ekologiska projekt och idéer.
- Stark identitet och engagerade invånare.
- Stort socialt kapital.
- Främja skapandet av fler arbetstillfällen och en mer utvecklad arbetsmarknad.
- Skapa bättre förutsättningar för handel.
- Vidareutveckla turism och besöksnäring.
- Skapa förutsättningar för ökad rörelse i vardagen för kommunens alla invånare med extra fokus på kvinnor, barn och ungdomar.
- Stärka kommunens ekologiska profil.

Planer och styrande dokument

En översiktsplan utgår ifrån vilka allmänna intressen Hjo kommun anser som viktiga att värna om vid mark- och vattenanvändningen. Enskilda intressen beaktas vid detaljplaneläggning, upprättande av områdesbestämmelser eller vid andra enskilda tillståndsbeslut som t ex bygglov. Regering och riksdag har lagt ramar som styr översiktsplanen genom olika mål, lagar och direktiv. Länsstyrelsen tillvaratar och samordnar de statliga intressena i planprocessen som riksintressen, miljö kvalitetsnormer, mellankommunala intressen och frågor om hälsa och säkerhet. En översiktsplan ska också samordnas med ett antal övergripande program, planer och mål på både lokal, regional, nationell och internationell nivå.

Kommunomfattande översiktsplan

För att Hjo ska kunna utvecklas och eventuellt växa är det nödvändigt med en strategisk, hållbar och framförallt långsiktig plan. Hjo kommuns förra kommunomfattande översiktsplan antogs 1990 och idag finns stora behov av att ta både nya och stora tag på samhällsplaneringens övergripande nivå. Inför nästa revidering av den kommunomfattande översiktsplanen behövs mer eller nyare planeringsunderlag gällande t ex:

Utmaningar

- Utveckla ett långsiktigt hållbart samhällsbyggande.
- Ett mer differentierat boende behövs, främst seniorboende och hyresrätter.
- Att utveckla byggandet, boendet och dess miljöer utan att förstöra Hjos berömda och unika karaktär.
- Förändra de stora strukturerna gällande bostäder, verksamheter och trafikförsörjning.
- Minska trafikbuller i centrum.
- Att fortsätta vara en bra boendekommun för barnfamiljer.
- Utveckla möjligheten att bo vid vatten.
- Utveckla kommunens tätorter till att bli ett än mer attraktivt alternativ till boende för pendlare till närliggande städer/kommuner.
- Utveckla allmänhetens tillgång till vattnet.

Öringsafari är en unik företeelse. I månadsskiftet september-oktober finns möjlighet att, i ficklampans sken, bli guidad utmed Hjoån för att beskåda örings lek och ta del av dess lekvatten och vattenvägar.

Planeringsförutsättningar

- Trafikförsörjning
- GC-vägsutbyggnad
- Bostadsförsörjning
- Markförsörjning
- Klimatstrategi
- Landsbygdsutveckling med LIS-områden
- Vindkraftsutbyggnad (Vindkraftsplan under revidering)
- Lokalt miljömålsarbete
- Mark- och bostadsförsörjning
- Bevarande av bebyggelsen
- Vidareutveckling av besöksnäring, turism och handel
- Ängs- och hagmarker
- Lövskogar
- Naturvård
- Grönstruktur

”Att förlora våra gamla hus är som att förlora våra viktigaste spelare i matchen om framtiden.”

Fördjupade översiktsplaner

Idag finns Vindkraftsplan för Hjo kommun, från 2006, som en fördjupning. Revidering av denna beräknas påbörjas 2010 och kommer att infogas i nästa kommunomfattande översiktsplan. Vid arbete med vindkraftsfrågor i kommunen hänvisas till gällande vindkraftsplan.

ÖP 10 bör kompletteras med en fördjupad översiktsplan för Hjo stad. På olika lång sikt behöver en mängd åtgärder vidtas, till stor del på en mer detaljerad nivå, för att även de mer övergripande strukturerna ska kunna bearbetas och förändras. Exempel på viktiga områden att arbeta vidare med i en fördjupad översiktsplan för Hjo stad är;

- Separera bostäder och olika verksamheter
- Bebyggelse och grönstruktur
- Bevarandestrategi för bebyggelsen
- Trafikstruktur
- Utbyggnad av GC-vägnätet

- Mark- och bostadsförsörjning
- Utvecklingsområden för handel
- Utvecklingsområde för verksamheter
- Utveckla områden för möten, offentligt liv och rörelse
- Utveckla ett ökat nyttjande av vattnet som resurs

Övriga planer och dokument

I framtagandet av ÖP 10 har bl a följande dokument använts som underlag;

- Folkhälsoplan 2008-2011 för Hjo kommun
- Trafiknätsanalys från 2001
- Energiplan
- Avfallsplan
- Vision Västra Götaland – Det goda livet
- Handikapplan för Hjo kommun
- Miljöpolicy för Hjo kommun
- Målbild för kollektivtrafiken år 2025 i Skaraborg
- (Vindkraftsplan)

Hjo och omvärlden

Hjo är en omtyckt turiststad och ett välbesökt pausställe av passerande bilister resande längs Vätterns västra sida. Hjo har genom sina unika värden fått ett mycket gott rykte i hela landet. Ingen som besöker staden lämnas oberörd!

Vårt samhälle förändras allt snabbare. Teknikutvecklingen sker i rasande fart, avstånden minskar, otryggheten ökar, vi blir mer globala och mångkulturella. Detta tillsammans med att många städer idag inte har kvar så mycket av sin äldre bebyggelse, har gjort att det så typiskt gammalsvenska blivit både ovanligt och unikt. Kanske är det en av anledningarna till att många mår så bra i vår stad? Vi känner igen oss, vi känner oss trygga och kanske lite nostalgiska. Vi känner oss hemma! Vi har därför, genom vår bebyggelsemiljö,

den alltmer ovanliga förmånen att kunna visa upp något ”typiskt” svenskt – en ovanligt stor bit av vårt lands historia – både för besökare från andra länder och för de svenskar om ännu inte då var födda.

Hjoborna är stolta över sin stad! Att Hjoborna kan identifiera sig med och känna stolthet är viktigt av flera anledningar. En av dem är att invånarna själva blir stadens och kommunens främsta ambassadörer i kontakterna med omvärlden. Att Hjo har ett stort platsbundet socialt kapital bidrar också till en ökad robusthet vid både inre och yttre hot som t ex lågkonjunktur.

Utvecklingstendenser i omvärlden

Vår verklighet förändras ständigt och många av kommande trender hänger samman med företeelser i närområdet, globaliseringen och utvecklingen i Europa. Idag pekar samhällsutvecklingen mot en ökad rörlighet, vilket gäller både produkter, kapital, kunskap och människor. Även normer och värderingar förändras från att vara geografiskt bundna till att vara mer formade av sociala sammanhang. Man eftersträvar ett ekologiskt, ekonomiskt, socialt, kulturellt och estetiskt hållbart samhälle och samarbeten utvecklas både regionalt, nationellt och internationellt.

När det gäller landets befolkning ser man en ökad mångfald, en förändrad syn på jämställdhet och en ökad individualisering. Ohälsotalen har en tendens att vara stigande samtidigt som vi blir alltmer hälsomedvetna. Ökande är även den upplevda tidspressen och otryggheten ute i samhället. Befolkningen är också åldrande och engagerar sig allt mindre i traditionell politik.

När det gäller näringsliv blir tjänster dyrare och varor billigare. Brist på arbetskraft uppstår och utbildningens betydelse ökar. Informationsflödet tilltar och nya genombrott fortsätter inom forskning och utveckling. Det internationella flödet ökar liksom glap-

pet mellan behov och resurser. Man ser en storlekspolarisering av företag och upplevelseindustrin ökar. Urbaniseringen fortsätter och vi fortsätter att överutnyttja våra miljöresurser. Också betydelsen av den ideella sektorn ökar.

Idag syns också tecken på att vi är på väg in i en genomgripande förändring av hela jordens klimat. Påfrestningarna på samhället, växt- och djurliv och produktionen i jordbruket kommer därmed att bli allt större. Klimatförändringen förväntas bli märkbar genom risk för fler naturkatastrofer och snabba väderomslag. Sannolikt kommer stormar och översvämningar framöver att ge fler och större skador. I en oöverskådlig framtid kommer ständigt nya och hårdare miljö- och klimatkrav ställas på oss, både när vi ska bygga, leva och bo.

Internationellt arbete

EU omfattar idag 490 miljoner människor och 27 länder. EU-medlemskapet får allt större konsekvenser även för det lokala arbetet då ett europeiskt regelverk ofta ligger till grund för den svenska lagstiftningen. Beräkningar visar att ca 60 procent av en kommuns beslut berörs av EU:s lagstiftning. I Sverige bedrivs också ett omfattande utvecklingsarbete till följd av olika EU-bidrag.

Alla medborgare, företag, föreningar och kommunala verksamheter i Hjo ska få möjlighet att delta i internationellt samarbete. För att uppnå en hög kvalitet och effektivitet i planering, genomförande och uppföljning av det internationella arbetet, antog kommunfullmäktige en internationell strategi 2009. Den internationella strategin ska bidra till ett närmande av kommunens vision: ”Internationalisering ska vara en del av vår vardag. Genom vårt engagemang för internationellt samarbete kan vi vara med och påverka vår bygd och omvärld!”

På Hjo Folkhögskola finns stipendiater och studerande från olika delar av världen och ett tätt samarbete sker kring internationella frågor.

Sannolikt kommer stormar och översvämningar bli alltmer vanliga i en framtid.

På Hjo Folkhögskola finns stipendiater från olika delar av världen.

Planeringsförutsättningar

Regionala samband mellan kommunala intressen

I takt med ökande krav på tillväxt och utveckling av ekonomin har regionaliseringen fått ökad betydelse i hela världen. Flera utredningar fokuserar på värdet av att agera och fungera på en större marknad.

Hjo kommun samarbetar inom ett flertal områden med såväl andra kommuner och regionen som länsstyrelse, föreningsliv, privat näringsliv etc. De olika samarbetena kan vara reglerade på olika sätt, antingen genom överenskommelser och avtal eller som gemensamma nämnder eller kommunalförbund. Några av de viktigare mellankommunala samarbetena är Miljöförvaltningen Östra Skaraborg, Avfallshanteringen Östra Skaraborg, Gymnasiesamverkan Skaraborg, Kollektivtrafiknämnd för Hjo, Tibro och Karlsborgs kommuner, Landsbygdsutvecklingsprogrammet Leader, Miljösamverkan Västra Götaland, Räddningstjänsten Östra Skaraborg, Skaraborgs kommunalförbund, Västsvenska turistrådet, Västtrafik AB och Vätternvårdsförbundet.

I framtagandet av denna översiktsplan har den regionala visionen, Vision Västra Götaland – Det goda livet, använts som ett underlag. Visionen består av de tre delar, vilka också mer eller mindre beaktats och arbetats in i ÖP 10:

- Hållbar utveckling; Alla beslut ska utformas på ett sätt som beaktar ekonomiska, sociala och miljömässiga konsekvenser i ett längre perspektiv.
- Fyra generella perspektiv; Gemensam region, jämställdhet, integration och internationalisering.
- Fem fokusområden för utvecklingsarbetet; Ett livskraftigt och hållbart näringsliv, Ledande i kompetens och kunskapsutveckling, Infrastruktur och kommunikationer med hög standard, En ledande kulturregion samt En god hälsa.

I Hjo kommun är en samhällsplanering som främjar rörelse i vardagen ett viktigt redskap för att främja en god hälsa hos medborgarna.

Viktiga mellankommunala frågor för Hjo kommun är:

- Regional samverkan om hållbara energisystem t ex biogas.
- Kultur- och fritidsfrågor som att utveckla ett nätverka av sammanflätade vandrings-, cykel- och ridleder samt samförvaltning av Vättern som fiskeresurs.
- Arbetsmarknadsfrågor.
- Samverkan inom besöksnäringen, exempelvis Hökesåsgruppen.
- Vindkraftsutbyggnad

Planering och människan

Folkhälsa är ett uttryck för den samlade befolkningens hälsotillstånd. En god folkhälsa är resultatet av att människor mår bra där de lever, arbetar och bor. Befolkningens hälsa är en betydelsefull resurs och ett grundläggande villkor för en positiv samhällsutveckling. Det övergripande folkhälsomålet, att skapa samhälleliga förutsättningar för en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen ska uppnås genom 11 målområden som fokuserar på de faktorer i samhället som påverkar folkhälsan, det vill säga på livsvillkor, miljöer, produkter och levnadsvanor. Några av dem som kan påverkas genom samhällsplanering är; delaktighet och inflytande i samhället, ekonomisk och social trygghet, trygga och goda uppväxtvillkor, sunda och säkra miljöer och produkter, ökad fysisk aktivitet och i viss mån goda matvanor och säkra livsmedel. Att arbeta med invånarnas hälsa är viktigt för Hjo kommun! Kommunen antog i december 2007 en flerårig folkhälsoplan, vilken använts som underlag vid framtagandet av ÖP 10. Avgörande inriktningar i Hjo kommuns Folkhälsoplan 2008-2011 är desamma som de nationella folkhälsomålen. Exempel på fördjupade arbetsområden för Hjo kommun, som direkt kan påverkas genom samhällsplanering är; trygghet i närmiljö, ohälsotal, förnybar energi och GC-vägar.

Planering för ökad rörelse i vardagen

Fysisk aktivitet har både hälsofrämjande och förebyggande inverkan på människans hälsa. Hur vi utformar våra miljöer samt hur vi transporterar oss har därför stor betydelse för hur befolkningen mår. En ökad fysisk aktivitet är kanske det som skulle ha störst positiv effekt på svenska folkets och hjobornas hälsa. Vi vet att minst hälften av befolkningen i Sverige behöver röra på sig mer – från barn till äldre. Kommunen har en nyckelroll i att skapa miljöer som främjar fysisk aktivitet och ger förutsättningar för hjobon att leva ett fysiskt aktivt liv.

Aktiv transport, att förflytta sig utan motorfordon, är en av de viktigaste formerna av fysisk aktivitet och ökar markant sannolikheten att en person ska uppnå rekommendationen om 30–60 minuter om dagen av minst måttligt intensiv fysisk aktivitet. En viktig förutsättning är emellertid att trafiknätet upplevs tryggt, säkert och bekvämt. En satsning på aktiv transport är också en satsning på hållbar utveckling och är ett effektivt sätt att minska användningen av fossila bränslen.

Bygda miljöer påverkar också människors fysiska aktivitet. Forskning visar att estetiska egenskaper påverkar direkt de val vi gör för att transportera oss, t ex valet att ta bilen eller promenera. Andra faktorer är tillgången till kollektivtrafik och om det finns gång- och cykelvägar (GC-vägar) och vilken standard det är på dem. Promenad- och cykelvänliga städer bidrar dessutom till bättre social hälsa, med ökade sociala kontakter och ökat socialt kapital och medborgaranda. Högt socialt kapital har i sin tur ett samband med en lång rad positiva hälsoeffekter.

Närhängande platser för fysisk aktivitet, motion och rekreation är en viktig förutsättning för en fysiskt aktiv livsstil. Det har visat sig att en satsning på parker, grönområden, mötesplatser och idrottsanläggningar därför är samhälls-ekonomiskt lönsamt och därmed en

god investering! Parker och grönområden är också viktiga för social interaktion.

Flera studier visar att utglesning av städer har en lång rad negativa konsekvenser för hur fysisk aktiva vi är. Det finns dock konflikter mellan behovet av förtätning för att bygga mer bostäder och behovet av tillgänglighet och närhet till grönområden som ger förutsättningar till fysisk aktivitet.

I Hjo kommun är en samhällsplanering som främjar rörelse i vardagen ett viktigt redskap för att främja en god hälsa hos medborgarna. Ett mål är att Hjos GC-vägnät ska vara tryggt och säkert och ihopknutet med landsbygdens tätorter. Ett annat är att det ska finnas tillgång till mötesplatser som lockar till rörelse för både barn, ungdomar och vuxna. För att även funktionshindrade och äldre ska kunna leva ett aktivt liv utomhus är kommunens löpande arbete med tillgänglighet mycket viktigt. Kommunen strävar också efter en ökad möjlighet till aktiv transport genom ett arbete för förbättrad kollektivtrafik.

Planering för barn

Barn är den grupp i samhället som påverkas mycket påtagligt av utformningen av den byggda miljön. Trots att barnen är så många, en fjärdedel av oss, är det få ytor som är skapade för och framförallt genom barns medverkan.

Barns fysiska aktivitet visar en liknande utveckling som de vuxnas med minskad aktiv transport, ökat stillasittande och ökat bilåkande. Det är viktigt att barns behov av rörelse och utomhusvistelse ses ur ett helhetsperspektiv då det inte enbart täcks genom enskilda platser som lekplatsen, skolgården eller bostadsgården. Barns tillgång till det offentliga rummet och deras rörelsefrihet till viktiga destinationer är också avgörande. Idag är barns rörelsefrihet begränsad bl a genom långa avstånd till målpunkter, hög trafikvolym, höga hastigheter på motorfordon och otrygga skolvägar. Skolvägen har visat

Barn som själva tar sig till skolan har visat sig vara generellt sett mer fysiskt aktiva både under skoltid och på fritiden än barn som blir skjutsade till skolan.

Planeringsförutsättningar

För att även funktionshindrade och äldre ska kunna leva ett aktivt liv utomhus bedriver kommunen ett löpande arbete med att förbättra tillgängligheten.

Tillgång till anläggningar, mötesplatser, service, parker och annat utbud nära hemmet är viktiga förutsättningar både för fysisk aktivitet och för ett rikt och oberoende liv.

sig vara ett av de viktigaste beteendesammanhangen för fysisk aktivitet. Barn som går till skolan har visat sig vara generellt sett mer fysiskt aktiva både under skoltid och på fritiden än barn som blir skjutsade till skolan.

Mediaexponeringen har blivit högre och spontanidrotten, som var vanlig på 1950-, 60- och 70-talen, har minskat kraftigt. Detta i kombination med felaktiga kostvanor bidrar till att övervikt och fetma ökar bland våra barn och ungdomar. Forskning visar att god tillgång till anläggningar för rekreation, lekplatser, parker och andra grönytor ökar mängden fysisk aktivitet hos både yngre och äldre barn. Den har också tydligt visat att ett förbättrat utbud av aktiviteter, som exempelvis genom att bygga basketplaner, tennisplaner och fotbollsmål, åstadkommit en flerdubbel ökning av den fysiska aktiviteten både hos pojkar och flickor. För barn och ungdomar i centrala Hjo behövs bättre plats för lek och spontanidrott. Denna fråga kommer mer ingående att behandlas i en fördjupad översiktsplan för Hjo stad. För landsbygdens barn har tillgängligheten till Hjo och dess aktiviteter en avgörande betydelse.

Vid utformningen av den byggda miljön måste stor vikt läggas vid att skapa rörelsefrihet för alla, alltså även för barn med funktionsnedsättning och med behov av särskilt stöd.

I Hjo kommun är arbetet med barnens hälsa och säkerhet en prioriterad fråga. I samhällsplaneringen strävas bl a mot en säker trafikmiljö och en ökad rörelse i vardagen genom sunda och stimulerande utemiljöer.

Planering för äldre och funktionshindrade

En annan grupp som påverkas mycket påtagligt av utformningen av den byggda miljön är äldre. Tillgång till anläggningar, mötesplatser, service, parker och annat utbud nära hemmet är viktiga förutsättningar både för fysisk aktivitet och för ett rikt och oberoende liv.

Trygghet, säkerhet och tillgänglighet är också viktiga aspekter. Oro för att drabbas av våld är ett betydande hinder för utomhusvistelse för många äldre. Andra faktorer är ojämnheter och kanter på trottoarer och gator, buller, hög trafikvolym samt undermålig skötsel av trottoarer och GC-vägar. Andelen äldre i befolkningen är ökande och därmed också sannolikheten för en ökad andel människor med funktionsnedsättning. Detta medför i sin tur ökade krav på tillgängliga och användarvänliga miljöer i framtiden.

I Hjo kommun pågår ett kontinuerligt arbete för en förbättrad tillgänglighet, både i offentliga byggnader och på gator och torg. Arbetet med en säkrare trafikmiljö är också en viktig aspekt för äldre och funktionshindrade. Tillgänglighet i offentliga miljöer är dessutom en förutsättning för både demokrati och jämställdhet.

Trygghet, jämställdhet och demokrati

Att de byggda miljöerna är trygga och säkra är en annan förutsättning för fysisk aktivitet, främst för barn och ungdomar, äldre och kvinnor. Mörker är ett avsevärt hinder för utevistelse för flera grupper i samhället. Men också biltrafik, skymmande buskar, hål i gångbanan, standard på belysning och områdets karaktär i stort påverkar vår upplevda trygghet. Idag vet vi att en medveten fysisk planering inte bara kan påverka detta, utan också motverka kriminalitet och våldsbrott.

I Hjo är det upplevda tryggheten större än i landet som helhet, även om den är dalande. Enligt en undersökning av Polisen är trafiken i kommunen den största orsaken till otrygghet. I andra kommuner är oftast rädsla för att vistas utomhus på kvällstid större. Hjo kommun arbetar för trygghet både genom belysning kvällstid och genom åtgärder för säkrare trafikmiljöer. När det gäller jämställdhet och demokrati bedrivs ett målinriktat arbete via t ex planprocesserna. I dagsläget håller dessutom former för s k byrådd att arbetas fram.

Planering för möten

Närliggande offentliga samlings- och mötesplatser, samt platser för avkoppling och sällskap, främjar fysisk aktivitet, sociala kontakter, livskvalitet och hälsa oavsett om man är man eller kvinna, ung eller gammal. Idag planeras t ex för att göra Stora torget till gångfartsområde och därmed till en bättre mötesplats. Den varma årstiden är hamnen omtyckt och välbesökt. ICA på Bangatan är något av en samlingspunkt för både yngre och äldre året runt. Den s k Präriens framtida användning är här också ett område att fundera vidare på, då denna är en av de få öppna ytor som finns kvar i centrum idag. Offentliga platser för möten, sällskap och rekreation kommer att behandlas vidare i en kommunomfattande översiktsplan för Hjo stad.

På landsbygden har länge affären och offentliga lokaler varit de naturliga

mötesplatserna. I takt med att dessa försvinner, försvinner också naturliga kontakter mellan ortens invånare. Idag fyller förskolor, skolor och lekplatser en viktig funktion som mötesplats för åtminstone föräldrar och barn. För äldre på landsbygden är tillgängligheten till och i Hjo viktig för att kunna delta i samhällslivet.

Byggnader i kommunen som är extra viktiga för mänskliga möten är Park i Hjo centrum samt de olika bygdegårdarna och liknande ute på landsbygden.

ICA på Bangatan är en populär samlingspunkt för både äldre och yngre året runt.

Karta över Hjo stads centrala stråk och öppna offentliga platser.

Planeringsförutsättningar

Riktlinjer Yrkes- och fritidsfisket samt skyddsvärda arter och stammar av fisk

Vättern

- Inom området får inga åtgärder vidtas som kan medföra påtaglig skada på riksintresset.
- Hjo kommun ska verka för att bevara Vättern som en näringsfattig klarvattensjö med ett för sjön naturligt, väl fungerande ekologiskt system.
- Hjo kommun ska verka för att bevara och utveckla Vättern för yrkes- och fritidsfiske.

Hjoån

- Antagna reservatsföreskrifter och skötselplan ska följas.

Hjällöbacken

- Inom området får inga åtgärder vidtas som kan medföra påtaglig skada på riksintresset.
- Bäckens vattenkvalitet och flöde ska bibehållas och i erforderliga fall förbättras. Kalkning är nödvändig för att bibehålla bevarandevärdet. Ingrepp i form av vattenregleringar, vattenbortledning, rensningar, dikning och markarbeten mm ska prövas enligt gällande lagstiftning. Utgångspunkten i prövningen bör vara att åtgärder som gynnar vattendragen som lek- och uppväxtområden för öring och harr tillåts, i övrigt bör tillståndsgivningen vara restriktiv.
- Kommunen ska verka för och uppmuntra fiskerättsägarna att bilda ett fiskevårdsområde.

Riksintressen

I Plan- och bygglagen, PBL, och Miljöbalken, MB, redovisas allmänna intressen som ska beaktas vid beslut som rör mark- och vattenanvändningen, riksintressen. Riksintressen är en miljö eller ett objekt som har så stora värden att det är av intresse för hela landet. Översiktsplanen ska särskilt redovisa områden av riksintresse och hur intressena ska tillgodoses. Riksintressena begränsas inte av kommungränser, därför bör också ett mellankommunalt perspektiv anläggas vid de överväganden som rör dessa områden.

Yrkes- och fritidsfisket samt skyddsvärda arter och stammar av fisk

Vättern

Vättern utgör riksintresse för både yrkes- och fritidsfiske. I riksintresset ingår skyddsvärda arter och stammar av fisk. De arter som berörs är öring, röding och harr. Vättern är också av riksintresse för bevarandet av dessa fiskbeståndens genetiska resurser.

Skydd

Saknar specifikt områdesskydd.

Hjoån

Hjoån är det största vattendraget som rinner till Vättern inom Hjo kommun. Hjoån ingår i riksintresset Vättern/naturvård med avseende på bevarandet av de svenska fiskbeståndens genetiska resurser. Hjoån klassas även som riksintresse för yrkes- och fritidsfisket i Vättern.

Skydd

Hjoån och dess dalgång är skyddad genom ett kommunalt naturreservat om ca 2,5 km från åmynningen till Herrekvarn.

Hjällöbacken

Hjällöbacken ingår i riksintresset Munkaskogsområdet och västra Vätterstranden/naturvård. Hjällöbacken med öring- och harrstammar från Vättern är klassat som ett vattendrag av riksintresse med avseende på bevarandet av de svenska fiskbeståndens genetiska resurser. Bäckens klassas även som riksintresse för yrkes- och fritidsfisket i Vättern.

Skydd

Delar av Hjällöbackens dalgång är skyddad genom ett biotopskyddsområde mellan Hjällö kvarn och Gate kvarn.

Harr (*Thymallus thymallus*)

Teckning: Thommy Gustavsson

Natur

Vättern NRO14078

Hela Vättern är av riksintresse för naturvården. Den fina vattenkvaliteten och det mycket kalla vattnet har skapat föresättningar för en fauna med speciella krav. Hjoån ingår också i riksintresseområdet Vättern.

Landskapsbilden är säregen med stora öppna vattenytor och olika sten-, grus- och sandstränder samt erosionsbranter. Sjöbäckenet uppstod genom förkastningsrörelser i berggrunden för ungefär 280 miljoner år sedan. Största djupet återfinns söder om Visingsö och är 128 m. Kustmorfologin är påverkad av tidigare förkastningar, landhöjning, vind- och vågerosion.

I Vättern finns minst 28 fiskarter; storvuxen vätternröding (sjölevande, sjölekan-de), öring, sik, siklöja och harr. I faunan ingår ett antal sk glacialmarina relikter. Till dessa räknas röding, siklöja, nors och hornsimpa samt fem arter kräftdjur och en fiskparasit.

Föresättningen för bevarande är att Vätterns goda vattenkvalitet bibehålls. Naturvårderna hotas särskilt av militär skjutverksamhet. Naturvårderna kan också påverkas negativt av t ex utsläpp av föroreningar, fiskodling, muddring, täkt, vattenreglering med långvariga högvatten som ökar erosionen av stränderna, utsläpp av försurande ämnen, tillförsel av organiska gifter, överfiske och inplantering av främmande fiskstammar.

Skydd

Saknar specifikt områdesskydd. Hjoåns dalgång är skyddat genom naturreservat från åmynningen i Vättern upp till gränsen mot Herrekvarn.

Habolstorp-Tolsby NRO 14090

Utmed Tidån, mellan Tibro och Habolstorp, finns en ca 7 km lång sträcka med låglänta översvåmningsmarker som omges av odlingsbygd. Underlaget är genomgående svåmlera. Storleken, mångformigheten, mängden betad våtmark och stora ornitologiska värden gör våtmarksstranden mycket värdefull.

Naturbetesmarkerna utgörs av öppen hagmark, betad sötvattenstrandäng, björkhage och annan träd- och buskbärande hagmark. Stora delar har lång kontinuitet som tidigare ängsmark. Beteshävdade vegetationstyper som t ex gråslågstarräng, tuvtåteläng, högtörfuktäng, högstarräng, jättegröeäng finns liksom bladvassar och starrområden. Hävdgynnade arter som bl a kattföt, backsippa, slättergubbe, smörbollar, vattenblink, hästsvans, strandveronika och atlantmaskros förekommer. De betade fuktängarna är en mycket värdefull rastlokal för änder, gäss, storvadar och beckasiner. Flera arter rovfåglar häckar i omgivningarna och söker fisk i våtmarken.

Maderna vid Tidån ingår som klass 1-objekt i våtmarksinventeringen. Hagmarkerna utmed Tidåns östra sida, väster om Svebråta, är ett klass 1-objekt i ängs- och hagmarksinventeringen. Området ingår i den nationella bevarandeplanen för odlingslandskapet. Inom riksintresseområdet finns också två klass 3-objekt i ängs- och hagmarksinventeringen.

Föresättningar för områdets bevarande är fortsatt jordbruk med åkerbruk, bete av naturbetesmarker och skötsel av landskapselement. Önskvärt är restaurering av igenvuxna slåttermarker och naturbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av minskad eller upphörd jordbruksdrift och betesdrift, skogsplantering på jordbruksmark, energiskogsodling, spridning av gifter eller gödselmedel utanför åkermark, vägdragningar, igenväxning av strandängarna samt rensning, dikning

Riktlinjer Natur

Vättern NRO14078

- Inom området får inga åtgärder vidtas som kan medföra påtaglig skada på riksintresset.
- Hjo kommun ska delta aktivt i Vätternvårdsförbundets arbete.
- Kommunen ansluter sig till de av Vätternvårdsförbundet antagna generationsmålen (miljökvalitetsmålen) för Vättern.
- Hjo kommun ska verka för att transporter med miljöfarligt gods ej förekommer utmed Vättern.
- Den militära verksamheten bör styras så att skadorna på rödingens lekplatser så långt möjligt begränsas.

Habolstorp-Tolsby NRO 14090

- Inom området får inte åtgärder vidtas som kan medföra påtaglig skada på riksintresset.
- Ny bebyggelse prövas mycket restriktivt.
- Kommunen ska i samverkan med Skövde och Tibro kommuner verka för att de våtmarksområden som länsstyrelsen pekat ut i sin "Våtmarksinventering" som objekt klass 1 och 2 ska bibehålla sina värden.

Backsippa: C.A.M. Lindman, Bilder ur Nordens Flora, Projekt Runeberg: 37

Planeringsförutsättningar

eller andra vattenföretag samt olämpligt lokaliserad eller anpassad bebyggelse och andra anläggningar. Olika typer av markarbeten kan också påverka naturvärdena negativt.

Skydd

Saknar specifikt områdesskydd.

Svedmo - Hökensås NRO 14118

- Inom området får inte åtgärder vidtas som kan medföra påtaglig skada på riksintresset.
- Områdets karaktär av oexploaterat skogsområde bör bibehållas. Dikning av våtmarker och andra åtgärder som kan påverka känsliga sjöar och vattendrag bör ej ske.
- Anläggningar och ny bebyggelse ska placeras och utformas med hänsyn till naturvärdena och landskapsbilden. Ny bebyggelse får tillkomma då den utgör en naturlig komplettering av en bebyggelsegrupp eller då den erfordras för jordbrukets behov.
- Kommunen ska verka för att de våtmarksområden som länsstyrelsen pekat ut i sin "Våtmarksinventering" som objekt klass 1 och 2 ska bibehålla sina värden.
- För att motverka försurningsskador på de sjölevande bestånden av öring och harr i Hjällöbäcken, ska kalkning genomföras på våtmarker inom bäckens avrinningsområde där botaniskt intressanta kärrpartier inte påverkas.
- Den militära verksamheten bör styras så att skadorna på rödingens lekplatser så långt möjligt begränsas.

** transgression; strandförskjutning som innebär att land översvämmas av hav eller sjö och som orsakas av vattenyttehöjning eller landsänkning eller bådadera.*

Svedmon – Hökensås NRO 14118

Urbergsplatån Hökensås sträcker sig utefter Vätterns västra strand och når som högst drygt 350 m över havet. Nedanför denna, på en lägre platå, sträcker sig ett av Sydsveriges största sand- och grusavlagringar som ställvis är starkt grundvattenförande. Källflödena är av mycket stort hydrologiskt intresse.

Landskapet präglas framför allt av tallskog. Myrkomplexen på Hökensås utgörs av representativa myrtyper. Myrarna domineras av tämligen orörda skvattramtmossar. Inom området finns Husamossen som är ett klass 1-objekt samt Älgamossen och Granbromossen som båda är klass 2-objekt i våtmarksinventeringen.

Förutsättningar för bevarande är ett skogsbruk med fortsatt stor naturvårdshänsyn. Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering, vattenreglering, dämning och torvtäkt. Kalkning erfordras för att motverka försurningsskador i flera sjöar och vattendrag. Naturvärdena påverkas negativt av t ex markarbeten, försurning, ökat och/eller olämpligt kanaliserat friluftsliv, vägdragningar, olämpligt lokaliserad bebyggelse och andra anläggningar samt utsläpp av föroreningar. Våtmarkskalkning av botaniskt intressanta kärrpartier skulle påverka dessa värden negativt.

Kalkning

Skydd

Saknar specifikt områdesskydd.

Munkaskogsområdet och västra Vätterstranden NRO 14119

Munkaskogsområdet och västra Vätterstranden bildar ett cirka 30 km långt område, som har stort geologiskt intresse och som har tydliga spår från inlandsisens avsmältningsskede. Området är bildat i *transgressionsmiljö och Vätterns överstjälpning har genom vågornas erosion medfört bildningen av strandbrinkar i de mäktiga sandlagren. Stränderna har tydlig klintkaraktär. Åar och bäckar har skurit ut djupa raviner i de mäktiga lösa jordlagren. I ravinerna växer ställvis en frodig, ofta gråalsdominerad lövskog. Floran i ravinerna är rik och innehåller för trakten ovanliga lundväxter.

I Munkaskogsområdet inom Hjo kommun finns en särskilt välutvecklad strandterrass. Landskapet är här mer präglat av kultur än Vätterstrandens närmaste omgivningar. Åkrar, betesmarker, hagar omväxlande med djupa bäckraviner karakteriserar naturmiljön.

Området söder om Hjo, som innefattar delar av det typiska herrgårdsskapet i Guld Kroksbygden har stora geovetenskapliga naturvärden av stort rekreativt värde med sandstränder, lövdungar och en naturpark vid Almnäs. Inom området finns våtmarker vid Erlandstorsbäcken. I riksintresseområdet finns flera objekt som ingår i ängs-, hagmarks- och lövskogsinventeringen.

Förutsättningar för bevarande är fortsatt jordbruk med åkerbruk, bete av naturbetesmarker, skötsel av landskapselement och skogsbruk med fortsatt stor naturvårdshänsyn. Viktigt är kalkning och fiskevårdande punktinsatser samt att Vätterns vattenkvalitet bibehålls. Naturvärdena hotas särskilt av t ex dikning eller andra vattenföretag, förändringar av vattendragens sträckning, utsläpp, inplantering av kräfter, skogsavverkning och olämpligt lokaliserad bebyggelse.

Skydd

Saknar specifikt områdesskydd.

NATURA 2000

EU:s medlemsländers ekologiska nätverk av naturområden kallas Natura 2000 och grundas på två EU-direktiv; direktiv om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter (art- och habitatdirektivet) och direktiv om bevarandet av vilda fåglar (fågeldirektivet). Områden som ingår i Natura 2000 ska ges sådant skydd att områdets värden inte skadas av åtgärder eller verksamheter inom eller i anslutning till det utpekade området. I Hjo kommun finns åtta Natura 2000-områden;

Källebacken SE0540 204

Område med kraftiga källor som bryter fram i sluttningar mot bäck. Omgivningarna består av kulturskog.

Kvalitet

Källrik skog och källkärr med hotad art. Gammal opåverkad skog med död ved.

Skydd

Biotopskyddsområde.

Munkaskogsområdet och västra Vätterstranden NRO 14119

- Inom området får inte åtgärder vidtas som kan medföra påtaglig skada på riksintresset.
- Anläggningar och ny bebyggelse ska placeras och utformas med hänsyn till naturvärdena och landskapsbilden.
- Åtgärder som kan bidra till igenläggning eller igenväxning av åkrar, ängs- och hagmarker bör undvikas. I de fall igenläggning av åkermark kan godtas, bör i första hand plantering ske med lövskog.
- Kommunen ska verka för att kulturlandskapet utmed Vättern (Guld Kroksbygden) bevarar sin karaktär.
- Kommunen ska verka för att de våtmarksområden, som länsstyrelsen pekat ut i sin "Våtmarksinventering" som objekt klass 1 och 2, ska bibehålla sina värden.

Riktlinjer Natura 2000**Källebacken SE0510 204**

- Inom området får inte åtgärder vidtas som kan medföra påtaglig skada på riksintresset.
- Kommunen ska verka för att sprida kunskap om området och dess värden.

Planeringsförutsättningar

Mofalla Torp SE0540 205

- Inom området får inte åtgärder vidtas som kan medföra påtaglig skada på riksintresset.
- Kommunen ska verka för att sprida kunskap om området och dess värden.

Hjoån SE0540 214

- Inom området får inte åtgärder vidtas som kan medföra påtaglig skada på riksintresset.
- Kommunen ska verka för att sprida kunskap om området och dess värden.

Västra Vättern SE0540 225

- Inom området får inte åtgärder vidtas som kan medföra påtaglig skada på riksintresset.
- Området föreslås långsiktigt bevaras på det sätt som är mest lämpligt med hänsyn till hotbilden.
- Kommunen ska verka för att sprida kunskap om området och dess värden.

Lilla Almnäs SE0540 250

- Inom området får inte åtgärder vidtas som kan medföra påtaglig skada på riksintresset.
- Området föreslås långsiktigt bevaras på det sätt som är mest lämpligt med hänsyn till hotbilden.
- Kommunen ska verka för att sprida kunskap om området och dess värden.
- Området föreslås långsiktigt bevaras på det sätt som är mest lämpligt med hänsyn till hotbilden.
- Kommunen ska verka för att sprida kunskap om området och dess värden.

Mofalla Torp SE0540 205

Källrika kärr och blandad sumpskog i sandig sluttning mot bäck.

Kvalitet

Representativt område med källor som bryter fram i sluttning. Sumpskog med en del död ved.

Skydd

Biotopskyddsområde.

Hjoån SE0540 214

Hjoåns nedre lopp från länsväg 195 omges av alkärr, alsumpskogar och lövskog med inslag av ädla trädslag. Kärlväxtfloran är rik. Ån är ett viktigt lek- och upp-
växtområde för den speciella öringstam som finns i Vättern.

Kvalitet

Hjoån är reproduktionsområde för vätteröring, harr och bäcknejonöga. Den omges av ganska artrika lövsumpskogar.

Skydd

Området är skyddat genom naturreservat.

Västra Vättern SE0540 225

Vättern är en stor klarvattensjö med en speciell fauna. En del arter är av *relikt karaktär. Det är arter som levt kvar sedan sjön var en del av Baltiska isjön, bl a röding, siklöja, nors, hornsimpa och ett antal kräftdjur. Vättern är av riksintresse för naturvård och särskilda bestämmelser gäller för fisket, vidare finns ett vatten-
vårdsförbund med fastställda vattenvårdsplaner.

Kvalitet

Stor klarvattensjö med en unik fauna med många reliker från Baltiska issjön.

Skydd

Saknar specifikt områdesskydd.

Lilla Almnäs SE0540 250

Ekhage med några grova och många medelgrova ekar som i en framtid har stor potential för att hysa sällsynta kryptogamer och insekter. Området har under den senaste tioårsperioden gallrats och röjts och är nu välhävdad med en artrik grässvål här och där.

Kvalitet

Ekhage med grova och medelgrova ekar. Välhävdad område med bete av nöt.

Skydd

Saknar specifikt områdesskydd.

** relikt; djur- eller växtart som tidigare varit mer spridd men numera lever kvar bara inom ett eller några få små områden*

Fågelås prästgård, nord SE0540 251

Ekhage med många grova ekar med stor potential för att hysa sällsynta kryptogamer och insekter. En öppen del innehåller både artrik gräsmark och en kvävepåverkad del. Hagen är röjd och gallrad och betad av nöt.

Kvalitet

Ekhage med många grova ekar med stor potential för att hysa sällsynta kryptogamer och insekter. Vålövdat område med bete av nöt.

Skydd

Området är avsatt som stiftsreservat. Arbete pågår med bildande av naturreservat.

Stora Almö SE0540 252

Betad blandlövhage vid bäck som har några grova ekar och en del medelgrova askar och ekar. Den har en stor potential för att hysa sällsynta kryptogamer och insekter. Den är vålövdat med bete av nötkreatur.

Kvalitet

Vålövdat, nötbetad blandlövhage med en del grova ekar och andra medelgrova ädelövträd.

Skydd

Saknar specifikt områdesskydd.

Svebråta - Hedvignäs SE0540 322

Mellan Svebråta och Hedvignäs finns vålövdat och måttligt vålövdat strandmader utmed Tidans båda sidor. Området, som är mycket viktigt för fågellivet, berör tre kommuner och är ett av länets mest betydelsefulla madsystem. Floran i de torrare partierna är rik och varierad, med arter som slåttergubbe, knägräs, stagg, ormröt, gullviva, atlantmaskros, backtimjan, lundstarr och brudbröd.

Kvalitet

Stora madområden med våldgynnad flora och rikt fågelliv.

Skydd

Saknar specifikt områdesskydd.

Kultur**Grevbäck KR 31**

Grevbäck är med sitt herrgårdspräglade landskap och sitt rika byggnadsbestånd av högt arkitekturhistoriskt värde en väsentlig del av den för Vätterstranden speciella Guld Kroksbygden. Ulvhults herrgård, med traditioner från medeltiden, är ritad av Ragnar Östberg. Ekhammars herrgård med ett omfattande byggnadsbestånd från 1600- och 1800-talet, bl a kvarn, såg och kraftverk och stora sammanhängande åkrar med axialt utlagda alléer.

Kyrkbyn med prästgårdsbyggnad och skolbyggnad utgör sockencentrum.

Skydd

Saknar specifikt områdesskydd.

Fågelås prästgård, nord SE0540 251

- Inom området får inte åtgärder vidtas som kan medföra påtaglig skada på riksintresset.
- Kommunen ska verka för att sprida kunskap om området och dess värden.

Stora Almö SE0540 252

- Inom området får inte åtgärder vidtas som kan medföra påtaglig skada på riksintresset.

Svebråta - Hedvignäs SE0540 322

- Inom området får inte åtgärder vidtas som kan medföra påtaglig skada på riksintresset.
- Området föreslås långsiktigt bevaras på det sätt som är mest lämpligt med hänsyn till hotbilden.
- Kommunen ska verka för att sprida kunskap om området och dess värden.

Riktlinjer Kultur**Grevbäck KR 31**

- Inom området får inte åtgärder vidtas som kan medföra påtaglig skada på riksintresset.
- Kommunen ska verka för att områdesbestämmelser kommer att tillämpas i syfte att skydda de kulturhistoriska värdena. Inom vissa områden kan områdesbestämmelser föreslås innehålla en förhöjd bygglöplikt.
- Kommunen ska verka för att kulturlandskapet utmed Vättern (Guld Kroksbygden) bevarar sin karaktär.
- Så långt det är möjligt bör det öppna landskapet bevaras. Igenplantering av åkermark bör undvikas. I de fall igenläggning av åkermark kan godtas, bör i första hand plantering ske med lövskog.
- Anläggningar och ny bebyggelse ska placeras och utformas med hänsyn till kulturvärdena och landskapsbilden. Ny bebyggelse ska lokaliseras i anslutning till befintlig.

Planeringsförutsättningar

Riktlinjer Kultur

Hjo KR 32

- Inom området får inte åtgärder vidtas som kan medföra påtaglig skada på riksintresset.
- Efter hand ska detaljplaner upprättas för hela området, där hänsyn till bevarandevärdena arbetas in.
- Kommunen avser att upprätta en fördjupad översiktsplan för Hjo stad med fördjupade redovisningar av ställningstaganden för att tillgodose riksintresset.

Hjo KR 32

Småstaden Hjo är präglad av rollen som överskeppningsort mellan Väster- och Östergötland. Den äldsta stadskärnan har ett ovanligt välbevarat, oregelbundet medeltida gatunät med småskalig trähusbebyggelse och stadsgårdar.

Norr om Hjoån ligger ett utbyggnadsområde med rutnätsplan från 1800-talets mitt med stora villor tillsammans med den välbevarade vattenkuranstalten och dess tidstypiska trähusbebyggelse från 1800-talets andra hälft.

Skydd

Kulturvärdena i Hjo stad är delvis säkerställda genom upprättade detaljplaner som anger riktlinjer för staden och dess miljöer.

Almnäs herrgård

Norra och Södra Fågelås KR 33

- Inom området får inte åtgärder vidtas som kan medföra påtaglig skada på riksintresset.
- Kommunen ska verka för att områdesbestämmelser kommer att tillämpas i syfte att skydda de kulturhistoriska värdena. Inom vissa områden kan områdesbestämmelser föreslås innehålla en förhöjd bygglovplikt.
- Kommunen ska verka för att kulturlandskapet utmed Vättern (Guldkroksbygden) bevarar sin karaktär.
- Så långt det är möjligt bör det öppna landskapet bevaras. Igenplantering av åkermark bör undvikas. I de fall igenläggning av åkermark kan godtas, bör i första hand plantering ske med lövskog.
- Anläggningar och ny bebyggelse ska placeras och utformas med hänsyn till kulturvärdena och landskapsbilden.

Norra och Södra Fågelås KR 33

Södra Guldkroksbygdens öppna slättbygd utmed Vättern rymmer ett tydligt mönstrat herrgårdslandskap med torpmiljöer och kyrkbyar och stora sammanhängande åkerfält uppdelade av axiellt planerade alléer. Herrgårdsmiljöerna Hjällö och Almnäs speglar i egenskap av före detta klostergoods östgötaklostrens ägostruktur på västra Vätterstranden under medeltid.

Hjällös corps de logi och flyglar är en ovanligt välbevarad herrgård från 1700-talet. Almnäs herrgård har ett rikt byggnadsbestånd bl a bestående av ett antal industriella byggnader och anläggningar, huvudsakligen från 1800-talet. Norra Fågelås kyrkby är en kyrkomiljö med en medeltida kyrka och klockstapel från 1600-talet samt sockenmagasin och prästgård. Den timrade kyrkan i Södra Fågelås kyrka är från 1600-talet och klockstapeln är från 1800-talet. Här finns också ett värdefullt sockenmagasin.

Skydd

Kulturvärdena kring Almnäs herrgård är säkerställda genom upprättade områdesbestämmelser. Övriga områden saknar specifikt områdesskydd.

Vägar

Länsväg 195

Vägverket har pekat ut det vägnät som har så speciella funktioner för väg-transportsystemet, att de mark- och vattenområden som berörs av vägarna är av riksintresse. Länsväg 195 är utpekad som riksintresse som en del av ett viktigt västligt alternativ för trafik mellan Jönköping – Örebro.

Riktlinjer Vägar

Länsväg 195

- Inom området får inte åtgärder vidtas som kan medföra påtaglig skada på riksintresset. (Vägens funktion ska skyddas avseende god transportkvalitet och god närbarhet till andra regioner, god tillgänglighet, god trafiksäkerhet och god miljö, såväl från hälsosynpunkt som för skydd av stads- och landskapsbilden.)
- Kommunen ska aktivt arbeta för att höja länsväg 195:s status till riksväg.

Vindbruk

Sedan 2004 finns i Sverige mark- och vattenområden som är angivna som riksintressen för vindbruk. Efter en översyn 2008 angav Energimyndigheten fler och ännu större områden. Att ett område är angivet som riksintresse för vindbruk innebär att Energimyndigheten bedömer området som särskilt lämpligt för elproduktion från vindkraft med hänsyn till bl a medelvinden i området. Det vilar på kommunen att ta hand om utpekade områden i sin översiktsplanering. Att ett område är riksintresse för vindbruk är vägledande vid prövning av mark- och vattenanvändning. Det är alltså först i tillståndsprövningen i det enskilda fallet som riksintresset får en rättslig betydelse. Det går mycket väl att bygga vindkraftverk också utanför riksintresseområden.

I den norra delen av Hjo kommun, mot gränsen till Karlsborg och Tibro, finns en yta om ca 2,5 km² utpekad som riksintresse för vindbruk.

Riktlinjer Vindbruk

- Inom område av riksintresse för vindbruk får inte åtgärder vidtas som kan medföra påtaglig skada på riksintresset.
- I de delar där riksintresset för vindbruk och kommunens vindkraftplan uppvisar motstående intressen har riksintresset företräde.
- Hjo kommun är positivt inställd till en utbyggnad av vindkraft.
- Vid etablering av vindkraftverk ska aktuell vindkraftsplan användas.
- Vid lokalisering av vindkraftverk och anslutande vägar ska geotekniska riskfaktorer bedömas.

Planeringsförutsättningar

Riktlinjer Turism och friluftsliv

Vättern med öar och strandområden

- Inom området får inte åtgärder vidtas som kan medföra påtaglig skada på riksintresset.
- Kommunen ska verka för att kulturlandskapet utmed Vättern (Guld Kroksbygden) bevarar sin karaktär.
- Kommunen anser att det är angeläget att de obebyggda delarna av strandzonen bevaras. Ytterligare bebyggelse och andra anläggningar kommer att prövas restriktivt. Ny bebyggelse bör lokaliseras i anslutning till befintlig bebyggelse.
- Kommunen ska i samhällsplaneringen sträva efter att öka den allemansrättsliga tillgängligheten till odlingslandskapet, särskilt till Vättern i Guld Kroksbygden.
- Turistnäringen bör i detta sammanhang särskilt beaktas som en viktig del i det lokala näringslivet.
- Hjo hamn ska vidareutvecklas som samlingsplats och för besöksnäring, friluftsbad och hamnverksamhet.
- Kommunen ska verka för att öka möjligheten att bada i Vättern vid ordnade badplatser med god vattenkvalitet.

Riktlinjer Totalförsvar

- Kommunen ska samråda med försvarsmakten/länsstyrelsen i plan- och byggfrågor.

Turism och friluftsliv

Vissa områden har sådana natur- och kulturvärden att riksdagen genom lagstiftning beslutat att områdena som helhet är av riksintresse.

Vättern med öar och strandområden

Vättern med öar och strandområden är i sin helhet av riksintresse med hänsyn till de natur- och kulturvärden som finns i området. Inom området ska turismens och friluftslivets intressen särskilt beaktas vid bedömningen av tillåtligheten av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön.

Skydd

Hjoåns dalgång är skyddat genom naturreservat. Övriga områden saknar specifikt skydd.

Totalförsvar

Riksintresse för totalförsvaret innebär att försvarsintresset alltid har företräde, även mot andra områden av riksintresse. Uppgifter om dessa områden är hemliga för allmänheten och får inte redovisas i översiktsplanen.

Planförslag

Riktlinjer Befolkning och sociala aspekter

- Befolkningsökningen ska möjliggöras genom en god och förutseende planberedskap.
- Blandade boendeformer ska eftersträvas.
- Utbudet av spontana samlingsplatser och platser utformade för fysisk aktivitet, för olika grupper och behov, ska vara välutvecklat.
- Tillgänglig lokal för sammankomster och möten ska finnas i kommunens tätorter.
- Hjo ska vara en promenad- och cykelvänlig stad. Hjos gator och torg ska vara trygga och framkomliga för alla.
- Vardagsmotionen ska ökas genom effektiv infrastruktur och målmedveten samhällsplanering i stort.
- Hjo ska vara ett tryggt samhälle att leva och vistas i.
- Bullernivån i Hjo centrum ska sänkas.
- Luftkvaliteten i Hjo centrum ska förbättras.
- Tysta områden ska värnas.

Befolkning och sociala aspekter

Befolkning

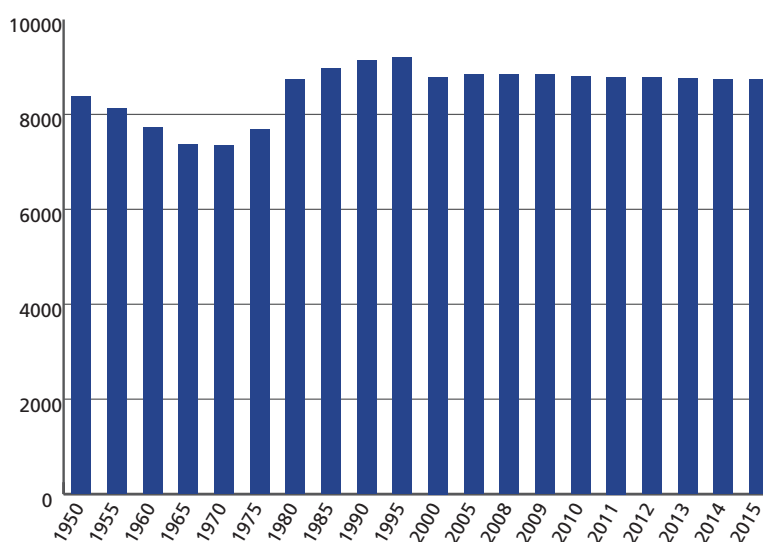
De äldsta exakta uppgifterna om invånarantalet i Hjo är från 1747 då 326 personer var registrerade. Idag bor huvuddelen av Hjos 8 800 invånare i Hjo stad. Tätorterna Blikstorp och Korsberga har vardera runt 200 invånare och Gate ca 70.

Folkmängden i regionen har ökat de senaste decennierna, främst i den västra delen av regionen kring Göteborg, medan det i andra områden skett en minskning. Totalt sett har antalet invånare i Hjo kommun ökat, men den senaste tioårsperioden har den minskat från ca 9 200 till 8 800 invånare. I Hjo kommun är andelen personer över 60 år högre än riksgenomsnittet och åldersgruppen 20 – 50 år, med undantag för enstaka åldersklasser, lägre.

Enligt kommunens befolkningsprognos från 2009 beräknas åldersgruppen 0-19 år minska fram till 2015 med 329 invånare, medan åldersgruppen 65-79 år beräknas öka med 378. Den äldsta åldersgruppen 80 år och äldre beräknas minska med 28 personer under samma period.

I Hjo kommun finns ett mål om att öka sin befolkning med 50 invånare varje år, vilket man också lyckades med 2009. För att en sådan utveckling ska vara möjlig måste en rad förutsättningar finnas som t ex attraktivt och differentierat boende, bra förskolor och skolor, förutsättningar att starta eget, pendlingsmöjligheter och helst fler arbetstillfällen på hemorten.

Befolkningsutveckling i Hjo kommun 1950-2009, prognos för 2010-2015

Social struktur

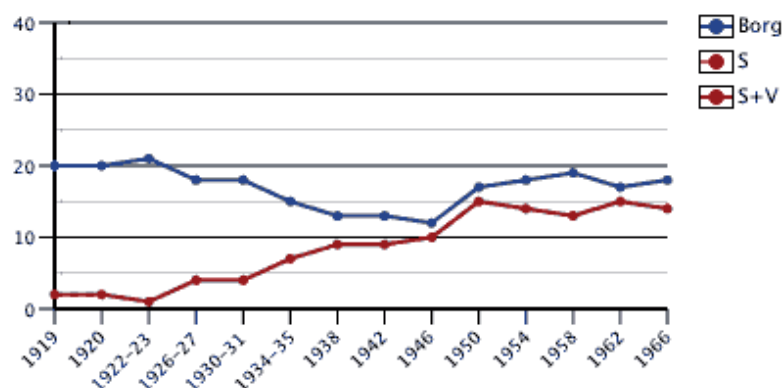
Hjo är väl socialt integrerat och med blandningen av olika bostadstyper råder en i stort homogen och trevlig helhet.

Andelen förvärvsarbete i Hjo kommun är högre men medelinkomsten är lägre än i länet och riket. Frånsett Skövde har Hjo kommun emellertid högre medelinkomster än grannkommunerna. Kvinnor i Hjo har generellt lägre inkomst än män. Den ekonomiskt mest utsatta gruppen äldre är ensamstående kvinnor.

Arbetslösheten stiger och slår snabbast och hårdast mot de unga. Hjo är inget undantag. Utbildningsnivån i Hjo är idag högre än riket som helhet, men andelen personer med eftergymnasial utbildning är lägre. Fler kvinnor än män i Hjo har eftergymnasial utbildning.

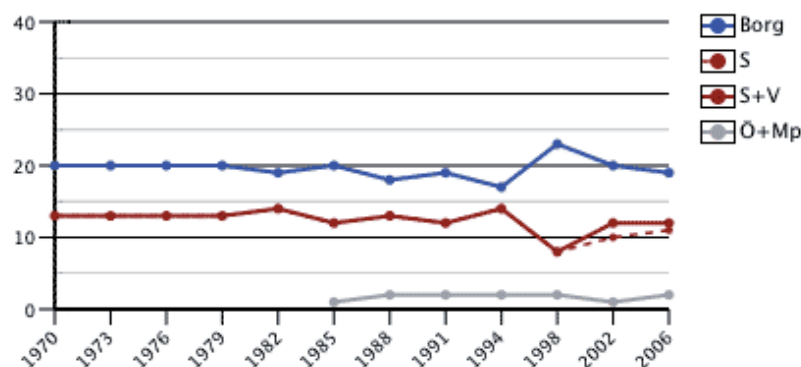
Valdeltagandet i Hjo följer i stort sett utvecklingen i regionen. Andelen kvinnor i fullmäktige har under de tre senaste valen ökat något, men ligger fortfarande betydligt under regionsnittet.

Hjo har en låg brottslighet, antalet brott ligger betydligt under både regionen och landet som helhet. Den upplevda tryggheten, som är snabbt dalande i vårt land, är ovanligt stor i Hjo kommun.

Valdeltagandet i Hjo följer i stort sett utvecklingen i regionen. År 2006 röstade ca 82 procent till kommunfullmäktige och ca 83 procent till riksdagsvalet. År 2010 röstade ca 82 procent till kommunfullmäktige och ca 83,6 procent till riksdagsvalet.

Hjo, mandatfördelning mellan politiska blocken 1919-1966

Hjo, mandatfördelning mellan politiska blocken 1970-2006

Planförslag

Om vi lyckas bygga ett samhälle som är tillgängligt för alla skapas delaktighet och inflytande. Detta medför bl a ökad fysisk aktivitet och social samvaro - två viktiga faktorer för ett hälsosamt liv.

Fågelås samlingssal. Bygdegårdarna på landsbygden fyller en viktig funktion både för jämställdhet, delaktighet och demokrati.

Hälsa

Folkhälsoutvecklingen i Sverige är i huvudsak positiv och huvuddelen av förbättringen sammanhänger med faktorer som kan påverkas genom politiska beslut och samhällsinriktat förebyggande arbete. Den fysiska miljön omkring oss har stor betydelse för hur vi mår och lever våra liv. Eftersom fysiska strukturer till stor del styrs av den fysiska planeringen genom PBLs instrument och processer, har kommunen en nyckelroll i skapandet av invånarnas livsmiljöer och rörelsemönster och därmed deras hälsa.

Ohälsotalet hos kvinnor i Hjo är markant sämre än hos männen, likadant är det för regionen som helhet. Antalet olycksfall ligger emellertid lägre än i Skaraborg. Idag har 32 procent av 10-åringarna och 22 procent av 15-åringarna i Hjo övervikt eller fetma och siffran är stigande. Kariesutvecklingen i Hjo ligger däremot på en låg nivå för regionen.

För folkhälsan vet vi att det är av betydelse hur vi transporterar oss och utformar våra städer och dess fysiska miljöer. För drygt ett halvsekel sedan var våra städer kompakta och promenadvänliga, skapta för att passa fotgängaren och cyklisten. Efter andra världskriget har städerna glesats ut och en infrastruktur passande bilismen skapats. Undersökningar visar att invånarna i promenad- och cykelvänliga städer är mer fysiskt aktiva än invånare i mer bilorienterade/promenad- och cykelfientliga. De visar också att människor med god tillgång till anläggningar och andra platser för fysisk aktivitet och rekreation är mer benägna att motionera dagligen, eller nästan dagligen, jämfört med invånare med bristfällig tillgång. Detta gäller alla samhällsgrupper, alltså även barn och ungdomar. En viktig aspekt i samhällsplaneringen är att bygga samhällen som ökar vardagsmotionen! För våra barns och ungdomars skull är det en viktig utmaning att skapa spännande och attraktiva platser och miljöer som överträffar attraktionskraften och konkurrensen från t ex elektronisk media. För att minska ohälsan hos våra kvinnor och äldre är tryggheten en mycket viktig aspekt. Det har dessutom visat sig att människovänliga samhällen har ett större socialt kapital och fler miljöengagerade invånare.

Trygghet, jämställdhet och demokrati

Idag syns i stort en oroande ökning av våldet och otryggheten ute i samhället. Att människor ska känna sig trygga där de bor och vistas är tyvärr ingen självklarhet. Att brott verkligen förekommer är emellertid inte alltid liktydligt med upplevd otrygghet. Rädslan att bli utsatt för brott upplevs olika beroende på vem man är, vilken grupp man tillhör och hur gammal man är. Unga män utsätts för flest brott, men är ändå minst rädda. Samtidigt begås de flesta brott av män. Kvinnor har i alla tider fått begränsa sin utevistelse i rädslan att utsättas för sexuella brott, vilket alltid inneburit begränsade möjligheter till motion och rekreation, speciellt under det mörka vinterhalvåret. Det finns fyra viktiga hörnstenar i människors vardag som har betydelse för upplevd trygghet; att man är trygg i hemmet, trygg i bostadsområdet, trygg i förskola och skola samt trygg i offentlig miljö.

För ett jämställt samhälle är ett köns- och åldersmedvetet förhållningssätt i samhällsplaneringen en förutsättning. Ett samhälle som är bra för kvinnor, barn och äldre är ett bra samhälle för alla!

Demokrati och delaktighet är viktiga aspekter både för folkhälsa och jämställdhet. Hjo kommun arbetar effektivt för att nå ut till sina medborgare, både för att samla in deras åsikter och för att sprida egna tankar, planer och visioner.

Trygghet, jämställdhet, folkhälsa, demokrati, delaktighet och tillgänglighet utgör viktiga förutsättningar och områden i Hjo kommuns fysiska planering. I dagsläget håller formerna för s k byaråd att skapas. Dessa ska vara ambulerande,

regelbundna och blir ypperliga tillfällen för kommunens invånare att mötas och samtala med sina politiker. Viktigt här är också att ha fungerande, tillgängliga och centrala platser att ha sammankomster och möten på. Park i Hjo och landsbygdens bygdegårdar fyller här en viktig funktion.

Näringsliv och arbetsmarknad

Arbetsmarknad och pendling

Näringslivet i Hjo är diversifierat med metallindustri, större lantbruk, turism och handel som väsentliga branscher. Hjo kommun ligger väl framme i nyetableringar och flera företag har en imponerande kundstruktur långt utanför regionen. Näringslivet i Hjo sysselsätter över 1 500 personer och omsätter årligen drygt en miljard kronor.

Näringslivet i Sverige och Hjo är genom globaliseringen utsatt för en allt större internationell konkurrens. Idag ses regionförstoring som en av den viktigaste faktorn för minskad sårbarhet och ökad ekonomisk tillväxt. Det sociala kapitalet, som skapats under lång tid, har också ökat i betydelse. Viktigt för framtiden är också specialiserad kunskap, att söka och utveckla det unika, det som är svårt för andra att kopiera. Här har Hjo viktiga fördelar!

Hjo kommun har ca 4 000 förvärvsarbetande kommuninvånare och ca 2 900 arbetstillfällen. Antalet arbetstillfällen i Hjo kommun är 30 procent lägre än antalet förvärvsarbetande, vilket gör kommunen beroende av den lokala arbetsmarknadsregionen. Hjoborna pendlar procentuellt mer än någon annan närliggande ort i regionen. Utpendlingen till övriga län tenderar att öka, främst till Jönköping. Pendlingsresorna sker i huvudsak med bil men också med buss. Tåg gäller som alternativ endast för pendling utanför Skaraborg. Hjo har en nettopendling på ca -1 300 personer.

Riktlinjer Arbetsmarknad och pendling

- Hjo kommun ska verka för goda pendlingsmöjligheter inom arbetsmarknadsregionen.
- Hjo kommun ska verka för att andelen som pendlar med kollektivtrafik ska öka i förhållande till dem som pendlar med bil.
- Genom att vidareutveckla kommunens GC-vägnät ska antalet cyklande till jobb och skola öka.

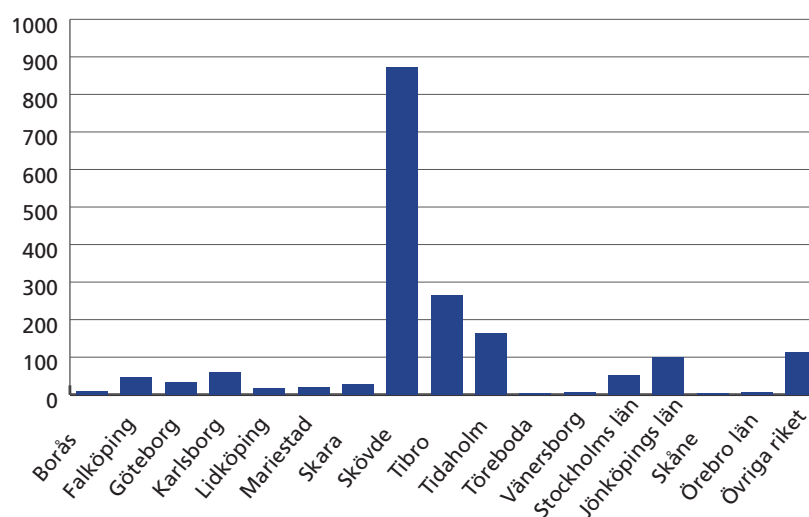

Inom rimliga pendlingsavstånd från Hjo finns gott om arbetstillfällen!

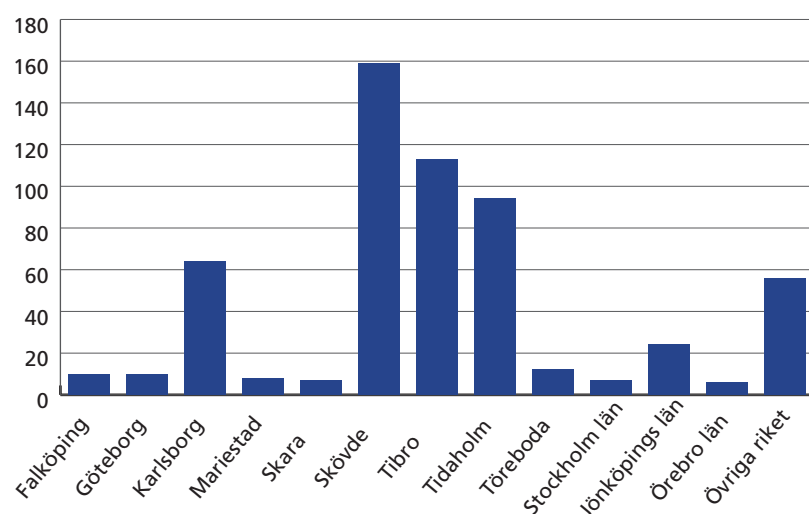
Planförslag

Hjo kommun domineras i högre grad än riket som helhet av företag inom primär- och sekundärnäringsarna, jordbruk och industri. Under det senaste decenniet har arbetstillfällena inom dessa näringar minskat. Idag präglas näringslivet i stort allt mer av tjänste- och kunskapsorienterade företag. Dessa företag ställer nya typer av krav vid val av lokaliseringsort. God tillgång till kompetens och kommunikationsinfrastruktur, bra boendemiljöer och tillgång till kulturella och andra fritidsaktiviteter, blir medel i konkurrensen om de nya företagen. Närheten till regionala centra är också positiva värden.

Hjos utpendling 2007

Hjos inpendling 2007

De areella näringarna jordbruk, skog och fiske är viktiga basnäringsar som spelar en viktig roll i kommunens näringsliv, även om de från sysselsättningssynpunkt väsentligt minskar. De står för en avgörande del av markanvändningen på landsbygden och har en unik roll som förvaltare av landskapets natur- och kulturvärden. Då jord- och skogsbruket inte alltid utgör den största delen av årsinkomsten, är det viktigt att förutsättningar för annat företagande/arbete finns. Viktigt här är bl a tillfredsställande infrastruktur. Hjo kommun deltar i landsbygdsutvecklingsprogrammet Leader.

Industri, tillverkning och tjänsteföretag

Entreprenörskap och småföretagande är centrala frågor i Hjo och en förutsättning för både överlevnad, utveckling och en eventuell befolkningsökning. Kommunens tillverkningsindustri- och tjänsteföretag återfinns huvudsakligen i anslutning till industriområdet i Hjo stads norra del, men även i de mindre tätorterna. I Hjo kommun finns ca 100 industri- och tillverkningsföretag. Ett par av de största är Bertil Bergbom & Söner AB och Tectubes Sweden AB med mellan 60-140 anställda vardera. Antalet tjänsteföretag/arbetsställen är ca 400.

Hjos vidareutveckling av bostäder och verksamheter hämmas idag till stor del av dess närhet till varandra. Detta är strukturer som tar lång tid att förändra, så det är av stor vikt att skapa en långsiktig och hållbar strategi att följa för att successivt separera dessa områden. Mest akut är det förstås i Hjo stad där efterfrågan på nya bostäder är stor. Närheten till Vättern är naturligtvis långt mer viktig för ett attraktivt boende än för många verksamheters placering. Därför måste åtgärder, i både smått och stort och på både kort och lång sikt, vidtas för att successivt maka verksamheterna bort från vattnet, bort från bostäder och helst förläggas inom Hjo norra industriområde. För en långsiktig plan för sunda och hållbara avstånd mellan bostäder och verksamheter, är det viktigt att arbeta efter principen att ju tyngre industrin är, desto längre in i industriområdet och bort från befintliga bostadsområden bör den förläggas. Tjänsteföretag och handel förläggs därför med fördel mellan denna industri och områden för befintliga och framtida utvecklingsområden för bostäder. Det är viktigt att Socialstyrelsens rekommenderade skyddsavstånd tillämpas vid all samhällsplanering.

Kommunernas roll är av betydelse för både befintliga som nya företag när det gäller tillgång på industrimark och industrifastigheter. God planberedskap liksom väl fungerande infrastruktur är viktiga förutsättningar för ett vitalt näringsliv. I vidareutvecklingen av Hjo norra Industriområde är anläggandet av en ny infart till området en viktig del. En stor fördel hade varit om Sveavägen förlängs för att ansluta väg 195 i norr. Nuvarande anslutningsväg stängs. Detta skulle också medföra en trafikavlastning på Skövdevägen (och kommunens utvecklingsområde för handel) som idag försörjer området med både bil-, och godstransporter.

Jordbruk

Jordbruket i Hjo kommun bedrivs i huvudsak på de bördiga och flacka moränleorna utmed Vättern, på den stora slätten väster om Hökensås samt runt Mullsjön. Av jordbruksföretagens ca 10 000 ha är 44 procent åkermark. Odlingen domineras av spannmål följt av grovfoder, oljeväxter och potatis. Arealen betesmark är idag ca 1 300 ha. Jordbruksföretagen i Hjo har blivit färre men större. Nästan en tredjedel av jordbruksföretagarna bedriver någon annan verksamhet i kombination med jordbruksverksamheten.

Jordbruket är av nationell betydelse. Brukningsvärd jordbruksmark får endast tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen. Dessa krav står i viss konflikt mot behovet av tomt- och industrimark, främst i anslutning till Hjo stad. Inom jordbruket är det en viktig strävan att värna den biologiska mångfalden i odlingslandskapet samt bevara värdefulla natur- och kulturmiljöer som t ex naturbetesmarker och stenmurar.

Hoten mot den biologiska mångfalden är flera. Prioriterade insatsområden kan vara t ex minskat växtnärläcksage och ökad ekologisk produktion. En produktion som främjar en hållbar tillväxt har också visat sig ge konkurrensfördelar.

Riktlinjer Industri, tillverkning och tjänsteföretag

- God planberedskap ska finnas för olika typer av verksamheter.
- Bra förutsättningar ska finnas för företag och nya etableringar genom en väl fungerande infrastruktur.
- Hjo norra Industriområde ska växa norrut och verksamheter ska i första hand förläggas inom detta område.
- Skyddsavstånd ska finnas mellan bostäder och verksamheter. Rekommenderade avstånd är; 50 m för tjänsteföretag/handel, 100 m för lätt/icke störande verksamhet, 200 m för industriområde.
- Ett skyddsavstånd om minst 100 m ska finnas mellan drivmedelsstationer och bostäder eller där människor i stor utsträckning vistas.

Riktlinjer Jordbruk

- Jordbruksmark som har betydelse för jordbruksnäringen ska så långt det är möjligt skyddas från åtgärder som påtagligt försvårar ett rationellt jordbruk.
- Jordbruket ska bedrivas så att variationen i odlingslandskapet bevaras eller förstärks.
- Tillförseln av metaller och svårnedbrytbara organiska ämnen till åkermark via gödselmedel, slam och andra avfallsprodukter ska minskas.
- Hjo kommun ska verka för att jordbrukets påverkan på sjöar och vattendrag minimeras.

Planförslag

I Hjo kommun ligger Hjordnära mejeri. Här tillverkas och förpackas mjölk, fil, yoghurt och grädde av ekologisk mjölk från sju närliggande gårdar. I kommunen ligger också Almnäs Bruk som bl a är en av Sveriges största producenter av ekologisk mjölk. Gården har ca 400 kor och är en av mjölkproducenterna till Hjordnära mejeri. En del av mjölken går till det egna ysteriet där bl a Wrångebäckssosten tillverkas. På Almnäs bruk lär den legendariska kokboks författarinnan Cajsa Warg en gång arbetat som kokerska.

Hjo kommun arbetar mot en miljöanpassad och miljöteknisk offentlig upphandling samt att ge kommunen en tydligare ekologisk profil.

Riktlinjer Skogsbruk

- Skogsmark som har betydelse för skogsnäringen ska så långt det är möjligt skyddas från åtgärder som påtagligt försvårar ett rationellt skogsbruk.
- Lövskogsarealen bör bibehållas och om möjligt öka inom kommunen.
- Skogsbruket ska vara präglat av principen om mångbruk.
- En ökad näringsåterföring ska ske.

Skogsbruk

Mer än halva Sveriges yta är täckt av skog och Sverige är det land i Europa som har mest. Skogarna i Hjo kommun visar upp en mycket stor variation. Höjdlägen med torra och magra marker är huvudsakligen beväxta med både tall- och granskog. Lövskog finns i huvudsak i närheten av åar och Vättern. I kommunen är ca 12 procent, 16 300 ha, av markarealen skogsmark. Tallen är det dominerande trädslaget och svarar för ca 45 procent av virkesförrådet, granen för ca 40 och lövträden för ca 15.

Skogen i Hjo ägs till 78 procent av enskilda personer. Totalt finns ca 400 skogsfastigheter med i medeltal ca 40 ha skogsmark. Idag är den ökande andelen kvinnliga skogsägare cirka 40 procent. Skogsbruket är, liksom jordbruket, inte alltid en avgörande del av årsinkomsten.

Skogsbruket är av nationell betydelse. Skogsmark som har betydelse för skogsnäringen ska så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt försvårar ett rationellt skogsbruk.

Fiske

Ett rent yrkesmässigt fiske bedrivs i ett fåtal sjöar i Europa, däribland Vättern. I Vättern finns 29 fiskarter och störst betydelse för yrkesfisket har röding, sik, öring, lax, abborre, lake, siklöja, gädda och signalkräfta. Antalet yrkesfiskare i Vättern har kraftigt minskat och fångstutvecklingen och beståndssituationen har successivt försämrats för flera arter. Under 1940-talet fanns 100 yrkesfiskare och ca 400 deltidsyrkesfiskare. År 2005 fanns 22 personer med yrkesfiskelicens i Vättern, varav fyra i Hjo. För att säkerställa en fortsatt lönsamhet för de verk samma yrkesfiskarna är länsstyrelserna restriktiva i beviljandet av nya licenser. I Hjo hamn finns rökeri och försäljning, vilket genererar sysselsättning för flera personer.

Fångst i Vättern fördelad på fiskslag (yrkesfiske)

Art	Ton 2004	Ton 2007	Ton 2008	Ton 2009
Lax och Öring	7	8	7	5
Röding	10	3	5	3
Sik	13	5	4	0,4
Siklöja	1	1	1	0,2
Gädda	1	1	0,5	1,3
Abborre	6	4	3	2
Signalkräfta	39	114	145	122
Övriga	7	10	6	5,5
Totalt	84	145	171	140

Den fiskevård som sker i vätterbäckarna är en viktig förutsättning för ett värdefullt yrkesfiske och fritidsfiske. Framförallt har skydd och förbättringar genomförts av lek- och uppväxtområden för öring och harr. Bland de vattendrag som åtgärdats finns Hjoån, Sjörydsbäcken och Hjällöbäcken i Hjo kommun.

Vättern och dess tillflöden är inte bara nödvändiga resurser för fisket utan ger dessutom underlag för rika naturupplevelser. Länsstyrelserna runt Vättern ansvarar gemensamt för ett flertal fiskevårdsprojekt, däribland den årliga utplanteringen av lax. Upp till 40 000 smolt sattes varje år ut under 1990-talet.

GFP, EU:s fiskeripolitik, reglerar alla aspekter på fisket, från havet till konsumenten. Fiskeriverket ansvarar för tillämpningen av fiskeripolitiken. Fiskerifrågorna regleras i Fiskelag.

Riktlinjer Fiske

- Mark- och vattenområden som har betydelse för yrkesfisket ska så långt möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra näringens bedrivande.
- Områden som är av riksintresse för yrkesfisket ska skyddas.
- Fisket är en viktig resurs som ska utvecklas.
- Kommunen ska verka för en fortsatt samförvaltning av fisket i Vättern.
- Kommunen ska verka för en fortsatt restaurering av skyddsvärda vattendrag, i första hand till Vättern.
- Kommunen ska verka för att yrkesfisket i Vättern stärks och att det kan kombineras med besöksnäringen.

Mätning av öringunge

Planförslag

Riktlinjer Handel och service

- Hjo centrum ska utvecklas som handels- och mötesplats.
- Handeln i Hjo stad ska koncentreras till centrum, runt och i förlängningen av Stora torget.
- Planlagd mark och attraktiva ytor för affärslokaler ska finnas för etablering av ny handel, både i centrum, i Hjo norra industriområde samt i det redan etablerade handelsområdet på Skövdevägen mot väg 195.

Handel och service

I stort blir handeln mer likriktad, butikskedjor och externa handelscentrum breder ut sig med samma koncept och samma utbud i hela landet. Upptagningsområdena krymper därmed och människor behöver inte lämna sitt ”område” för att hitta vad de behöver. I sin tur får därför regioner, kommuner och städer allt svårare att locka till sig människor från andra platser. Det är en av anledningarna att man i Hjo har en strävan om att ha just ett utbud av unika butiker och inte alla dessa kedjor som finns i alla andra städer idag. För externa handelscentrum vinnas fördelar av att de har öppet när andra har stängt, när människor har tid att handla, på kvällar och helger. De fyller också en social funktion som mötesplats.

Handeln i Hjo kommun är i mycket stor utsträckning koncentrerad till centrum och hamnen. Idag finns runt 60 butiker i Hjo, de flesta med personlig eller lokal prägel. Närheten till stora köpcentrum i såväl Skövde som Jönköping i kombination med en ökande handel över Internet ställer nya krav på den småskaliga handeln. Vikten av en livfull handel är avsevärd för möjligheterna att locka till sig såväl inflyttare som tillfälliga besökare. Idag planeras utökade möjligheter för etablering av mer handel på Skövdevägen mot väg 195, i området vid nuvarande Hem & Hobby. Inom Hjo norra industriområde finns också handel etablerad och beredskap bör finnas även för en mer strukturerad utvidgning. Inom industriområdet är t ex skrymmande handel lämpad och/eller handel med behov av stora lagerutrymmen.

För Hjos vidareutveckling behövs ett starkare handelsutbud och ett fortsatt arbete för bättre tillgänglighet. Det ska vara enkelt att både besöka och bo i Hjo! Både med bil, cykel, rullstol och till fots. I konkurrensen med de större aktörerna är det viktigt att också kunna erbjuda någon form av mervärde. Här har Hjo fördelar! Hjos kvaliteter går inte att kopiera! Tillgång till kompetens och attraktiva lokaler, för såväl affärs- som annan serviceverksamhet, är i detta hänseende också av stor betydelse.

I Hjo finns Handelsbanken, Nordea, Swedbank och ICA-banken representerade. Apotek och Systembolag finns också i centrum. I Hjo kommun delar Posten ut ca 16 000 försändelser varje dag. Landsbygden betjänas av fyra lantbrevbärlinjer.

Besöks- och turistnäring

Hjo har starka traditioner på besöksnärlingsområdet. Trästadens Hjo med stadsparken och hamnen, Guldkroksbygden och närheten till Vättern har stora värden. Även naturreservatet Hjoåns dalgång, med bl a den populära öringsafarin, och årliga evenemang såsom t ex Konstrundan och Slöjdmässan är idag viktiga för besöksnäringen.

Centrala Hjo, framförallt hamnen och torget, är en välbesökt plats för många förbipasserande längs Vätterns västra sida. Här finns smidig tillgång till både parkering, mat, fika, konst, ekologisk glass, handel och Vätterns vida vatten!

Trenderna inom resebranschen handlar idag om kortsemester med individuellt anpassade paket, udda resmål och upplevelser samt eko- och landsbygdsturism. Hjo har utifrån ovanstående trender möjligheter att expandera, inom såväl turismen som besöksnäringen, liksom att skapa längre säsonger. Bedömningen är att det också finns en stor outnyttjad potential i användningen av Hjos kulturarv som en resurs för utveckling av turism och näringsliv. Profileringen kring begreppet Tre trästäder och den internationellt värdefulla kopplingen till Europa Nostra ger goda förutsättningar för att arbeta inom en vidare nationell och internationell marknad. Mellankommunal och regional samverkan är också viktiga delar i utvecklingen, som att t ex vidareutveckla Hjo som en del i destination Skaraborg. Viktiga är

Riktlinjer Besöks- och turistnäring

- Hjo kommun ska vidareutvecklas som målpunkt för resande längs väg 195.
- Hjo hamn ska vidareutvecklas som målpunkt för resande i Vättern.
- Hjo kommun ska vidareutvecklas som besöksmål i destination Skaraborg.
- Hamnområdet ska vidareutvecklas som samlingsplats och för besöksnäring, friluftsbad och hamnverksamhet.
- Hjo ska ha Vätterns mest lättillgängliga fiske.

också de areella näringarna i form av förvaltare av landskapets natur- och kulturvärden. Att Hjo ska ha Vätterns mest lättillgängliga fiske är ett av kommunens prioriterade mål!

Turistverksamheten i Hjo bedrivs via Turistbyrån. Hjo kommun är medlem av Västsvenska Turistrådet som bl a verkar för att marknadsföra turistiska produkter i Västra Götalands län. Det är av stor vikt att en strategi för turism och besöksnäring för kommunen tas fram!

Slöjdmässan är ett populärt årligt och för besöksnäringen viktigt evenemang som varje år lockar ca 75 000 besökare.

Handeln i Hjo

Offentlig service

Förskola och skola

Kommunen är skyldig att erbjuda sina medborgare förskoleverksamhet och utbildning i form av förskoleklass, grundskola, gymnasieskola, särskola och specialskola. Förskoleverksamheten i Hjo kommun består av förskola, enskild eller allmän, familjedaghem, dagbarnvårdarverksamhet, samt fritidsverksamhet. Öppen förskola finns på familjecentralen Arken i Sjöryd.

I centrala Hjo finns fem förskolor, för barn i åldrarna 1-5 år, med sammanlagt 13 avdelningar med 20 barn vardera. I Hjo finns också dagbarnvårdare och familjedaghem. Hammarntsskolan F-6 och Guldkroksskolan F-9 ligger i Hjo stad. I Gate finns en F-6 skola, Fågelås skola, och en dagbarnvårdarverksamhet. I Korsbergaområdet finns en F-6 skola, en förskola med tre avdelningar samt en dagbarnvårdarverksamhet i Blikstorp. Vid samtliga skolor i kommunen finns integrerad skolbarnsomsorg (fritidsverksamhet) för barn mellan 6-12 år. I kommunen finns två enskilda förskolor; Föräldrakooperativet Näktergalen i Fågelås samt föräldringar i Skattkammaren i Hjo stadspark. Nyligen öppnade förskolan I Ur och Skur Ute. På förskolan arbetar man efter Friluftsföräldrandets I Ur och Skur pedagogik, vilket innebär att barnens behov av kunskap, rörelse och gemenskap ska tillfredsställas genom vistelse i naturen.

Riktlinjer Förskola och skola

- Fysiska förutsättningar för utbyggnad av förskolor och skolor ska finnas genom god planberedskap.
- Kommunen ska verka för att barnens miljöer är sunda, stimulerande och säkra.
- Barn i förskola och skola ska ha tillgång till grönområde av god kvalitet för lek och rekreation.

Planförslag

Hjo kommun är den första i landet vars samtliga skolor har certifierade skolrestauranger.

Elevantalet är stabilt i Hjo med en något förväntad ökning framöver. Kommunen har de senaste åren tillfälligt öppnat en extra förskoleavdelning p g a hög beläggning. Om kommunens invånarantal ökar och om planerad exploatering runt Siggusberg, Borrbäck och Spakås kommer tillstånd, ökar trycket troligtvis på Guld-kroksskolan och främst på de närliggande förskolorna Orrelyckan, Talldungen och Skogshyddan. Idag finns ca 700 elever på Guld-kroksskolan. Hammarnskolan har ca 150 elever och ca 80 barn på förskolan.

Hjo kommun är den första i Sverige vars samtliga skolor har certifierade skolrestauranger; Gyllene Gaffeln på Guld-kroksskolan, Mums på Hammarnskolan, Lilla Matstugan i Korsberga skola och "Fågelbordet" i Fågelås skola.

Rimliga avstånd mellan skolor, förskolor och bostäder samt attraktiva utemiljöer för barn är viktiga aspekter för att locka nya familjer till kommunen. För tätorterna på landsbygden är förskola och skola en viktig aspekt när potentiella nya invånare söker boende på landet.

Gymnasie- och vuxenutbildning

Gymnasieskolverksamheten omfattar komvux, särsvux, påbyggnadsutbildning och svenskundervisning för invandrare, SFI. Hjo kommun bedriver undervisning på det individuella programmet men köper i övrigt alla gymnasieplatser från andra kommuner eller fristående gymnasieskolor. Hjo kommun deltar tillsammans med Skaraborgs kommuner i fördjupad samverkan inom gymnasieområdet.

Enligt befolkningsprognosen från 2009 når åldersgruppen 16-19 år sin demografiska topp 2009, för att sedan successivt minska fram till 2015.

Äldre och personer med funktionsnedsättning

Ett av kommunens uppdrag är att tillgodose äldres och funktionshindrades behov. Serviceutbudet för äldre och funktionshindrade omfattar bl a hemvård i ordinärt boende, dagverksamhet, särskilt boende samt kommunal hälso- och sjukvård.

Särskilda boenden är avsedda för personer med utredd demensdiagnos eller allvarliga funktionshinder. I Hjo finns 105 platser fördelade på Siggusberg, Sjöryd och Villa Rosell och trycket på platser är stort. Statistiken visar att det totala antalet 80-åringar och äldre minskar något efter 2009-2010 men andelen 90-åringar och äldre ökar. Ca 18 procent av kommunens invånare över 80 år bor på särskilt boende.

I Hjo är åldersgruppen 65-79 år ökande och därmed ökar behovet av centrala, trygga och tillgängliga bostäder mer eller mindre anpassade för äldre. Idag har kommunen tillgång till seniorlägenheter på Rödingen och Vallgården.

Riktlinjer Äldre och personer med funktionsnedsättning

- Möjlighet till kvarboende i det egna hemmet ska finnas.
- Kommunen ska aktivt arbeta för att stimulera insatser som ökar möjligheten för äldre och funktionshindrade att utveckla och behålla sina funktioner.
- Behovet av platser i lämpliga boendeformer för äldre och funktionshindrade ska vara säkerställt.
- Kommunens offentliga lokaler och miljöer ska vara anpassade för människor med funktionshinder. Enkelt avhjälpta hinder i centrum ska begränsas och helst elimineras.
- Området Äldreboendet Siggusberg ska ha möjligheter att vidareutvecklas för ändamålet/ verksamheten.

Befolkningsunderlag	Antal 2010	Antal 2011	Antal 2012	Antal 2013	Antal 2014	Antal 2015
65-79 år	1 365	1 421	1 478	1 528	1 579	1 632
80-90 år	509	495	486	483	475	466
91+ år	56	66	70	70	70	71

För personer med omfattande funktionsnedsättningar erbjuds dagverksamhet på Vallgården, korttidsvistelse och boende med särskild service. Gjutaren på Kvarngatan/Verkstadsgatan rymmer fem handikappanpassade lägenheter med egen ingång och tillgång till rymliga gemensamhetsutrymmen.

Efterfrågan inom verksamhetsområdet är förhållandevis svår att förutse.

Hjo kommun arbetar för att omsorgstagarna ska kunna åldras i trygghet och med bibehållet oberoende och ha tillgång till god vård och omsorg. Möjligheten för människor med funktionsnedsättning att kunna leva ett aktivt liv och delta i samhället är beroende av tillgängligheten till stadens allmänna platser. Äldre människor värdesätter övergångsställen, trafikljus i vägkorsningar och cykelbanor, eftersom det upplevs som farligt att korsa vägar där dessa anordningar saknas. En miljö som har bristfällig belysning, halkigt eller ojämnt underlag och saknar handräcken ökar risken för fallskador. På Hjo kommun pågår ett kontinuerligt arbete för att förbättra tillgängligheten för kommunens alla invånare, även om det i Hjo stad finns vissa svårigheter på gamla smala trottoarer och höga trappsteg. Att utveckla Stora torget till gångfartsområde innebär emellertid att trottoarerna tas bort och hela ytan får en marknivå. Där ingångar och trappsteg kan förbättras från tillgänglighetssynpunkt, kommer detta också att göras.

Individ- och familjeomsorg

Individ- och familjeomsorgen, IFO, utför kommunens uppgifter för utsatta grupper i samhället enligt Socialtjänstlagen. En av uppgifterna är att arbeta för goda miljöer att bo och leva i och för att barn och ungdomar får växa upp under trygga och goda förhållanden. Inom IFO ingår även Familjecentralen Arken som i samverkan med Primärvårdens BVC och MVC arbetar förebyggande gentemot barn och familjer. Stödsatser ges dessutom via öppenvårdsenheten Dialogen.

Sedan 2007 har Hjo kommun ett avtal med Migrationsverket om att ta emot flyktingar. Flyktingmottagningen i Hjo är organiserad under IFO och samverkan sker bl a med SFI (Svenska för invandrare) och Arbetsmarknadsenheten.

Vård och hälsa

Primärvården utgör basen i hälso- och sjukvården. I Hjo finns två vårdcentraler. Varje vårdcentral har ett basutbud med specialister i allmänmedicin, distriktssköterska, psykolog eller psykoterapeut, barnhälsovård, medicinsk förvård och sjuksköterska som är specialiserad inom kroniska sjukdomar. Utöver detta kan varje vårdcentral urforma sin verksamhet efter patienternas behov. Vårdcentralerna har öppet minst 45 timmar i veckan. En av vårdcentralerna har jourmottagning under kvällen och helger och därutöver hänvisas till Kärsjukhuset i Skövde.

Tandvård

När det gäller tandhälsa hos vuxna saknas nationell statistik. Alla barn och ungdomar erbjuds avgiftsfri tandvård till och med det år de fyller 21 år. Kariesutvecklingen bland Hjos barn och ungdomar ligger på en låg nivå i regionen. Både Folktandvården och privata mottagningar finns i Hjo.

Villa Rosell

I Hjo stad finns vissa svårigheter med att förbättra tillgängligheten på gamla smala trottoarer och höga trappsteg.

Hälsocentralen

Planförslag

Riktlinjer Bebyggelse och bostäder

- Hjo stadskärna ska behålla sin nuvarande utformning och karaktär. Det kulturella, historiska och arkitektoniska arvet ska värnas och prioriteras vid all planering.
- God planberedskap ska finnas, både för en- och flerfamiljshus och för invånarnas skiftande behov.
- Hjo ska förtäas. Jungfrulig mark ska tas i anspråk först i andra hand.
- Bostadsområden och offentlig miljö ska utformas med hänsyn till trygghet, säkerhet och tillgänglighet.
- Bostadsnära natur- och grönområden för lek och rekreation ska värnas och helst utvecklas.
- Bostäderna i Hjo ska vara sunda, säkra och utformade att passa alla.
- Skyddsavstånd ska finnas mellan bostäder och verksamheter; 50 m ska gälla för industrikvarter med icke störande verksamhet/tjänsteföretag och bostäder, 200 m för småindustriområde/icke störande verksamhet/tjänsteföretag/handel och 500 m för industriområde med störande verksamhet. (Verksamheter som kräver ett skyddsavstånd om 500 m bedöms inte finnas i Hjo idag.)
- Ett skyddsavstånd om minst 100 m ska finnas mellan drivmedelsstationer och bostäder och andra platser där människor i stor utsträckning vistas.
- För planering av vindkraft/bebyggelse ska rekommenderade skyddsavstånd i gällande vindkraftsplan tillämpas.
- Vid eventuella konflikter mellan bostäder och förenings-/fritidsverksamheter, ska bostäder ha företräde.
- Risk för naturolyckor (ras, skred, översvämning) ska beaktas i all fysisk planering. ➔

Bebyggelse och bostäder

Människor efterfrågar en god livsmiljö och flera boendalternativ och i Hjo finns goda möjligheter till samhällstillväxt! En förutsättning är att kommunens nuvarande kvaliteter förvaltas på rätt sätt samt att en del nya skapas.

Permanentbebyggelsen inom Hjo kommun är i huvudsak koncentrerad till Hjo stad samt tätorterna Korsberga, och Blikstorp och Gate. S k samlad bebyggelse finns i Mofalla kyrkby, området runt Mofalla kapell, fritidsområdena runt Mullsjön, vid Grevbäcks kyrkby, området vid Skolbacken i Grevbäck, Grebban/Svärntan, Korsgården, Gate, Korsberga, Blikstorp (bebyggelse i anslutning till detaljplan), Hjo och Lidängen.

I Hjo kommun bor ca 75 procent av befolkningen i tätorten, vilket är lägre än övriga riket. Den byggnation av permanentbostäder som ägt och äger rum sker till huvudsaklig del inom detaljplanlagda områden.

Bostadsförsörjningen är en avgörande faktor för i vilken omfattning befolkningsprognoser och tillväxtmöjligheter kan förverkligas. I Hjo kommun finns gott om planlagd mark, både för flerfamiljs- och enfamiljshus. Flera med vattenutsikt eller

i relativt vattennära lägen! Hjo kan erbjuda flera upplåtelseformer och områden med olika kvaliteter, även om det idag och för en överskådlig tid framöver, råder viss brist på hyresbostäder. I Hjo råder en trögrörlig bostadsmarknad med utebliven ”dominoeffekt” främst beroende på att nybyggnationen av hyreslägenheter är näst intill obefintlig. På landsbygden finns lägenheter i Korsberga, Blikstorp och Gate och Korsgården. Dessa lägenheter är uthyrda.

Idag finns ca 170 detaljplaner inom Hjo kommun, varav ca 45 är upprättade efter 1997. Generellt kan för de mindre tätorterna sägas att de detaljplaner som finns är föråldrade och inaktuella. Den senaste tiden har i snitt ca 5-10 detaljplaner ändrats eller upprättats per år.

Utebliven dominoeffekt kan leda till en stagnerande bebyggelseutveckling!

Illustration: Olsson & Lyckefors

Utveckling och förändring av bebyggelse och bostäder är en långsam process. För att kunna påverka kommunens befolkningstillväxt är det angeläget att, för varje tätort och område, göra upp en strategi för framtiden. Att ha framförhållning även för en lång tid framöver. Att möjliggöra för kommunens önskade befolkningstillväxt i Hjo stad är relativt begränsad idag, även om diverse mindre lämpliga områden/kvarter finns. (En noggrann inventering kommer att göras i kommande fördjupade översiktsplan för Hjo stad.) På landsbygden finns däremot områden och kvaliteter som mycket väl kan vara och bli attraktiva och efterfrågade i sitt närområde eller region. I Grebban/Svärtan utanför Hjo stad finns goda möjligheter till vidareutveckling av tätortsnära boende på landsbygden. Korsberga och Blikstorp ligger strategiskt gentemot t ex Skövde, Tidaholm och Tibro. Fågelås och Gate kan i framtiden utveckla en bättre kontakt med de expansiva kommunerna Habo och Jönköping. Inför en mer omfattande bebyggelseutveckling i kommunens tätorter på landsbygden bör ett program upprättas, helst en fördjupad översiktsplan. Mullsjöområdet har också möjligheter att locka till sig fler invånare som söker centralt rekreations- och vattennära boende. Grevbäck i norra Hjo erbjuder landsbygdsboende vid Vättern.

Definitioner

En *tätort* är ett tätbebyggt område med minst 200 invånare och där avståndet mellan husen är mindre än 200 meter.

Samlad bebyggelse är ett begrepp i PBL och avser områden med tomter som gränsar till varandra eller som åtskiljs endast av vägar eller naturmark och som tillsammans inrymmer minst tio hus. Kommunen tolkar i regel vilka områden som anses som samlad bebyggelse. Inom samlad bebyggelse krävs i stort sett alltid bygglov för nybyggnad samt för om- och tillbyggnad. Utanför samlad bebyggelse kan vissa åtgärder medges utan att bygglov behöver sökas.

Sammanhållen bebyggelse omfattar alla typer av bebyggelsegrupper som kräver gemensamma anordningar för samhällsservice, t ex vattenförsörjning och avlopp, kommunikationer mm.

Planförslag

Riktlinjer Bebyggelse och bostäder

- I all samhällsplanering ska eftersträvas långsiktig hållbarhet med effektivt utnyttjande av energi, teknisk försörjning och infrastruktur.
- Områdesbestämmelser ska tillämpas i syfte att skydda de kulturhistoriskt värdefulla herrgårdsmiljöerna.
- Områdesbestämmelser ska tillämpas i syfte att skydda de kulturhistoriskt värdefulla kyrkomiljöerna.
- Sigghusberg och Borrbäck ska knytas ihop med ny bebyggelse och infrastruktur.
- Bostäder ska inte förläggas i konflikt med vägutredningsområdet (närmare än 12 m) mellan Simon Gates väg och Ringvägen-Idrottsgatan.
- Handelsträdgårdsområdet vid Andersfors, söder om Strömsdalsvägen, kan utvecklas till bostadsområde. Området kan planeras som en helhet med kvarteren Hjortronet och Enbäret i söder.
- Almedalsområdet ska vidareutvecklas som attraktivt bostadsområde nära natur, lek och rekreation.
- Sjörydsområdet kan framåt vidareutvecklas som sjönära bostadsområde.
- Grebban/Svärtan ska vidareutvecklas som ett tätortsnära, attraktivt, djurvänligt och lätt-tillgängligt boende på landsbygden.
- Spakås kan framåt utvecklas för bostadsbebyggelse.
- Korsberga och Blikstorp ska vidareutvecklas som attraktivt boendeanternativ för t ex pendlare till Skövde, Tidaholm och Jönköping.
- Gate/Fågelås ska vidareutvecklas som attraktivt boendeanternativ för t ex pendlare till Habo-Jönköping.
- Förslag till detaljplan bör efterhand upprättas även för icke planlagda områden runt Mullsjön. ➔

I Hjo kommun är det viktigt att se över vilka valmöjligheter och behov som finns och kan skapas för samhällets olika grupper. En annan viktig fråga som inte heller får lämnas därhän är vilken typ av bebyggelse som ger Hjo en positiv bebyggelseutveckling. Varje byggnad som uppförs i Hjo, på både kort och lång sikt, bidrar till en förändring av bebyggelsen och därmed hela upplevelsen av Hjo som stad och kommun. Endast genom att ställa genomtänkta krav på all ny-, om- och tillbyggnation kan en positiv utveckling ske, både från karaktärs-, identitets- och miljösynpunkt. Kommunen har därmed, genom sitt planmonopol, alla möjligheter att se till att Hjo kommun går en ljus framtid till mötes.

Hur Hjo ska byggas vidare är ingen självklarhet. Att både väl bevara de stora värdena i bebyggelsen utan att hämma en tillväxt och utveckling är av flera anledningar en stor utmaning och ständiga avväganden. Man måste vara medveten om att även små förändringar i lilla Hjo kan förstöra stora värden! Det vi producerar i dag blir ett avtryck av vår tid och något vi med stolthet ska kunna lämna över till kommande generationer. Staden med sitt samlade byggnadsbestånd är ingen slit och slängprodukt! För att motverka förhastade beslut är en välgenomarbetad och långsiktig översiktsplan ett verktyg och självklart att intentionerna i denna sedan efterlevs. Ständigt måste frågorna ställas; Bygger vi idag en hållbar stadsstruktur? Är vi på väg åt rätt håll?

I Hjo stad, som är känd och prisad för sin träbebyggelse, är det mycket viktigt att noga tänka över vilken typ av bebyggelse som kan ge Hjo en vidare positiv bebyggelseutveckling. Det är i huvudsak Hjos fantastiska boendemiljöer som lockar nya invånare till kommunen. Bebyggelsen är därför Hjo stads största konkurrensfördel i slaget om framtiden! Man kan gå två vägar; att låta staden växa slumpmässigt eller efter en genomtänkt strategi. För att undvika slumpen som utvecklingsfaktor åt vår kommun är det därför ett målmedvetet arbete som måste vara gällande.

Hur ska vi då bygga vidare? Ska vi bygga som alla andra eller fortsätta efter vårt redan vinnande koncept, en bebyggelse som gjort Hjo stad så uppskattad? Hur bygger vi idag? Har den nya byggnaden eller bebyggelsen tillfört Hjo stad ytterligare kvaliteter? Har den bidragit till att förstärka stadens identitet och positiva

upplevelse? Eller har den bidragit till ett steg bort från dess unika karaktär? Dessa frågor bör ställas varje gång något nytt ska tillföras eller gammalt ändras. En byggnad påverkar trots allt sin omgivning och det i minst 100 år framåt. En beredskap inför framtiden, som t ex planer och program, bidrar till att varje förändring blir en förbättring och inte en försämring.

Hjo stad

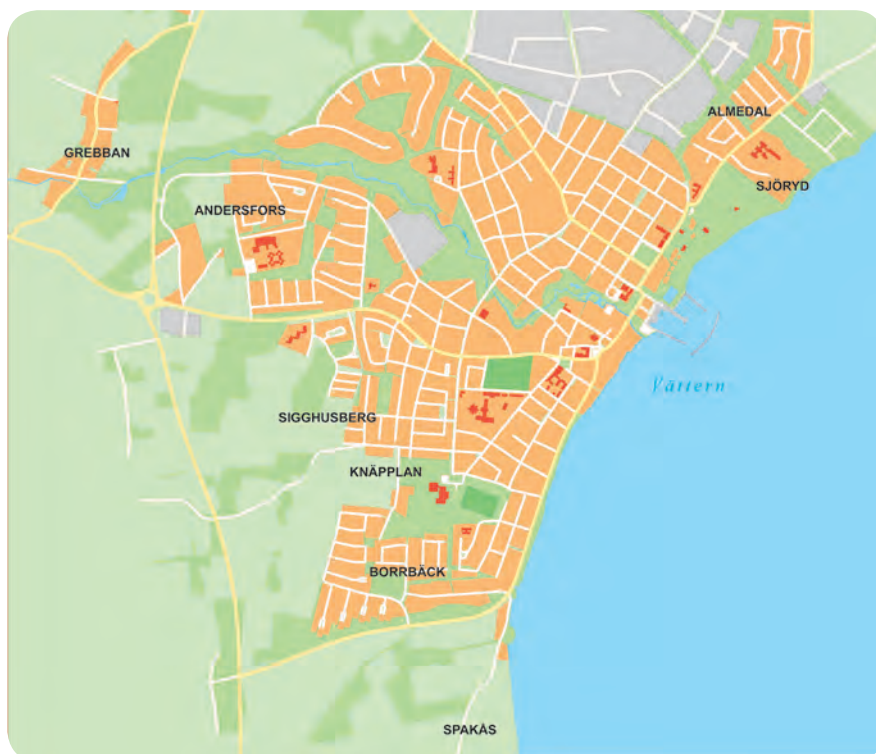
Kanske är trästaden den finaste stadsmiljön som skapats i Sverige. Utifrån svenskt perspektiv är det ovanligt att se en så väl sammanhållen miljö med ursprunglig karaktär som i Hjo. Denna och närheten till Vätterns vatten utgör sammantaget en slagkraftig och attraktiv boendemiljö! Idag finns en stor efterfrågan på hyresrätter, främst i Hjo stad. Kommunen äger begränsat med mark i centrala lägen och ingen allmännytta finns. De senaste åren har nybyggnationen varit nästintill obefintlig, även om den i dagsläget, genom privata initiativ, ser ut att öka något.

Den senaste tiden har bostadsbebyggelsen i Hjo stad främst tillkommit i Almedal och Hammarnsjorden (1970- 80-tal). På 2000-talet har det främst byggts, och byggs fortfarande, på Sigghusberg och runt Mullsjön. I huvudsak handlar det om enfamiljshus i sk nyfunkisstil. Dvs sådan bostadsbebyggelse som byggs i väldigt stor omfattning i hela landet idag. Idag är de större områdena Almedal, Sigghusberg och Spakås (pågående planprocess) planlagda för ny bostadsbebyggelse.

Inga speciella inriktningar eller krav på denna eventuellt tillkommande bebyggelse har angivits. På Hjo norra industriområde förekommer viss utbyggnad av verksamheter. Ytterligare planläggningar kan bli aktuell inom kort.

Riktlinjer Bebyggelse och bostäder

- Vid bygglovgivning och detaljplanläggning inom fritidshusområdena runt Mullsjön ska platsens rådande förutsättningar, särprägel och karaktär styra dess framtida utveckling.
- För bebyggelse om 5 hus eller fler krävs detaljplan som reglerar byggrätten och gemensamma anordningar.
- Allmänhetens tillgång till vattnet ska värnas och prioriteras vid all planering i vattennära lägen.
- Fördjupad översiktsplan för Hjo stad ska tas fram.
- Bostadsförsörjningsprogram för hela kommunen ska utarbetas om ett sådant inte kommer att innefattas i en eventuell fördjupad översiktsplan för Hjo stad.

Kartan visar Hjo stads större utvecklingsområden för bostäder. Spakås ligger ca 3 km söder om Hjo centrum.

Planförslag

En mycket viktig fråga för Hjo stads utvecklingsmöjligheter är också att i kommande planläggning separera bostäder från verksamheter. Idag är avstånden mellan dessa på flera håll för korta, vilket innebär svårigheter att både bygga fler bostäder och att utveckla nya och befintliga verksamheter. Genom en utflyttning av verksamheter från Hjos centrala delar och störande sådana från områdena öster om Sveavägen och norr om Änggatan, hade förutsättningarna för nya förhållandevis centrala bostäder avsevärt förbättrats. Detsamma gäller om drivmedelsstationen St1 flyttar ut från sin nuvarande plats på Bangatan.

I takt med att Hjo norra industriområde vidareutvecklas och målpunkter för tungt trafik och farligtgodstransporter förläggs dit, förbättras förutsättningarna att bo och vistas i Hjo stad. I samband med att industriområdet växer ökar också behovet av en ny infart till området norrifrån. Att förlänga Sveavägen för att ansluta väg 195 är en viktig åtgärd för att leda bort den tunga och onödiga trafiken från Skövdevägen. Denna infart förbättras också som välkomnande infart till Hjo stad och det ”nya” handelsområdet vid nuvarande Hem & Hobby.

Hur trästaden ska bevaras och bebyggelsen i Hjo vidareutvecklas kommer att behandlas närmare i en fördjupad översiktsplan för Hjo stad.

En ny infart för tung trafik norrifrån skulle bidra till en mer välkomnande infart och ett trevligare handelsområde på Skövdevägen.

Grebban och Svärtan

Grebban/Svärtan, alldeles invid väg 195, är Hjos mest centrala landsbygd. Idag finns ca 40 villor och goda möjligheter finns att utöka bebyggelsen i området ytterligare. Största delen är idag inte planlagt, men ingår dock i samlad bebyggelse. Marken i Grebban och Svärtan är i huvudsak privatägd, men Hjo kommun äger ett mindre markområde i Grebban, väster om Movägen. Från detta sluttande områdes översta del erbjuds vacker utsikt över både Mullsjön och Vättern!

Åtminstone Grebban kan inom den närmsta framtiden bli föremål för detaljplanläggning. Kanske t o m pekas ut som ett prioriterat utvecklingsområde för bostäder! Kommunens tidigare ställningstagande har varit att utbyggnaden av Hjo tätort i första hand ska koncentreras till området öster om väg 195. Den nya GC-förbindelsen under väg 195 har emellertid bidragit till att Grebban/Svärtan numera utmärkt nås också till fots och med cykel.

Tätortsnära boende på landsbygden med möjlighet till djurhållning, framförallt hästar, är idag mycket eftertraktat. Att varje hästägande familj ska behöva ha en gård på landet gör det svårt att ta tillvara denna utvecklingsmöjlighet som finns idag. Ett alternativ är därför att bygga enfamiljshus och/eller hyreslägenheter nära en hästanläggning, att hyra in sig eller samäga anläggningen med andra. Detta

I Grebban finns hästen in på husknuten

Kommunägd mark i Grebban med utsikt över både Vättern och Mullsjön.

Mofalla kyrka

Grebban/Svärtan är Hjo kommuns mest centrala landsbygd. Den nya GC-vägen under väg 195 är en trygg förbindelse till Hjo centrum.

Planförslag

är också en fördel från klimatsynpunkt, då denna boendeform leder till minskat bilåkande. Kanske skulle landets hästägande ungdomar välja Hjo som bostadsort eller Skövde som studieort om hästen kunde följa med på resan? Pekar kommunen ut området som "hästområde" behöver man dessutom inte planera byggandet i området efter Socialstyrelsens rådande rekommendationer om skyddsavstånd. Man kan t o m bo på landet utan behov av egen bil.

Genom området, i öst-västlig riktning, går en luftledning med två högspänningskablar på 40 kV styck. Idag finns gott om hästar alldeles in på husknutarna, vilket kan vara besvärligt för eventuella allergiker. *Se vidare Hälsa, säkerhet och riskfaktorer.*

Området Grebban/Svärtan kommer att ingå i kommande fördjupade översiktsplan över Hjo stad.

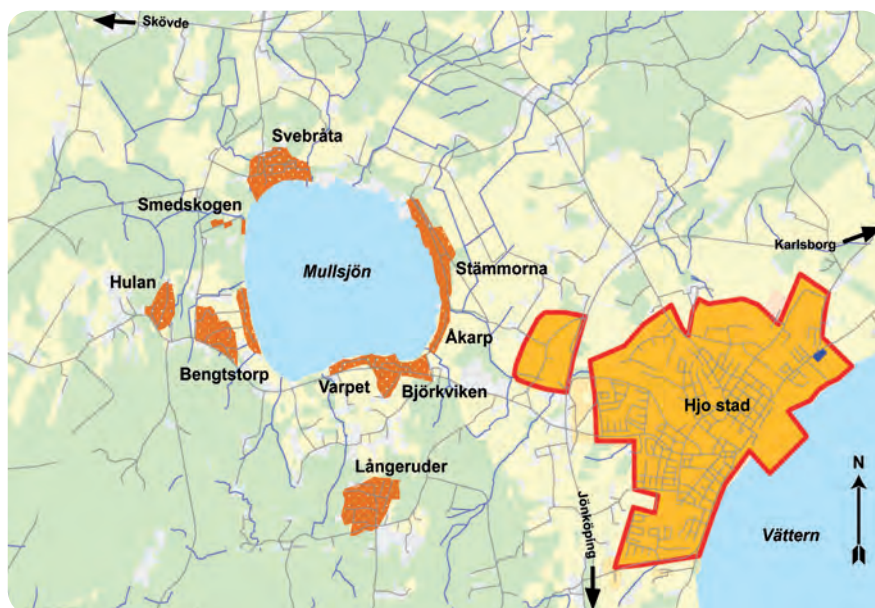
Planförslag

Mulsjönområdet

Mulsjöområdet

Trakten kring Mulsjön har sedan lång tid varit attraktiv för fritidsboende och ett flertal olika husgrupper har vuxit upp utspridda runt i stort sett hela sjön. Bebyggelsen består i huvudsak av ganska små hus, varav några utnyttjas för permanentboende. På senare tid har några av områdena anslutits till det kommunala vatten- och avlopps nätet. Sammanlagt finns idag omkring 300 bostäder vid sjön eller i dess närhet. Runt Mulsjön har den senaste tiden byggts en hel del nya hus, också för året runtboende. Området är idag föremål för en omfattande detaljplanläggning. Områdena Björkviken, Långeruder, Varpet, Bengtstorp, Smedskogen och Svebråta är f n planlagda eller föremål för detaljplanering. Husgrupperna vid Stämmorna, Åkarp, Lövåsen, Hulan och Smedsskogen utgör samlad bebyggelse. Tillgången till lediga tomter är f n god.

För att området ska bli attraktivt och kunna locka till sig fler invånare till kommunen, finns en del extra viktiga frågor att arbeta med. I detaljplanläggningen strävas t ex efter att möjliggöra för flera att bosätta sig året runt. Här är byggrätternas storlek en viktig aspekt. De nuvarande tillåtna 90 m² kan anses något litet för en familj med barn, så idag strävar man efter byggrätter om 110 m². En annan viktig fråga är att öka tillgängligheten till och runt sjön. Idag är en hel del av strandlinjen privatiserad vilket medför ett begränsat tillträde för allmänheten. Ett betryggande skydd från exploatering av strandområdet är dessutom nödvändigt för att bevara det värdefulla djur- och växtliv som också gör området intressant.

Mulsjön med omgivningarna har också naturliga förutsättningar att utvecklas till ett attraktivt rekreationsområde. De långa sandstränderna gör sjön till en populär badsjö. Stora delar av sjöns ständer är också mycket intressanta i naturvårdssammanhang. Den norra delen av sjön har ornitologiska värden och är viktig som rastlokal för vadare och änder. Sjön är också intressant för olika typer av vattensport som paddling, vindsurfing och jollesegling. Som fiskesjö har den dessutom klara kvaliteter. En ny båtilägningsplats skulle bidra till en större tillgänglighet för fiske. Denna skulle t ex kunna förläggas vid Varpet.

I Hjo stad finns startpunkten för två av Västra Vätterledens etapper. Dessa delar sig vid Stämmorna. Via den södra etappen når man t ex det vackra kulturland-

För att Mullsjön ska bli ett intressant alternativ är också kommunikationer till och från området av största vikt. Prioriterat är här att anlägga en GC-väg eller cykelstig som ansluter Hjo, och framåt även en önskad förlängning till Korsberga och Blikstorp. Att det finns möjlighet att ta sig med kollektivtrafik är också en viktig faktor för attraktiviteten, vilket kan göra Hjo-Mullsjön-Korsberga-Skövde till ett prioriterat stråk att arbeta vidare med i framtida samhällsplanering.

I Korsberga församling bor ca 500 invånare, de flesta bor i själva samhället. Korsberga upplevs av många som en attraktiv ort att bo på. Orten ligger strategiskt nära både Hjo, Tibro, Tidaholm och Skövde. Det erbjuds en lugn och fin miljö och husen är prisvärda. Mitt i byn ligger idag Korsberga skola och Björkdungens förskola. I skolan finns idag ca 70 barn inskrivna och på förskolan ca 30 barn. Barnomsorg och skola upplevs av de boende att hålla god kvalitet. De boende i Korsberga med omnejd är idag mest riktade gentemot Skövde när det gäller arbete, studier och nöjen. Möjligheter till kollektiv pendling till arbete och skola, främst till Hjo och Skövde, är prioriterad men har försämrats under de senare åren. Idag är det i första hand barnfamiljer som står för inflyttningen.

Utvecklingsområde för bostäder

Korsberga

Planförslag

Det har alltid funnit ett rikt föreningsliv i Korsberga med omnejd. Detta gör samhället än mer attraktivt och är en viktig aspekt i kampen om nya invånare. Korsbergaortens bygdegårdsförening driver en bygdegård, Hjo kommuns näst största samlingslokal, samt en anrik festplats med utedansbana. I Korsberga finns även ett bibliotek.

Viktiga frågor för Korsberga för framtiden är att bana väg för ytterligare befolknings- och bebyggelseutveckling. Att få behålla den offentliga service och kollektivtrafik som idag finns är avgörande för en ökad inflyttning och för ortens framtid. Korsberga borde ha förutsättningar att kunna utvecklas till ett attraktivt boendalternativ bl a för pendling till det expansiva Skövde. I takt med att Skövde växer, växer också avstånden i och inom staden och det blir mindre smidigt att transportera sig mellan arbete, fritidsaktiviteter, handel, service, förskola och skola. I takt med att staden växer ökar också huspriser och boendekostnader. För många sjunker därmed den stora stadens attraktivitet. Här har Korsberga med omgivningar konkurrensfördelar! I samhället finns flera områden, också redan planlagda, för utbyggnad av bostäder.

Hästnäring och hästsport är på rejäl frammarsch, både i länet och i landet som helhet. Korsberga har kommunens bästa förutsättningar för att ta tillvara på och utveckla detta! I Korsberga finns ridhus och gott om mark att bygga nya bostäder på. Detta kan t ex vara att bygga en hästby med möjlighet till både kollektivt ägande och skötsel av både hästar och egendom. Detta kan vara en viktig och kanske enda förutsättning för den moderna heltidsarbetande familjen att utöva ett aktivt ägande och hästsportande. Att bygga en ny by med en grundläggande tanke att bo med hästen intill husknuten ger också andra förutsättningar att anpassa och

krympa rekommenderade skyddsavstånd mellan boende och stall. På detta finns flera exempel i Skåne, men många andra kommuner håller idag på att ta efter, även i Skaraborg.

I Korsberga finns behov av fler mindre lägenheter, bl a för unga och äldre. Inom samhället bör inte fler bostäder förläggas längs Hjovägen, vilken Vägverket är väghållare för. I Korsberga kan ny byggnad förläggas t ex Torviksborg, norr om Rusarpsvägen, väster om Fridenevägen och i förlängningen Källedalsvägen/Kålabråtsvägen. Korsbergaborna har också en önskan om nya lokaler för sin förskola samt om ett nytt äldreboende. Dessa föreslås förläggas på Mejeritomten på Grusvägen. Alternativ placering för en ny förskola är också inom det befintliga skolområdet. Verksamheter kan med fördel förläggas inom det befintliga industriområdet.

För en vidareutveckling av Korsberga hade det varit önskvärt med en GC-väg eller cykelstig från Hjo via Mullsjöområdet. Detta skulle kunna bidra till ett minskat bilåkande och en förbättrad hälsa för ortens invånare. För att underlätta för vissa motionsformer hade varit en fördel om detta stråk åtminstone delvis kunde vara gruslagt/icke asfalterat. Ett mjukare underlag hade både blivit ett tryggt löpstråk och en möjlighet för ridande att ta sig över och till större naturområden. Idag är den gamla banvallen delvis igenväxt, vilken skulle kunna bli en utmärkt GC-väg eller cykelstig. En vidareutveckling av gång- och cykelmöjligheter skulle ge förutsättningar för både barn och vuxna att mer fritt kunna röra sig, både i området och inom kommunen. Korsbergaborna är måna om att Rusarpsvägen bevaras.

I Korsberga finns tillgång till fina natur- och rekreationsområden. Korsberga kullar är ett omtyckt område där bl a hembygdsföreningen anordna vandringar sommartid. En stor fördel vore om området kompletterades med välskyttad motions slinga. Några hundra meter från samhället vid Tidån erbjuds ett rikt fågelliv.

En välutvecklad IT-infrastruktur är en förutsättning för ökade möjligheter att bo och arbeta på landsbygden.

Blikstorp

I Blikstorps tätort bor idag drygt 250 invånare och med hela Fridene inräknat finns det i området (Fridene församling) drygt 500 invånare. Blikstorp hör till kommunens mindre samhällen där det bor såväl barnfamiljer som äldre och pensionärer. Uppskattningsvis arbetar ungefär hälften av dem som bor i Blikstorp på ortens olika småföretag.

Blikstorp är en liten trivsamt ort, strategiskt nära Korsberga och det potentiella utvecklingsstråket mot expansiva Skövde. Blikstorpsborna trivs på sin ort och har ett stort intresse för landsbygden och dess utvecklingsfrågor. De som flyttar till Blikstorp idag är främst yngre/barnfamiljer, men också 55-plusgenerationen som vill bo billigt och på landet.

I Blikstorp finns ca 25 privata hyresrätter. Dessa är uthyrda. För Blikstorps barn finns förskola och F-6 skola i Korsberga. Det finns också en lekpark som är mycket viktig som träffpunkt för föräldrar och barn. Denna används också av ortens dagmammor.

Näringslivet i bygden idag är baserat på små- och egenföretagande. Dels finns lantbruket och dels finns ett flertal andra företag på orten, såsom exempelvis Blikstorps oljeprodukter, Snickarna i Blikstorp, Engheds textil AB, Fridene snickeri, Jacett och Ateljé Hackspetten. Därtill finns flera andra hantverkare och småföretagare. Arbetspendlingen går framförallt till Skövde, Hjo och Tidaholm.

Ridanläggningen

Korsberga kullar

Att hyra i Blikstorp

Planförslag

Blikstorp

Blikstorpsborna är måna om sitt brandvärn och den trygghet det ger.

Lekplatsen i Blikstorp

I Blikstorp finns sedan länge en brandstation. Brandstationen var först belägen i kraftstationens lokaler, vilket den kom att vara tills nuvarande lokaler byggdes år 1955-1956. Idag utgörs brandvärdet av ett tiotal brandvärdsmän och på stationen finns två utryckningsfordon samt en räddningsbåt. Invånarna ser brandvärdet som en stor tillgång för orten med den trygghet det ger.

Bygden har idag ett litet men aktivt föreningsliv, med både idrottsförening och samhällsförening. Samhällsföreningen är aktiv och drivande för Blikstorps och landsbygdens fortlevnad. Ett flertal sammankomster och aktiviteter ordnas årligen. Blikstorps samlingslokal är Folkets hus, som sköts av Blikstorps Folkets husförening.

I Blikstorp finns goda fiskemöjligheter, fina svampmarker och badplats. Turister och kanotister stannar till och grillar vid åkanten. Kollektivtrafiken till omgivande orter är emellertid begränsad och sårbar med glesa förbindelser främst riktad mot skoltider för studerande ungdomar. Handel och service finns i princip också enbart i de närliggande städerna.

Viktiga frågor för Blikstorps framtid en vidareutveckling av bebyggelsen, både för fler invånare och verksamheter. Blikstorpsborna har önskan om en utbyggnad av seniorlägenheter. Efterfrågan finns också på fler enfamiljshus. I stort saknas det bostäder/lägenheter för såväl yngre, äldre som barnfamiljer. För en utbyggnad av fler bostäder finns utmärkta förutsättningar i t ex samhällets norra och västra delar samt inom det centrala området Mjölnevägen/Åkerivägen. Att satsa på ett livsstilsboende i någon form kan vara en väg mot en ökad inflyttning.

I Blikstorp med omnejd finns också goda förutsättningar för utbyggnad av fler verksamheter. Dessa kan med fördel förläggas i anslutning till befintliga längs Centralvägen söderut. Fler in- och utfarter bör emellertid inte tillkomma längs Centralvägen, för vilken Vägverket är väghållare.

Såväl vägnät som kommunikationer är mycket betydelsefulla för att landsbygdens ska kunna fortsätta att leva. Befintligt vägnät är en viktig del i vardagen för såväl pendlare, yrkestrafik till lokalt näringsliv som skolbussar eller annan kollektivtrafik. En framtida GC-väg eller cykelstig mellan Hjo, Mullsjöområdet, Korsberga och Blikstorp skulle vara en stor fördel. Bilåkandet skulle minska och folkhälsan för de boende öka, både för vuxna och barn. En trygg GC-väg skulle också

öka attraktiviteten för orterna i stort. Gamla banvallen är ett utmärkt framtida GC-stråk till bl a skolan. I centrum upplevs trafiken som en otrygghetsfaktor. På genomfartsvägen finns bl a behov av en trottoar.

En välutvecklad IT-infrastruktur är också viktigt för både boende, företagande och distansarbete på landsbygden. Idag är denna bristfällig. Andra avgörande frågor är att få behålla och helst utveckla den service som finns. Barnomsorg och skola är viktiga förutsättning för en ökad inflyttning av barnfamiljer till samhället. Det är också av största vikt att lekplatsen bevaras och helst utvecklas. Blikstorpsborna är även angelägna om att få behålla brandväret och den trygghet det ger.

Invånarna upplever både behov av och möjligheter för en än mer aktiv fritid i Blikstorp. Bad- och grillplatsen behövs t ex ses över och förbättras och bryggan upplevs trång. Möjligheter för kanotister att också övernatta skulle kunna skapas. Önskemål finns också om att anlägga en fyrhjulingbana på orten.

Gate/Fågelås

Gate är ett litet samhälle med en stor omgivande landsbygd. Gate och Fågelås erbjuder både natur och vatten runt knuten och ett aktivt föreningsliv. I Gate finns både aktiv idrottsförening, samhällsförening och hembygdshus. På orten finns ett allhus för samling, idrott mm. Upplevelseturism finns i trakten form av t ex bison safari, gårdsbutiker, cykel- och vandringsleder. I Gate finns en F-6 skola, Fågelås skola, och dagbarnvårdarverksamhet. Invånarna är aktiva och engagerade i sin hemort och har idag bl a kommit långt i sina idéer om miljön som utvecklings- och livsstilsfaktor. Fågelås skola har en tydlig miljöprofil och har erhållit *Grön Flagg för arbetet med hållbar utveckling såväl i undervisningen som i den dagliga driften. I Gate finns åtta hyresrätter och i Korsgården fyra. Dessa är

*Grön Flagg är den svenska delen av Eco-Schools som drivs av Foundation for Environmental Education (FEE). I Sverige startade Grön Flagg 1996 och det är Håll Sverige Rent som är den nationella koordinatören. Idag finns mer än 2 000 skolor och förskolor med i nätverket. Grön Flagg är ett verktyg och en certifiering för att jobba med miljö och hållbar utveckling utifrån skolans förutsättningar och önskemål.

Planförslag

uthyrda. Idag upplevs kollektivtrafiken bristfällig, främst mot expansiva Habo-Jönköping. De mest aktiva föreningarna i Fågelås är Norra Fågelås idrottsförening, Hökensås Golfklubb, Fågelås Samhällsförening samt Fågelås Hembygdsförening. Idag sker en viss inflyttning till samhället.

Viktiga frågor för en vidareutveckling av samhället är t ex en ökad inflyttning, tillfredsställande infrastruktur, möjligheter till en mer aktiv fritid samt att få behålla förskola och skola. I Gate finns idag utbyggnadsmöjligheter för bostäder längs Djupedalsvägen och öster om Gatebäcksvägen. I Gate samhälle är däremot utbyggnadsmöjligheterna för verksamheter begränsade, även om viss möjlighet i praktiken finns nordväst om Korpedalsvägen. Nya verksamheter förläggs med fördel vid Kolabotten.

För att Gate och Fågelås ska kunna utvecklas vidare är också kommunikationer och infrastruktur viktiga frågor. För att minska bilåkandet och för en mer aktiv rörelse i vardagen kan ny GC-väg eller cykelstig förläggas längs gamla landsväg 195 mot Hjo.

Invånarna i Gate/Fågelås har en strävan om att framåt ingå i expansiva Jönköping/Haboregionen. I dagsläget är dessa möjligheterna begränsade åtminstone som bostadsort för arbetande i denna region. Nya villaområden i Jönköping hamnar allt längre från både vatten och centrum. Detta har bidragit att Jönköpingsborna i stor utsträckning väljer att bosätta sig i närliggande Habo med dessa kvaliteter istället. Attraktiviteten för Jönköpingsborna avtar emellertid med avståndet norrut och sträcker sig idagsläget inte förbi Branstorp. Bättre tillgänglighet med kollektivtrafik till Jönköping/Haboregionen skulle däremot vara en tillgång för Gate/Fågelåsborna.

För att främja företagsamheten önskar man öppna ett företagens hus i Gate.

Södra Fågelås kyrka

Med bostäder och skola utöver det vanliga borde Gate/Fågelås kunna bli valet för flera nya invånare t o m inom ett större upptagningsområde. Idag finns idéer på att ge skolan en än mer tydlig miljöprofil och/eller inriktas mot barn med särskilda behov. De boende ser också en önskan om ett äldreboende som resurs till skolan.

För bättre möjligheter till en aktiv fritid kan t ex möjligheterna för sportfiske förbättras och en badplats anläggas. De boende har också en önskan om att en ny sporthall, brukshundklubb och motorklubb ska förläggas i trakten. Idag har det för samhället viktiga allhuset behov av en relativt omfattande renovering.

Boende - Framtida krav och möjligheter

Den täta staden som idag eftersträvas är en reaktion mot det bilanpassade och utglesa stadsbyggande som med stor kraft inleddes på 1960-talet. Den täta staden utmärks av att den är kontinuerlig, tillgänglig och sammanhängande. Det är tätt mellan olika funktioner och kvaliteter och nätet av GC-vägar är tätt och effektivt. I den täta, blandade och föränderliga staden hushåller vi med resurser, råvaror, transporter och energi. Den täta staden är därför en förutsättning för ett långsiktigt hållbart samhälle!

I diskussionen om utglesning och förtätning av våra städer och tätorter är det oerhört viktigt att bedöma helheten. Det kan uppstå en uppenbar konflikt när behovet av förtätning av staden genom byggande av fler bostäder kolliderar med behovet av hög tillgänglighet och närhet till t ex grönytor och parker för rekreation, fysisk aktivitet och hälsa. En stor utmaning är alltså att skapa hög täthet av boende, arbete, service och utbud utan att exploatera befintliga ytor för parker och grönområden.

Framåt kommer allt fler och högre krav ställas på våra byggnader och byggprocesser. Boverket har nyligen skärpt kraven på energihushållning. Kravet innebär att eluppvärmda hus som byggs fr o m 2010 endast förbrukar en tredjedel jämfört med genomsnittliga småhuset och endast en fjärdedel jämfört med flerbostadshusen i miljonprogrammet.

Regeringen har nu startat projektet Trästad 2012 för att stimulera byggande i trä. I Trästad 2012 ingår 17 kommuner samt Luleå tekniska universitet. Utöver att trä är klimatsmart går byggprocessen mycket snabbare och passar i moderna byggmetoder. Att bygga i trä sparar byggtiderna med omkring två tredjedelar och utsläppen av växthusgaser är bara en tiondel i jämförelse med platsbyggda hus i stål och betong. Till träets fördelar hör att det är starkt, tåligt och lätt, vilket gör det lämpligt i den industriella logistiken där företag levererar byggsystem. Industrin finns ofta i glesbygd nära råvaran, vilket gynnar industrin och sysselsättningen där.

Trä går starkt framåt internationellt, med stora möjligheter på exportmarknaden, redan i dag sker export av byggsystem ända till Japan. Att vidareförädla produkter från skogen ligger med som en del i satsningen där Träbyggnadskansliet, som Skogsindustrierna och Trä- och möbelindustriförbundet står bakom, är en part.

Enbart tillverkningen av cement står för mer än fem procent av världens utsläpp av växthusgaser, alltså dubbelt så mycket som flygtrafiken. Det finns flera och stora vinster att bygga i trä och är en inriktning Hjo mycket väl kan satsa på. I landets 290 kommuner har redan 200 byggt flervåningshus i trä. Med ett stadigt avstamp i den kulturhistoriskt värdefulla trähusbebyggelsen och hantverkstraditionen kan Hjo utveckla den moderna hållbara trästaden.

När det gäller att utveckla attraktiva och hållbara bostäder är tillgänglighet en viktig faktor. Det är viktigt att all nybyggnation anpassas även för människor med funktionshinder.

När det gäller nya boendeformer finns idag många lyckade projekt runtom i landet. I stort handlar det om att bo närmare varandra, att väva in gemenskap och trygghet i boendet. Det kan handla om t ex trygghetsboende, kollektivboende, gemensamhetsboende eller livsstilsboende. Om något av dessa boendernalternativ skulle kunna vara intressant i Hjo, får undersökas närmare i ett kommande bostadsförsörjningsprogram.

Nybyggt trähus i Hjo stad

Definitioner

Med **trygghetsboende** avses bostadslägenheter och utrymmen för de boendes måltider, samvaro, hobby och rekreation och där det finns personal som dagligen på olika sätt kan stödja de boende under vissa angivna tider.

Kollektivboende innebär ett boende i aktiv gemenskap. Aktiv gemenskap kan vara att ordna gemensamma måltider, kollektivt ansvara för städning av gemensamma utrymmen, skötsel av trädgård mm.

Gemensamhetsboende innebär att de boende har gemensamma utrymmen som t ex matsal, bibliotek, snickarverkstad, vävstuga, motionsrum, bastu, sällskapsrum, kontor etc.

Livsstilsboende är ett boende där de som bor på området delar en rad gemensamma anläggningar och följaktligen också intressen och livsstilsbetonade önskemål. Det kan vara t ex marinaboende, hästby, flygplansby osv.

Planförslag

Riktlinjer Vägar och trafik

- Hjos trafiksystem ska vara tryggt, effektivt och framkomligt för fotgängare och cyklister.
- Stora torget ska utvecklas till gångfartsområde.
- Ringvägen ska ha förutsättningar som snabb och effektiv matargata.
- Tillgången på välmarkerade parkeringsplatser i centrum ska vara tillfredsställande.
- Simon Gates väg ska förlängas och ansluta till korsningen Ringvägen-Idrottsgatan. Orkestervägen ska sedan anslutas till denna väg. När Simon Gates väg byggs ut och ansluter Ringvägen-Idrottsgatan stängs Knäppplanvägens förlängning till väg 195.
- Utfarten Strömsdalsvägen-Kvarnvägen mot väg 195 ska på sikt stängas.
- Sveavägen ska förlängas norrut mot väg 195.
- Inga åtgärder får vidtas som kan medföra negativa effekter på riksintresset länsväg 195.
- Kommunen ska aktivt verka för att höja standarden på länsväg 195 till riksväg.
- Skyddsavstånd mellan bostäder och riks- och länsväg ska vara 30 meter, övriga vägar 12 meter. (Tillståndspliktig zon enligt väglagen 47§)
- Hjo centrum och Mullsjöområdet ska knytas ihop med någon form av GC-väg.
- Hjos GC-vägnät ska på sikt knytas ihop med tätorterna på landsbygden.
- Revidering ska göras av samtliga lokala trafikföreskrifter (LTF).
- Revidering av trafiknätsanalys från 2001 ska genomföras.

Vägar och trafik

Bilen är det klart dominerande färdmedlet i Sverige och antalet personkilometer har femfaldigats sedan 1950-talet. Tidigare har i samhällsplaneringen gatans eller vägnätets funktion som transportled för motorfordon och deras behov prioriterats. Den senaste tiden har människans skala i större utsträckning fått ta överhanden och förståelsen för gatan som social plats, aktiv transport och andra former av fysisk aktivitet förbättrats. Möjligheten att cykla och promenera är också avgörande för människors inställning till att vara fysiskt aktiva. Idag är ca hälften av alla resor med bil i tätort kortare än 5 kilometer, vilket är ett fullt realistiskt cykelavstånd! Personer som bor i promenadvänliga städer och orter är mer fysiskt aktiva än personer på mindre promenadvänliga platser eller områden. Den största risken att förolyckas vid utomhusvistelse är att bli påkörd av ett motorfordon. Säkerheten för fotgängare och cyklister är därför ett viktigt område att arbeta med när det gäller att främja fysisk aktivitet. Vägar, trafik, parkering och GC-vägsutbyggnad är det mest prioriterade arbetsområdet i en kommande fördjupad översiktsplan för Hjo stad.

Vägnätet

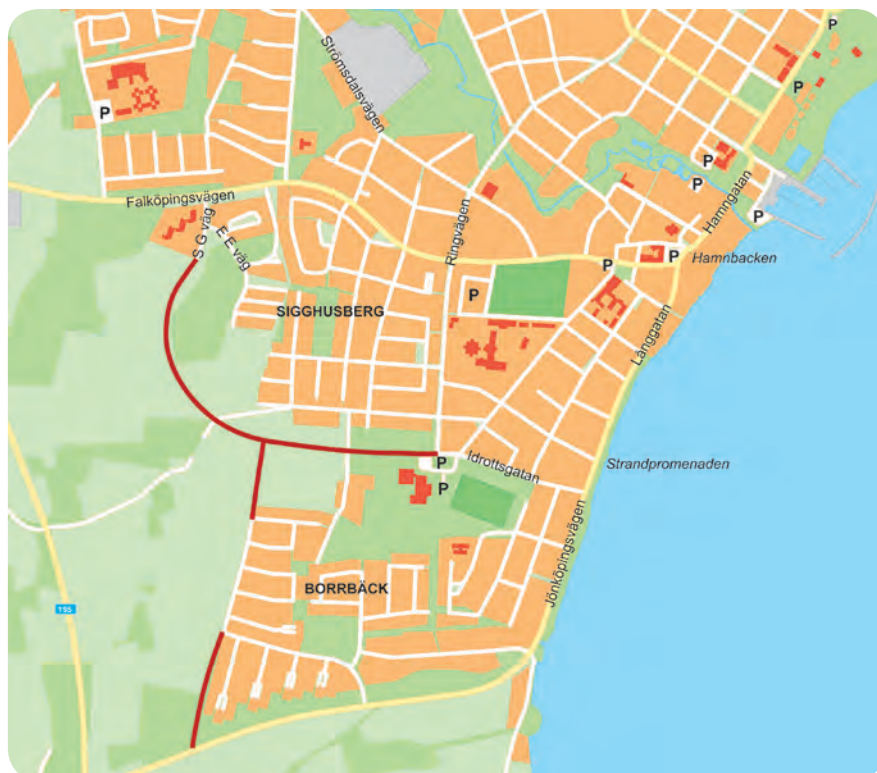
Vägnätet utgörs av statliga vägar, kommunala gator och vägar samt enskilda vägar. Hjo kommun har goda kommunikationer med omgivande kommuner och regioner. I nord – sydlig riktning utmed Vättern går länsväg 195 och förbinder Hjo med Jönköping och Karlsborg. Övriga länsvägar i kommunen är väg 201 till Tibro, väg 194 till Skövde och väg 193 till Tidaholm. Avståndet från Hjo till både Skövde och Karlsborg är ca 30 km. Till Tibro är avståndet 15 km och till Tidaholm ca 30 km.

Primära länsvägar, det regionala vägnätet i Hjo, är länsvägarna 193, 194, 195 och 201. Därutöver finns ett antal övriga länsvägar som knyter ihop kommunens olika delar. Det mindre vägnätet är i huvudsak belagt och är av varierande standard. Samtliga allmänna vägar i kommunen har högsta bärighetsklass 1 (BK 1). Länsväg 195 är utpekad som riksintresse. Den största andelen vägar i Hjo kommun är enskilda vägar.

Trafik

Hjo är en av de få städer kvar i Sverige där bilen och andra motorfordon fortfarande har företräde i de centrala delarna. Cyklister färdas av trygghetsskäl i stor utsträckning på trottoarerna och de flanerande fotgångarna i centrum får iakttas största försiktighet när de tar sig mellan stadens butiker. Bullret och avgaserna från motortrafiken förtar också mycket av den gemytliga känslan bland de gamla husen och de små personliga butikerna. I en undersökning Polisen gjort i Skaraborg visar det sig att biltrafiken var den största otrygghetsfaktorn i Hjo kommun. Därför är trafikstrukturen, främst i Hjo stad, en av de viktigaste utvecklingsområdena i kommunens samhällsplanering. En viktig och prioriterad åtgärd är att utveckla Stora torget till gångfartsområde.

Mycket av den i Hjo centrum onödigt stora trafikvolymen beror bl a på att utbyggnaden av Ringvägen stannade av och en sporthall byggdes mitt i vägens tänkta förlängning. Idag är den snabbaste och ofta enda vägen därför Långgatan-Hamn-gatan. Byggandet av sporthallen medförde också att Borrbäcksbarnas naturliga väg till övriga Hjo stad än idag är att åka längs Strandpromenaden via Stora torget och Hamngatan. För att få ett smidigare trafikflöde ska Simon Gates väg förlängas och ansluta till korsningen Ringvägen-Idrottsgatan. Orkestervägen ska sedan anslutas till denna väg. Ringvägen ska ha förutsättningar som snabb och effektiv matargata. En annan anledning till svårigheter att förändra trafikstrukturen är att det endast finns tre förbindelser över Hjoån i centrum.

Förslag på ny matargata mellan Simon Gates väg, Idrottsgatan och väg 195 i söder.

Utsläppen av luftföroreningar i Hjo stad ligger under miljö kvalitetsnormerna. Det hindrar inte att buller och avgaser ändå upplevs som ett problem. Trafikmätningar har gjorts i på olika ställen i kommunen vilken visar att Hamnbacken är Hjos mest trafikerade, väg 195 inkluderad. Hjo är därför i stort behov av en ny och effektiv matargata som avlastar trafiken i centrum och knyter ihop befintliga och planerade bebyggelseområden. En annan viktig åtgärd är att se över möjligheterna att stänga av en del vägar i rutnätsstaden för genomfart. Idag kör bilar på i stort sett alla gator. Gatorna är dessutom raka och breda och kan inbjuda till förhållandevis höga hastigheter. Detta ger i sin tur otrygga vägar med en hel del onödigt störande buller i stadsmiljön. Genom att skapa fler återvändsgator skulle bättre möjligheter finnas för både barn och vuxna att vistas utomhus i sitt bostadsområde.

Parkering

Hjo centrum är förhållandevis välförsett med parkeringsplatser, ca 500 stycken, även om en viss brist upplevs på "centrala" platser för handelns kunder. Idag finns behov av en tydligare och mer omfattande skyltning av dessa. En del nya kan eventuellt behöva skapas.

Gång- och cykeltrafik

Studier visar att en kombination av satsningar som underlättar för cyklister och samtidigt försvårar framkomligheten för motortrafik är mest effektiva för ett mer gång- och cykelvänligt samhälle. Det är också efter detta de flesta kommuner planerar sina städer idag. I Hjo är emellertid även tillgängligheten med bil en viktig aspekt. Det ska vara enkelt, smidigt och trevligt att besöka och handla i Hjo! Helst enklast, smidigast och mest trevligt eftersom konkurrensen från omgivande städer och orter är stor. Att försvåra tillgängligheten för bilar är därför ingen strävan i planeringen av staden. Det handlar mest om att strukturera om de befintliga struk-

I Hjo ska det vara enkelt, trevligt och tryggt att gå och cykla!

Planförslag

turerna, både när det gäller trafikföring och vistelsemiljöer. Framförallt ska det bli enklare och tryggare att gå och cykla!

I Hjo kommun finns bl a behov av att knyta ihop tätortens GC-vägnät med omgivande orter och landsbygd. Dessutom finns ett behov av insatser för att skapa möjligheter för en kombinerad användning av cykling och kollektiva transporter.

Utvecklandet av GC-vägnätet fortlöper enligt ”Förslag till cykelledsplan för Hjo kommun”.

GC-vägnätet i Hjo stad

Riktlinjer Kollektivtrafik och transporter

- Hjo kommun ska sträva efter att ha ett effektivt kollektivtrafiksystem.
- Hjo kommun ska i samhällsplaneringen sträva efter minskade tunga transporter av gods där människor i stor utsträckning bor och vistas.
- Sveavägen ska på sikt förlängas och ansluta till väg 195.
- Hjos GC-vägnät ska på sikt knytas ihop med omgivande orter och landsbygd.
- Hjo kommun ska arbeta för att öka antalet resor med kollektivtrafik, både inom och över kommungränsen.

Kollektivtrafik och transporter

Ett modernt samhälle är beroende av välutvecklade transportsystem och kommunikationer. De påverkar också starkt möjligheten till större regionbildningar och för att uppnå miljö kvalitetsmålen och ett hållbart samhälle. En fortsatt pressad ekonomi för kommuner och regioner kan leda till försämringar av de allmänna kommunikationerna, vilket i sin tur generellt också leder till ökade klyftor och till minskad jämställdhet. Hjo är dessutom en relativt liten kommun vilket gör att en extensiv kollektivtrafik är svår att motivera ekonomiskt. Kommunen har bl a genom det kommunala planmonopolet både ansvar och möjligheter gällande sin stads utveckling.

Kollektivtrafik

Kollektivtrafik är av flera anledningar en viktig del i samhällsbyggandet. Den skapar förutsättningar för aktiv transport och en tillgång till kollektivtrafik är en viktig faktor för en attraktiv stad eller ort. I flera fall är den en förutsättning för ökad inflyttning till kommunens mindre orter och landsbygd. För att Hjo kommun ska kunna expandera och vidareutvecklas är en ökad inflyttning till tätorterna på landsbygden en väsentlig fråga. Vilka förutsättningar varje tätort har beror bl a på ortens roll och läge i respektive region. För att Blikstorp, Korsberga och Grevbäck

ska vara attraktivt är det viktigt med en väl fungerande kollektivtrafik till främst Hjo och Skövde. För Gate och Fågelås spelar tillgängligheten till Hjo, Habo och Jönköping en avgörande roll.

Västtrafik AB ansvarar för all kollektivtrafik i Västra Götaland. Hjo kommun ingår tillsammans med Tibro och Karlsborgs kommuner i en gemensam kollektivtrafiknämnd. Utvecklingen framåt spås präglas av omfördelning av resurserna inom linjetrafiken samt samplanering, ökad anropsstyrd trafik och att närtrafiken utvecklas till framtidens kollektivtrafik.

Hjo har följande bussförbindelser med grannkommuner och regioncentra; Hjo - Korsberga - Skövde, Hjo - Skövde, Hjo - Tibro, Hjo - Habo - Jönköping, Hjo - Tidaholm samt Korsberga - Fröjered - Tidaholm. Hälften av de utpendlande hjoborna har Skövde som resmål. I Hjo finns tillgång till närtrafik, men flextrafik och allmänna kommunikationer till Karlsborg saknas idag.

Skövde är knutpunkten för Hjobornas resande med tåg. Från Skövde resecentrum, västra stambanan, är restiden till Stockholm ca två timmar och till Göteborg ca en timme. Genom byte i Falköping når man via Jönköping den södra stambanan i Nässjö. Hjos närmsta flygplatser är Skövde (privat) och Jönköping Axamo.

Transporter

Transporter av människor och gods, framförallt med bil, har ökat kraftig sedan mitten av 1900-talet och är fortsatt ökande. Lastbilstransporterna är, p g a sin flexibilitet, också ökande och sker med allt större och tyngre fordon. I Hjo finns inga primära vägar för tunga transporter. Väg 194 och 201 är däremot utpekade som sekundära transportvägar. En del målpunkter för tunga och farligtgodstransporter finns även i Hjo centrum. Detta gör det extra viktigt att en förlängning av Sveavägen mot väg 195 i norr kommer till stånd. En sådan utbyggnad skulle även gynna Hjos utvecklingsområde för handel vid Skövdevägen, där huvuddelen av dessa transporter går idag.

Transportstyrelsen är sedan 2009 ny myndighet för transporter.

Busshållplats i Korsberga på 1940-talet

Planförslag

Riktlinjer Teknisk försörjning

Energiförsörjning

- Energiplaneringen i Hjo kommun ska ha inriktning på ett långsiktigt och ekologiskt hållbart samhälle.
- Kommunen ska i detaljplaneringen så långt som möjligt ställa krav på energieffektiva byggnadssätt.
- Ett avbrottsäkert elnät ska finnas i hela kommunen.
- Skyddsavstånd mellan byggnad och elledning ska vara 5 meter för elledning upp till 55 kV, 10 meter över 55 kV och 50 meter för 130 kV.
- I enlighet med energiplanens målsättning ska en fortsatt förtätning av fjärrvärmesystemet och utvidgade leveranser ske till småhus och industrier.
- Kommunen är positivt inställd till en utbyggnad av vindkraft. Etablering av vindkraftverk ska ske i överensstämmelse med ställningstaganden i gällande vindkraftsplan.
- Kommunen ska verka för att produktion av biogas kan bli möjligt inom Hjo kommun.

Fjärrvärmeutbyggnad

Teknisk försörjning

Energiförsörjning

El

I Hjo kommun finns elnätistributörerna Hjo Energi, Vattenfall och Almnäs Bruk. Nätistributören ansvarar för elledningarna och elmätaren och har ensamrätt på eltransporterna inom sitt geografiska område. Boda Nät är ett nätbolag med egen linjekoncession för att överföra el från vindkraftverk väster om Hulan i Hjo kommun till regionledningen mellan Hjo-Korsberga.

Av Hjo Energis inköp av el 2007 var 48,5 procent från vatten och vind, kärnkraft 51,4 procent och fossila bränslen 0,1 procent. Genom ett samarbete med Vattenfall får företaget nytta av bl a deras omfattande forsknings- och utvecklingsarbete. Av kommunens energirådgivare kan man få opartisk och professionell rådgivning.

Fjärrvärme

Hjo Energi producerar och säljer fjärrvärme till ca 500 abonnenter i Hjo tätort. Ca 90-95 procent kommer från biobränsle, vilket medfört att koldioxidutsläpp från ca 1 800 m² olja upphört. Idag har redan 50 procent av koldioxidutsläppen minskat i Hjo kommun och man klarar med god marginal av att fylla sin del av de nationella mål som finns.

Fjärrvärmenätet är väl utbyggt i Hjo och intresset för anslutning är stort. Ledningsnätet omfattar drygt 30 km fjärrvärmekulvert. Hjo Energi kommer den närmsta tiden att inrikta sig på att ansluta fler fastigheter utmed redan befintlig kulvert. I samband med fjärrvärmeutbyggnaden byggdes också ett nät för bredband och kabel-TV.

Fastbränslepannorna i norra industriområdet eldas med ca 30 000 m³ (300 lastbilstransporter) skogsflis per år. Utsläppen av kväveoxider, koloxid och stoft från denna ökar något även om stora investeringar gjorts för att minimera de negativa faktorerna. Uppstår driftproblem finns två oljepannor som reserv.

Vindkraft

Intresset är stort för utbyggnad av vindkraft i Hjo kommun och kommunen är positivt inställd till utvecklingen. Vindkraften är en förnybar energikälla med flera goda miljöegenskaper. Det finns också egenskaper som påverkar landskapet, ljud och skuggstörningar m m. Detta kan främst hanteras och undvikas med fysisk planering. En utbyggnad av vindkraften bör därför föregås av en god planering. Ett av de viktigaste instrumenten för att främja en god lokalisering och utformning av vindkraften är den kommunala översiktsplaneringen.

År 2006 antog kommunfullmäktige en vindkraftsplan för Hjo kommun. Planen är handlagd som en tematisk fördjupning av översiktsplanen. Vindkraftsplanens syfte är att utgöra underlag för en strukturerad utbyggnad av vindkraften i Hjo kommun. I planen anges områden som är prioriterade och viktiga för vindbruk, liksom områden där det finns anledning att inta en mer restriktiv hållning till vindkraftutbyggnaden. En revidering av Vindkraftsplanen beräknas att påbörjas 2010 och kommer att vävas in i revideringen av denna översiktsplan. Plankartorna redovisar därför endast kommunens befintliga vindkraftverk.

För mer information och analys gällande kommunens syn på utbyggnad av vindkraft i Hjo kommun hänvisas till gällande vindkraftsplan.

Biogas

Biogas kan användas till såväl värme som elproduktion samt i uppgraderad form som fordonsbränsle.

I energiplanen för Hjo kommun är ett av de övergripande målen ett långsiktigt hållbart energisystem. En åtgärd som anges för att uppnå målet är att förutsättningar för biogasproduktionen i kommunen bör utredas.

Hushållningssällskapet har på uppdrag av kommunen genomfört en utredning av potentialen för biogas i Hjo. Totalt motsvarar energin från organiska substrat ca 27 500 MWh, vilket är jämförbart med ca 2 800 m³. Av den totala biogaspotentialen utgör gödsel från lantbrukens ca 15 200 MWh och från åkergrödor ca 10 100 MWh.

Skarborgsgas planerar dels för en stamledning som kommer att följa länsväg 194 mellan Hjo och Skövde, dels för grenledningar inom Hjo kommun.

Vatten- och avloppsförsörjning

Regionalt nät

Komunalförbundet Skaraborgsvatten sköter vattenförsörjningen till kommunerna Falköping, Skara och Skövde via vattenverket i Borgunda. Vid Hjällö i Södra Fågelås finns intaget för Vätternvatten.

Kommunala nät

Allmänna vatten- och avloppsledningar har funnits i Hjo sedan 1906. Idag omfattar VA-området dricksvattenproduktion, rening av avloppsvatten samt vattendistribution inom Hjo, Korsberga, Blikstorp och Fågelås. I Hjo kommun finns totalt 8 mil vattenledningar, 8 mil spillvattenledningar och 6 mil dagvattenledningar. Ledningsnätet är fortlöpande i behov av underhållsåtgärder. Inläckaget på avloppsledningsnätet ger en onödig belastning på reningsverket.

Dricksvattenförsörjningen sker via råvattenledningar från Vättern till vattenverket vid Almedal. Varje år levereras ca 500 000 m³ mjukt dricksvatten av hög kvalitet till verkets ca 2 350 kunder. Volymen är ökande p g a nybyggnation och att fritidsområden ansluts till det kommunala VA-nätet. Verket vid Almedal har ytterligare kapacitet för 1 000-1 200 abonnenter. Klorering sker vanligtvis inte.

För att skapa ett godtagbart skydd för vattentäkten har kommunen ansökt om inrättande av vattenskyddsområde. Ansökan har arbetats fram gemensamt för alla kommuner som har Vättern som vattentäkt. Förslaget till vattenskyddsområde omfattar hela Vätterns vattenyta samt de tillrinnande vattendrag som anges på terrängkartan skala 1:50 000. Till vattenskyddsområdet hör de delar av vattendragen som har en rinntid på 24 timmar till intagspunkt. Vattenskyddsområdet omfattar dessutom ett 50 meter brett landområde runt sjöar och på vardera sidan om vattendragen. Bildande av vattenskyddsområde beräknas vara klart under 2011.

Kommuninvånarnas enskilda dricksvattenbrunnar är av varierande kvalitet. Försurningen ökar vattnets innehåll av bl a kadmium och aluminium och medför ökad utlösning av koppar ur ledningssystemen. Felaktig gödselhantering kan dessutom ge höga nitrat- och nitrithalter. Naturvårdsverket ställer krav på renings-effektiviteten hos enskilda avloppsanläggningar.

I Hjo kommun finns två avloppsreningsverk. Ett finns strax söder om Hjo tätort och tar emot avloppsvatten från Hjo, Korsberga, Blikstorp, Korsgården och

Underhåll av vatten- och avloppsnätet

Riktlinjer Teknisk försörjning

VA-försörjning

- All ny sammanhållen bebyggelse ska anslutas till kommunala VA-system.
- Höga krav ska finnas på dricksvattentledningsnäten.
- Höga krav ska ställas på avloppsrening i hela kommunen.
- Lokalt omhändertagande av dagvatten (LOD) ska användas i största möjliga mån.
- Dagvatten från hårdgjorda och förorenade ytor ska framåt källsorteras och renas, t ex genom sedimentationsdammar, innan det leds ut i vattendrag eller sjö.
- Vattenförsörjningen ska vara säkerställd.
- Underhåll av pumpstationer ska planeras.
- Det interkommunala samarbetet inom VA-området ska vidareutvecklas och breddas.
- Avloppsreningsverket ska fortsätta att utveckla teknik för att minska mängden kväveutsläpp till Vättern.

Planförslag

Lidängen. Verket har effektiv fosforrening men något kväverenningssteg finns inte utbyggt. Tekniken med vassbäddar minskar miljöpåverkan. Verket har kapacitet för ytterligare 400 villor. Det andra avloppsreningsverket finns i Gate, betjänar ca 30 hushåll och har kapacitet för ytterligare 20.

Utanför tätorterna finns några gemensamma avloppsanläggningar, men överbäggande delen har enskilda. Av de ca 1 000 enskilda anläggningarna i kommunen är 60-70 procent undermåliga och bidrar till övergödning i våra sjöar och vattendrag. Dagvatten avleds i normalfall till närmaste vattendrag, men en del förs dock tillbaka till reningsverket via inläckage till avloppsledningarna.

Riktlinjer Teknisk försörjning

Avfallshantering

- Kommunen ska verka för ett ekologiskt hållbart samhälle där kretsloppstänkandet genomsyrar all verksamhet.
- Möjlighet till avfallssortering ska finnas inom rimligt avstånd för kommunens alla invånare.
- Mängden avfall som inte återanvänds eller materialåtervinns ska minska.
- Farligt avfall ska omhändertas på ett bra och hållbart sätt.
- Nedlagda deponier ska undersökas utifrån miljösynpunkt och människors hälsa och säkerhet och vid behov åtgärdas.
- Second-handyta i anslutning till återvinningscentralen ska inrättas.

Avfallshantering

Kommunalförbundet Avfallshantering Östra Skaraborg, AÖS, har driftsansvaret för kommunens avfallshantering. Verksamheten ansvarar för både insamling, behandling, planering och information om hushållsavfall. Kommunens återvinningscentral på Nolångsgatan i norra industriområdet är en viktig tillgång och ökar för varje år sin hantering av olika avfallsfraktioner. Återvinningsstationer finns utplacerade i Hjo, Blikstorp och Korsberga. Miljöstation för insamling av farligt avfall finns på återvinningscentralen.

Som ett styrmedel för att uppnå miljömålen finns i vårt land ett lagstiftat producentansvar. Detta innebär att producenterna själva ansvarar för att samla in och ta omhand uttjänta produkter. Syftet är att detta ska motivera producenterna att ta fram produkter som är mer resurssnåla, lättare att återvinna och inte innehåller miljöfarliga ämnen. Idag har vi producentansvar för förpackningar, däck, returpapper, bilar, batterier samt elektriska och elektroniska produkter.

Kommunens renhållningstaxa har utvecklats mot premiering av hushållens källsorterande aktiviteter, men ambitionen att minska avfallsmängderna i Hjo har inte uppfyllts. Hushållsavfallet innehåller idag dessutom för hög grad organiskt material och farligt avfall. Insamlat material förbränns i Skövdes avfallsvärmeverk.

Med stor fördel skulle en särskild plats i eller i anslutning till återvinningscentralen i Hjo inrättas för sådant som är funktionsdugligt och kan vara till glädje för andra. Detta bidrar till en ökad återanvändning och minskade avfallsmängder.

Riktlinjer Teknisk försörjning

Data- och telekommuniktion

- IT-infrastrukturen ska vara väl utbyggd i hela kommunen.
- Hjo kommun ska fortsatt arbeta för en utbyggnad av bredbandsnätet med inriktning på hög kvalitet i form av högre hastigheter samt ökad tillgänglighet.
- Försiktighetsprincipen ska råda vid etablering av nya master. Se Hälsa, säkerhet och riskfaktorer.

Data- och telekommunikation

Informationsflödet tilltar i takt med att ny teknik utvecklas och blir billigare. Bredband Östra Skaraborg AB (BÖSAB) har byggt ett bredbandsnät i kommunerna Hjo, Karlsborg, Tibro och Tidaholm. I samverkan med energibolagen i dessa kommuner kompletteras utbyggnaden fortlöpande med koax och fiber. Hjo kommun är därmed hoplänkat med andra kommuner i länet med ett optofiberkabelnät och flera operatörer erbjuder anslutning till bredband i Hjo stad. Hjo Energi erbjuder ADSL-anslutning till alla i kommunen som har telefonförbindelse. Tredje generationens mobiltelefoni, 3G, är också utbyggt i Hjo kommun.

Idag finns en otrygghetsfaktor i att telemaster lokaliseras nära bostäder och andra platser där människor och framförallt barn i stor utsträckning vistas. Tillräckligt med underlag och forskning saknas idag för att få en heltäckande bild av strålmiljön och dess risker. Därför är det en god idé att använda sig av den s k försiktighetsprincipen vid etablering av nya master. (Se Säkerhet och riskfaktorer.)

Att IT-infrastrukturen är utbyggd i hela kommunen är en förutsättning för distansarbete och kombinationsverksamhet på landsbygden. Ett säkert data- och telenät är också viktiga förutsättningar för t ex vården och kommunal verksamhet.

I visionen för Västra Götaland "Det goda livet" ska länet vara en region i interna-

tionell tätposition vad gäller IT-infrastruktur. Regionstyrelsen har beslutat om mål och strategi för den fortsatta utbyggnaden av infrastrukturen i Västra Götaland. De långsiktiga målen är att alla medborgare och arbetsställen skall ha möjlighet att erhålla bredband med hög kapacitet samt tillgång till mobilt bredband eller annan likvärdig teknik. Hjo kommun deltar i detta arbete genom BÖSAB.

Kulturarv och kulturmiljö

Kulturvärden är en ändlig resurs, det som en gått förlorat kan inte återskapas. Detta ställer krav på en omsorgsfull förvaltning! Att så mycket bevarats i Hjo är idag till stor nytta och glädje både för invånare, besökare och efterkommande generationer. Lokalt är det kommunen som har ansvaret för att ta till vara och utveckla miljöns kulturvärden.

Kulturlandskapet

Människan har alltid påverkat sin omgivning, en påverkan som avsatt spår i landskapet. Det landskap vi ser idag är ett resultat av många generationers möda under flera tusen år.

Odlingslandskapet är en viktig del av vårt natur- och kulturarv. Spåren efter tidigare generationers markanvändning berättar för oss om levnadsvillkor och brukningssätt i äldre tid. Många av dessa värden har skapats genom den traditionella hävden, som också är en förutsättning för deras bevarande.

Odlingslandskapet förändras i snabb takt. Nya metoder och ändrade krav har lett till storskalighet och rationaliseringar samt nedläggning av olönsamma marker. Landskapet blir fattigt på äldre kulturhistoriskt intressanta odlingsspår, som i sig är viktiga inte bara för att man ska kunna uppleva historien i landskapet utan även som en viktig reträttplats för växter och djur.

I Hjo kommun finns tre sammanhängande kulturmiljöer av riksintresse. Kulturbygden längs Vättern, Grevbäck samt Norra och Södra Fågelås, är av riksintresse med anledning av samspelet mellan det öppna landskapet och de förnämliga herrgårdsmiljöerna. Den medeltida staden Hjo med den unika träbebyggelsen, 1800-talsstaden med de allékantade gatorna, Stadsparken och hamnen är också miljöer av riksintresse. De för kulturmiljön riksintressanta områdena beskrivs närmare i avsnittet Riksintressen.

De äldsta spåren av kulturpåverkan i Hjo kommun finns i Korsberga där järnåldersgravfält förekommer. Fuktängarna och maderna utmed Tidan är mycket troligt de äldsta gräsmarkerna i kommunen. Kulturlandskapet i Guldkroksbygden och på Hökensås sluttningar utformades troligen först under tidig medeltid. Då anlades de första godsen som så markant kommit att prägla landskapet. Hökensås har uppenbarligen fungerat som en östgräns för den sammanhängande bygden i de centrala delarna av Västergötland.

Kulturlandskapet som formades under medeltiden kom att bestå till 1800-talet. Befolkningsstillväxten medförde att det då togs upp många torp i skogsbygderna. Samtidigt överfördes i ökad omfattning ängar, som var det tidiga bondesamhällets viktigaste ägoslag, till åker. Skiftesreformer genomfördes också på 1800-talet och de har haft stor betydelse för kulturlandskapet i kommunen. Omdaning av kulturlandskapet har sedan fortsatt, framförallt med en kraftig minskning av de naturliga fodermarkerna. Först överförda som ordnade betesmarker och åker för att sedan bli skog. Genom 1900-talets mekanisering har ett 1 000-årigt kulturlandskap ersatts av ett mer storskaligt produktionslandskap.

Kulturlandskapet på Hökensås nordöstra sluttningar, från Norra Hulan i söder

Riktlinjer Kulturarv och kulturmiljö

- Stadens och landbygdens kultur och karaktär ska bevaras och levandegöras.
- All ny bebyggelse ska anpassas till omgivande bebyggelse och miljö.
- Kulturhistoriskt värdefulla byggnader ska successivt ges ett långsiktigt skydd genom bestämmelser i detaljplaner.
- Hjo stadspark ska förklaras som byggnadsminne.
- Den allmänna kunskapen om vårt fysiska kulturarv och hoten mot kulturmiljön ska öka.
- Den översiktliga kulturhistoriska inventeringen samt byggnadsinventeringarna i Hjo stad ska uppdateras.
- En strategi ska utarbetas för bevarandet av trästaden.
- En strategi ska utarbetas för ökat brandskydd av trästaden.

Stadsparken är en miljö av riksintresse.

Planförslag

till Missveden på nordsluttningen, är goda exempel på typisk småbruksbygd. Området är kuperat och mångformigt med björkhagar, blandlövhagar med hassel och ädla lövträd, hållmarker med ek och tall och källrika sluttningar med en rik flora. Hävdade betesmarker är väsentliga inslag i området. Fina kulturspår i form av stenmurar, odlingsrösen och äldre åkrar finns på flera ställen.

Hjo stad

Hjo är en av sex medeltida städer i Västergötland. Staden har spelat en viktig roll som lokal knutpunkt, där kommunikationspunkterna mellan Östergötland och Västergötland över Vättern har knutits samman. Kontakterna med Östergötland är påtagliga i stadens historia samtidigt som Hjo är en del av det västgötska stads-

systemet. Hjo omnämns i skriftligt källmaterial första gången i ett dokument från 1327. Som stad benämns Hjo första gången i bevarade handlingar från 1413.

Hjo stad är av mycket stort kulturhistoriskt värde. Det gäller dels stadsplanen i den äldre staden, dels de bevarande sekelskifteshusen, hamnen och badinrättningen.

Färdigställandet av den nuvarande hamnen på 1850-talet, anläggandet av järnvägslinjen Hjo – Stenstorp samt öppnandet av Hjo Vattenkuranstalt på 1870-talet, medförde en blomstringstid för Hjo stad som kulminerade runt sekelskiftet 1900. Kurortsparken för Hjo Vattenkuranstalt anlades på 1870-talet. Kurorten var verksam från 1877 till 1935. Efter nedläggningen av kurortsverksamheten fick byggnaderna en varierande användning och kurortsparken övergick till att bli stadspark för Hjo stad.

Både kurortsparken och kurortsbyggnaderna är i en nationell jämförelse väl bevarade. Byggnaderna har ett stort byggnadshistoriskt värde genom att de utgör en väl samlad bebyggelsegrupp, både vad gäller placering och utformning. Parken har ett parkhistoriskt värde som vackert exempel på den vid denna tid så vanliga tyska trädgårdsstilen.

Den äldsta bevarade kartan över Hjo stad från 1696 uppvisar ett gatunät och en

tomtindelning som är karakteristisk för den medeltida staden. Stadsplanen för centrala Hjo har därefter inte nämnvärt förändrats, utan har kvar grunddragen av sin medeltida utformning. Dagens bebyggelse är i huvudsak från 1800-talet, med inslag från såväl 1700- som 1900-tal.

Industrialiseringen av Hjo är starkt knuten till Hjoån. Fallen i ån har sedan lång tid utnyttjats för att driva kvarnar, stampar, hammare och andra verk. Kring sekelskiftet uppstod de industrigrenar som under 1900-talet bildat stommen i Hjos näringsliv, nämligen metallindustrier, gjuterier och snickeriindustrier.

Vissa delar av Hjo centrum är fast fornlämning och skyddas enligt kulturminneslagen. Den medeltida stadskärnan och Stadsparken är av riksintresse för kulturmiljövården.

Fornlämningar

Fasta fornlämningar är lämningar efter människors verksamhet under forna tider, tillkomna genom äldre tiders bruk och är varaktigt övergivna. Det kan vara t ex runstenar, gravar, fornborgar mm. Kommunen och särskilt Guld Kroksbygden är fattigt på fasta fornlämningar. Lämningar från sten- och bronsålder, typ gravar, rösen eller stensättningar, saknas helt i trakten kring Hjo. De enda fasta fornlämningarna i kommunen från järnåldern ligger i Korsberga socken. I den översiktliga kulturhistoriska inventeringen redovisas dessa lämningar som ett objekt med högsta skyddsvärde. Lämningarna är skyddade enligt kulturminneslagen.

Även fornfynd skyddas av kulturminneslagen. Fornfynd är föremål som hittas vid fornlämningar eller föremål som hittas i annat fall och antas vara äldre än 100 år.

Länsstyrelsen beslutar om fornlämningar och Riksantikvarieämbetet beslutar om fornfynd. Den som på något sätt vill ändra en fast fornlämning måste ha länsstyrelsens tillstånd. Det digitala Fornminnesinformationssystem (FMIS) innehåller uppgifter om sammanlagt 356 fornlämningar och andra kulturhistoriska lämningar i Hjo kommun.

Kulturvägar

Vägen och dess miljö är en viktig del i kulturlandskapet. Kulturhistoriskt värde kan finnas såväl i vägens sträckning och relation till omgivande landskap, som i företeelser längs vägen såsom broar, alléer, milstenar mm. I Hjo kommun har Väg R 503 U; Korsgården (195)-Almnäs, Väg R 621 U; Stora Kleven-Mobacka (856) och Väg R 1137 U; 195-Hjällö högsta kulturhistoriska värde. Vägverket har som väghållare ansvar för de kulturhistoriskt intressanta företeelserna.

Övriga kulturhistoriskt värdefulla områden

Miljöer som också, enligt den översiktliga kulturhistoriska inventeringen, utvärderats som skyddsvärda är Snabolet i Grevbäck, Ringaberget – Norra Hulan och Erlandstorp i Norra Fågelås samt Sörtorp och Galneryd i Södra Fågelås.

Skydd

Enligt Kulturminneslagen är "det en nationell angelägenhet att skydda och vårda vår kulturmiljö. Ansvaret för detta delas av alla." För att skydda natur- och kulturhistoriskt värdefulla miljöer kan områdesbestämmelser eller naturreservat inrättas. Byggnader kan skyddas med q-bestämmelse i detaljplan, bli byggnadsminnesförklarade eller skyddas genom områdesbestämmelser.

Kommunerna Hjo, Eksjö, Nora har alla tre uppmärksammats av Europa Nostra. Tillsammans har de gått samman i ett nätverk, Tre Trästäder, för att utveckla småstaden som kulturturistiskt besöksmål. Arbetsgruppen tog 2008, tillsammans med illustratören och författaren Jens Ahlbom, fram barnboken Hanna, Hugo och Huskatten. Syftet var att berätta om vilket värde bebyggelsen i våra trästäder har historiskt och i nutid. Boken delas ut som gåva till alla barn i årskurs två. Intäkter från försäljning av boken har använts till utsmyckning av offentliga miljöer.

Planförslag

Riktlinjer Fritid, friluftsliv och fritidsanläggningar

- Kommunens alla invånare ska ha möjlighet till en aktiv fritid.
- Hjo hamn ska bibehålla sin höga status och vidareutvecklas som mötesplats och mot besöksnäring, friluftsbadbad och hamnverksamhet.
- Hjo Camping ska bevaras och helst vidareutvecklas.
- Hjo kommun ska genom en mål-inriktad samhällsplanering verka för ökad rörelse på fritiden för kommunens barn och ungdomar.
- Guld Kroksområdet ska ha möjlighet att vidareutvecklas. Bebyggelse som kan försvåra en eventuell utbyggnad av lek- och idrottsanläggningar ska inte förläggas i områdets närhet.
- Skolor och förskolor ska ha tillgång till skolskog eller annat naturområde av bra kvalitet.
- Stadsparken ska bevaras och helst vidareutvecklas mot dess ursprungliga ändamål - som en fridfull kurortspark med variationsrik flora.
- Vättern med öar och strandområden är i sin helhet av riksintresse. Inom området ska turismens och friluftslivets intressen särskilt beaktas vid bedömningen vid exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön.
- Hjoåns dalgång ska bevaras och utvecklas.

Fritid, friluftsliv och fritidsanläggningar

En aktiv fritid och möjlighet till kontakt med naturen har stor betydelse för människors livsstil, livskvalitet och hälsa. Utbudet av fritidsverksamheter, fritidsanläggningar och stöd till föreningslivet har här en avgörande betydelse. Människor med god tillgång platser för fysisk aktivitet och rekreation har visat sig vara över 40 procent mer benägna att motionera dagligen eller nästan dagligen, jämfört med invånare med bristfällig tillgång. Den stora utmaningen i samhällsplaneringen för städer och tätorter är att förtäta staden samtidigt som man efter behov utvecklar, förnyar och utökar utbudet av de exempelvis parker, grönområden, motionsanläggningar, mötesplatser, näridrottsplatser, lekplatser, infrastruktur för aktiv transport mm. Även för turistnäringen är möjligheterna till en aktiv upplevelse av natur- och kultur en värdefull resurs.

Kommunens fritidsverksamhet ansvarar bl a för fritidsgård, fritidsanläggningar, simskola, föreningssamverkan och föreningsbidrag.

Lekplatser

I Hjo kommun finns ett tiotal allmänna lekplatser. För att motverka den ökande andelen barn och ungdomar i kommunen med övervikt och fetma kan ytterligare insatser för lek och rekreation vara avgörande. En spontanidrotts/aktivitetsplats eller liknande hade varit en stor tillgång för Hjos yngre invånare. Både som samlingsplats och som målpunkt för besökare. En vidareutveckling av barns- och ungdomars utemiljöer kommer att vara ett viktigt område i en fördjupad översiktsplan för Hjo stad.

Kultur

I Hjo finns ett välorganiserat och varierat kulturutbud, speciellt med inriktning mot musik, konst och hantverk. Hjo Kulturskola har en bred kör- och orkesterverksamhet och erbjuder undervisning på ett 20-tal instrument, i teater samt bild och form. Förutom Stadsbiblioteket och Kulturskolan finns både samhällsföreningar och studieförbund. Bland de föreningar som är verksamma inom kulturområdet kan nämnas Visvännerna, Ateljéföreningen Ockra, Hjo konsthall, Hjo Filmstudio, Hjo konstförening och Korsberga Bygdegårdsförening.

Grön rekreation

Parker och grönområden har stor betydelse för utomhusvistelse, friluftsliv, rekreation och andra former av fysisk aktivitet. Kombinationen fysisk aktivitet och naturupplevelser har stor potential för framtida förebyggande och behandlade arbete när det gäller att främja mental hälsa.

Högaliden är kommunens centrum för motion och friluftsliv och ligger 7 km från Hjo stad. Här finns t ex omklädningsrum med dusch och bastu, motionsspår, elljusspår och pulkabacke. Sanna är ett tätortsnära fritidsområde med belyst motionsspår, lekplats och pulkabacke. Möjligheten att strosa och löpa längs Vätterstranden är omtyckt hos hjoborna.

Hjo kommuns park- och grönytor omfattar ca 440 000 m². Stadsparken om ca 44 000 m² är störst. Tätortsnära grönområden och andra gröna element ger staden identitet och är betydelsefulla för det dagliga livet. Parker och grönområden kan också vara intressanta från kommunalteknisk synpunkt, t ex för lokalt omhändertagande av dagvatten. Inom Hjo kommun finns tre områden som bedöms vara av särskild betydelse som tätortsnära grönområden: Korsberga kullar, Hjoåns

dalgång och Sigghusbergsskogen.

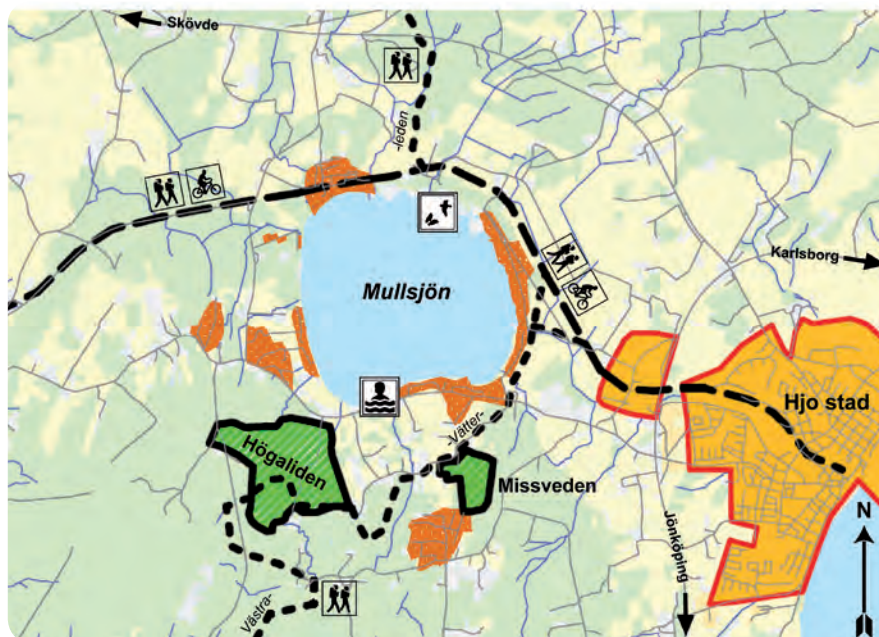
Att vistas i naturen främjar vår hälsa, vilket innebär lägre sjukvårdskostnader för samhället. Vårt förhållningssätt till naturen har också visat sig påverka och förbättra vårt miljötankande.

Naturupplevelser kan kallas de verksamheter som ska samverka med det traditionella skogsbruket på en fastighet. Dessa verksamheter kan vara väl så viktiga som själva skogsbruket för fastighetens totala lönsamhet. Anläggning av strövområden, jaktarrangemang, fiske, upplevelseturism är några exempel på intäktskällor att kombinera skogsbruket med.

Avgörande för om vi besöker ett grön- eller rekreationsområde är avståndet. Närheten har extra stor betydelse för barn, äldre och funktionshindrade. De bostadsnära parkerna är också viktiga mötesplatser för det sociala livet. Skolor och förskolor har ofta ett speciellt område de använder för rekreation och utevistelse.

Möjligheten att strosa och löpa längs Vätterstranden är omtyckt hos hjöborna.

Dessa områden är viktiga att värna i den fysiska planeringen.

Mellan Skogsvägen och Strömsdalsvägen finns ca 50 odlingslotter om ca 100 m² vardera. Även när det gäller odlingslotter är närheten till bostaden viktig.

Hjo kommun är också populärt för cykling och vandring. I Hjo stad sammanstrålar Västgötaleden med Vättern runt-leden. Hjo turistbyrå erbjuder ett antal färdiga cykelrutter i Hjöbygden. Västra Vätterleden är totalt 15 mil lång vandringsled och tre av ledens åtta etapper går genom kommunen. I centrala Hjo finns den lättillgängliga, sex kilometer långa Guldskrokslingen.

Vid utveckling och skapande av rekreationsområden i naturen byggs en infrastruktur upp i form av toaletter, informationstavlor, hänvisningsskyltar, grillplatser, slingor mm. En rekreationsplan är ett bra verktyg för att kunna hantera infrastrukturen på ett effektivt sätt.

Hamn och båtliv

Hjo hamn från 1850-talet är idag en modern småbåtshamn med ca 180 båtplatser.

S/S Trafik i Hjo hamn är en av Sveriges äldsta och bäst bevarade ångbåtar och K-märktes 2001.

Planförslag

Kräftfiske På Allmänt Vatten

Kräftfiske får bedrivas på allmänt vatten under helger, från fredag kl 17.00 till söndag kl 17.00, fr o m den andra fredagen i augusti t o m den andra söndagen i september. Max 6 burar per person är tillåtet.

Ju fler som har tillgång till Hjos vatten, desto större tillgång för Hjo är det!

Här finns gästhamn med 13 platser och service i form av toalett, dusch, tvättstuga mm. Hjo hamn har tilldelats internationella miljöutmärkelsen Blå Flagga och utsågs 1988 till Guldstjärnehamn. I hamnen finns tillgång till bl a miljöstation, sikrökeri, tempererade simbassänger, matserveringar, glassrestaurang, konsthall och en stadspark med lekplats, musikscen, bangolf och tennisbana.

Flera föreningar har sin hemvist i hamnen som t ex Hjo Segelsällskap och ångaren s/s Trafik från 1892. Fartyget är en av Sveriges äldsta och bäst bevarade ångbåtar och K-märktes 2001. Hjo hamn drivs av Hjo kommun i samarbete med Hjo Fiske- och Båtklubb. Vid Björkenäs, norr om Hjo stad, finns en privat hamnanläggning med ca 20 båtplatser.

För att möta framtidens behov pågår idag ett programarbete inför eventuella detaljplanändringar inom hamnområdet. Programmets syfte är främst att se över möjligheten till utveckling av fisket och övrig hamnverksamhet.

Fritidsfiske

Vättern med omgivning är ett av Sveriges mest unika områden för fiske och friluftsliv. Sjön har 31 fiskarter, ett siktdjup på 17 meter och över 500 km strand. Fisket i Vättern är av världsklass för flera arter som t ex röding, insjölox och gädda. Under de senaste decennierna har ett stort bestånd av signalkräfter etablerat sig i Vättern. Kräftfisket lockar många fiskare till sjön under den period då fisket är tillåtet för allmänheten. Hjo kommun har upplåtit sitt enskilda vatten i Vättern för allmänt kräftfiske. Fisket får bedrivas enligt Fiskeriverkets föreskrifter om kräftfiske på allmänt vatten i Vättern. Kommunens målsättning är att Hjo ska ha Vätterns mest lättillgängliga fiske!

I Hjoån är fiske tillåtet vissa tider mellan åmynningen och broarna i Ånabacken. Mullsjön har stort rekreativvärde och en god fiskproduktion. Fiskbeståndet består främst av abborre, gädda och annan vitfisk. En iläggningsplats för båtar hade varit en tillgång för både fisket och Mullsjönområdet attraktivitet. Också Björnsjön är betydelsefull för fritidsfisket. Fiskbeståndet består av abborre, gädda, mört och sutare. Tidan har en bra fiskproduktion. Lokalt bestånd av storvuxen stationär öring finns samt lek- och uppväxtområden för signalkräfta.

Idrottsanläggningar

Inom centralt belägna Guld Kroksområdet finns Guld Krokshallen och Guld Kroksvallen.

Guld Krokshallen drivs och sköts av kommunen. Hallen omges av flera fotbollsplaner och har två stora hallar där det bedrivs inomhusidrott. Hallarna används även för mässor och nöjesarrangemang. I området finns också en boulevard.

Guld Kroksvallen är hemmaarena för IFK Hjo som också äger anläggningen.

I Korsberga och i Norra Fågelås finns anläggningar för bl a fotboll och utomhusidrott. Hjo kommun har tre fotbollsklubbar - IFK Hjo, Korsberga IF och Norra Fågelås IF.

Vid Hammarnsskolan och Guld Kroksskolan finns gymnastiksal som också används flitigt. Vid Ekestugan finns en bowlinghall.

De stora vattenmassorna i Vättern gör sjön till en kärv badsjö och antalet lättillgängliga naturbad är få. I Hjo stad finns kommunala badplatser på Guld Kroksbadets strandbad i Vättern, på Hjo Camping och vid Varpet i Mullsjön. Badplats finns också vid Svebråta fritidsområde vid Mofalla station. På Guld Kroksbadet i hamnen finns en tempererad 50-meters bassäng, en mindre barnbassäng samt plaskbassäng för de allra minsta. Fr o m 2010 är det gratis inträde till Guld Kroks-

badet! Detta innebär att långt fler besökande kom för att bada under säsongen.

På Munkebo utanför Korsberga har Hjo Hästsportklubb och Hjo Ridhusförening en ridanläggning med både ridhus, utebana och stall. I kommunen finns också ett antal privata ridanläggningar samt ett 70-tal hästgårdar i varierande storlek. I kommunen finns emellertid brist på ridvägar. Förutsättningar för att utveckla ridsporten finns på flera platser inom kommunen t ex i Grevbäck och i Korsberga-trakten.

En knapp mil söder om Hjo stad ligger Hökensås 27-håls golfbana. Banan är ett attraktivt turistmål! Bangolf kan i Hjo utövas på en 18-hålsbana av god kvalitet i stadsparken. Banorna är godkända enligt Svenska BGF:s regler.

Hjo Tennisklubb disponerar två tennisbanor i Hjo stadspark. Tennishall finns intill Guld krokshallen. I Blikstorp finns en grusbana som drivs av Blikstorps AIK.

Hjo Camping

Vid Vätterstranden norr om Hjo centrum, alldeles intill Stadsparken, finns fyrstjärniga Hjo Camping.

Övrig fritidsverksamhet

Hjo-Mofalla skytteförening bedriver verksamhet vid Övertorp i Mofalla. Banan används också av flera jaktlag.

Vid Källebo har Hjo Motorklubb en endurobana. Motorklubben har tillstånd av Polismyndigheten och Hjo kommun har utfärdat råd och anvisningar för verksamheten.

Vättern ger möjligheter till kanotfärder på öppet vatten. Kanotled Tidan är uppmärkt och sträcker sig från sjön Stråken till Tidans utlopp i Vänern. Längs leden finns iordningställda uppskyltade övernattningsplatser.

När vädret tillåter spolas mindre naturfrysta isbanor på några ställen i Hjo stad samt i de mindre tätorterna. Sedan en tid tillbaka anordnas också tävlingar i multisport i Hjo kommun.

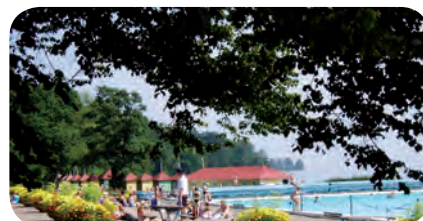
Naturmiljö

Vår miljö är avgörande för vår hälsa och överlevnad. Nästan all påverkan på mark, luft och vatten är en effekt av människans verksamheter och materiella behov. Kommunen har genom det kommunala planmonopolet både ansvar och möjligheter att kunna påverka miljön genom att styra utvecklingen av bebyggelse och infrastruktur.

Många miljöer, naturvärden och biotoper avgränsas inte av kommungränser, utan måste ses och planeras utifrån ett regionalt perspektiv. Hjo kommun är medlem av Vätternvårdsförbundet och deltar tillsammans med Västra Götalandsregionen, länsstyrelsen, kommunförbunden i länet och länets övriga kommuner i Miljösamverkan Västra Götaland. Miljötillsyn i Hjo utförs via Miljönämnden Östra Skaraborg, MÖS.

Hökensås golfbana

Guld krokbadet

Riktlinjer Naturmiljö

- Vid all planering av mark och vatten ska användningen som främjar en långsiktigt hållbar utveckling prioriteras.
- Kommunen ska verka för att den biologiska mångfalden skyddas och utvecklas genom lämpliga bevarandeformer och genom nyanläggning av t ex våtmarker och grönstråk i staden.
- Kommunen ska verka för att jordbruket inom odlingslandskapets prioriterade områden och hänsynsområden kan bedrivas på ett sådant sätt att områdenas värden och karaktär har förutsättningar att bevaras. →

Planförslag

Riktlinjer Naturmiljö

- Kommunen ska verka för att klass 1 och 2 objekten i ängs- och hagmarksinventeringen samt klass 1 områden i lövskogsinventeringen ges sådant stöd och skydd att områdenas naturvärden långsiktigt bevaras.
- De områden i Hjo kommun som är särskilt känsliga från ekologisk synpunkt liksom tysta områden bl a utmed Vättern ska identifieras.
- Stora mark- och vattenområden som inte alls eller endast obetydligt är påverkade av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön, ska så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt påverka områdenas karaktär.
- Kommunen ska verka för att områden med särskilt stora naturvärden skyddas genom bildande av naturreservat eller annan lämplig bevarandeform.
- Anläggningar och ny bebyggelse ska placeras och utformas med hänsyn till naturvärdena och landskapsbilden.
- Effekter av ny bebyggelse i vattennära lägen ska noga utredas.
- Inventeringen av lövskogar och lövhagar samt inventeringen av ängs- och hagmarker bör uppdateras.
- Kommunen ska verka för att områden med särskilt stora naturvärden skyddas genom bildande av naturreservat eller annan lämplig bevarandeform.

Odlingslandskapet

Länsstyrelsen har antagit ett program med syfte att långsiktigt bevara natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet. Med utgångspunkt från bevarandeprogrammet har ett åtgärdsprogram upprättats, där utvalda områden indelas i prioriterade områden och hänsynsområden.

I Hjo kommun finns fyra prioriterade områden och sex hänsynsområden

Ängs- och hagmarker

Utarmningen av det svenska landskapet är ett allvarligt problem. Den största förändringen har skett i att fodermarkerna blivit en hotad naturresurs. Arealen naturliga fodermarker i Hjo har minskat från ca 3 600 ha år 1927 till ca 430 ha 1989.

Fortsatt hävd av ängar och hagar har mycket stor betydelse för vårt kulturarv och bevarandet av den biologiska mångfalden.

Skogslandskapet

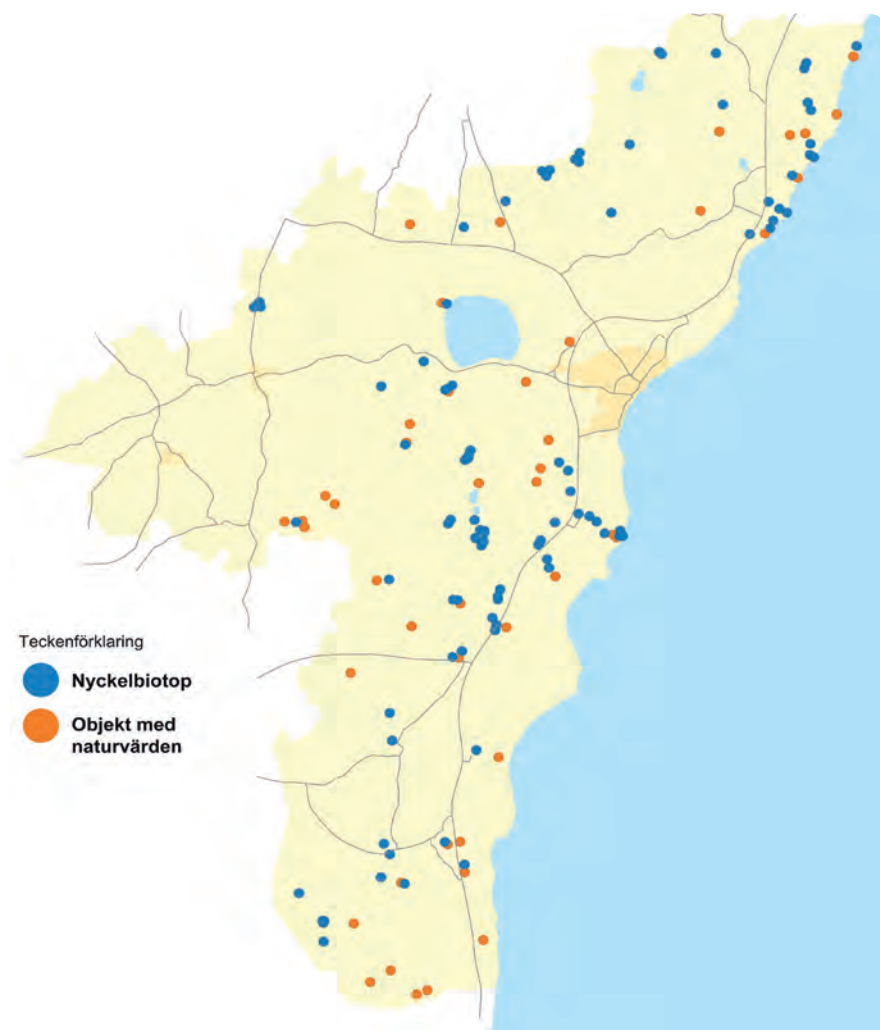
En inventering av lövskogar och lövhagar i Hjo kommun 1983 redovisade drygt 300 områden. Lövområdena är huvudsakligen koncentrerade till sluttningarna på Hökensås och längs Vättern. Triviallövträd, som exempelvis björk, asp och sälg, finns över hela kommunen, medan ädellövträd praktiskt taget endast finns öster om Hökensås. Länsstyrelsen och Skogsstyrelsen har utarbetat en gemensam strategi för formellt skydd av skog i Västra Götalands län. Västra Vätterstranden, Guldkroken, är utpekad som skogsvärde.

Nyckelbiotoper

Nyckelbiotoper har formellt sett inget lagligt skydd, men markägare ska samråda med Skogsstyrelsen om åtgärder som förändrar naturmiljön. I Hjo kommun finns ett nittiotal nyckelbiotoper.

Objekt med naturvärden

Miljöer med uppenbara och påtagliga naturvärden kan beskrivas som "framtidssnyckelbiotoper". De kan ses som ett komplement till nyckelbiotoperna och över-

Planförslag

Den sinande tillgången till tystnad, eller frihet från buller, blir av allt större betydelse för oss. Den blir också alltmer sällsynt.

brygga de ibland stora avstånden mellan dessa. I Hjo kommun finns ett femtiotal sådana naturvärden.

Stora opåverkade områden och tysta områden

Områden som inte är sönderskurna av trafikleder, kraftledning, eller påverkade av buller eller andra miljöstörningar är sällsynta i många kommuner. De är viktiga för människors hälsa och välbefinnande, men också till gagn för ekologiska funktioner och den biologiska mångfalden. Avgränsningen av stora opåverkade områden har skett med hänsyn till områdenas utbredning i angränsande kommuner.

Den sinande tillgången till tystnad, eller frihet från buller, blir av allt större betydelse för oss. Tystnad har definierats som ett område där ljudnivån från mänskliga aktiviteter är högst 30 dBA. I översiktsplanen kan kommunen peka ut frilufts- och naturområden där ostördhet eller tystnad är ett av kriterierna. Någon avgränsning av tysta områden har inte gjorts i Hjo kommun, men det är rimligt att anta att dessa områden återfinns inom ”stora opåverkade områden”. Yremossen i norra Grevbäck är exempel på ett av kommunens mest otillgängliga och tysta områden.

De områden som redovisas i översiktsplanen är sådana som kommunen för närvarande anser som stora opåverkade- och tysta områden. Avgränsningen av dessa områden kommer att ses över och kan komma att ändras vid framtida revidering av vindkraftplanen eller upprättande av andra plandokument.

Ekologiskt särskilt känsliga områden

Vilka mark- och vattenområden som är särskilt känsliga från ekologisk synpunkt i Hjo kommun är inte särskilt utrett. Flera av de naturtyper som kan definieras som ekologiskt särskilt känsliga finns emellertid representerade i kommunen som t ex Hjoåns dalgång, Hjällöbacken, maderna utmed Tidan vid Habolstorp och ekhagarna vid Lilla Almnäs.

Värdefulla naturområden

Länsstyrelsen gav 1984 ut Naturvårdsprogram för Skaraborgs län, där 25 objekt i Hjo kommun togs upp. Många av objekten ingår i naturområden av riksintresse eller andra områden som redovisas på annan plats i planen.

I kommunen finns ett antal värdefulla naturområden som inte återfinns inom andra områden som redovisas i översiktsplanen. Vätterstranden vid Grevbäck är ett område med värdefulla ekhagar och lövskogar, Grenabo, Stranddyn nordost Ulvhult, Strandbildningar norr om Ulvhult, Mofalla, Missveden och Ringaberget, Hökensåsslutningen mot gamla Vätternvägen samt ”Getrygg” nordost Mofalla.

Skydd

Naturreservat

Lagen ger flera olika möjligheter att freda natur. Naturreservat är den vanligaste skyddsformen. Inom Hjo kommun finns ett naturreservat - Hjoåns dalgång.

Stiftsreservat

Svenska kyrkan är en stor jord- och skogsägare och ansvarar därmed för stora naturvärden. Stifts- eller kyrkoreservat kan inrättas och innebär särskilda skötselinstruktioner. I Hjo kommun finns ett stiftsreservat - Fågelås ekhage vid Norra Fågelås kyrka.

Naturminnen

Ett särpräglad naturföremål som behöver skyddas eller vårdas särskilt kan förkla-

ras som naturminne. I Hjo kommun finns tre naturminnen kvar; Sten i Munkebo (1911), Träd vid Bokelund, Ekhammar (1930) samt Al i samrealskolans park (1966).

Biotopskydd

Ett mindre mark- eller vattenområden som t ex utgör livsmiljö för hotade djur- el-

ler växtarter får förklaras som biotopskyddsområde. Alléer, källor med omgivande våtmark, odlingsrösen, pilevallar, småvatten och våtmarker, stenmurar samt vissa åkerholmar omfattas av generellt biotopskydd. I Hjo kommun finns 22 biotopskyddsområden i skogsmark.

Naturvårdsavtal

Naturvårdsavtalet är ett civilrättsligt avtal mellan skogsstyrelsen och markägare och gäller vanligen 50 år. I Hjo kommun finns fem naturvårdsavtal tecknade.

Planförslag

Riktlinjer Materialförsörjning

- Mark- och vattenområden som innehåller värdefulla ämnen eller material ska så långt möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra utvinningen av dessa.
- Återanvändning och återvinning liksom annan hushållning med material, råvaror och energi främjas så att ett kretslopp uppnås.
- Täkter med tillstånd ska i första hand avslutas innan nya täkter påbörjas.
- Kommunen ska verka för att geologiska formationer som är skyddsvärda för vattenförsörjningen pekas ut.
- Kommunen ska verka för att naturgrusavlagringar med stort värde för dricksvattenförsörjning, natur- och kulturmiljövård, friluftsliv och geovetenskap bevaras.
- Vid konflikter med vattenförsörjningen ska vattnet ha företräde.

Riktlinjer Vatten

- Alla vattenförekomster i Hjo kommun ska ha en god vattenstatus i enlighet med EG:s ramdirektiv för vatten.
- Utsläpp till och föroreningar i yt- och grundvatten ska minska.
- Våtmarker ska värnas och helst restaureras och anläggas.
- Sjöar och vattendrag ska vara tillgängliga och lyftas fram i landskapsbilden.
- Kommunen ska verka för att ytterligare påverkan från kväve, fosfor och miljögifter mm undviks i sjöar och vattendrag.
- Kommunen ska verka för att biologisk återställning sker i utpekade Vätterbäckar.
- Områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS-områden) kommer att pekas ut i ett tematiskt tillägg till översiktsplanen. ➔

Djur- och växtskyddsområden

I Hjo kommun finns inga beslut om djur- och växtskyddsområden.

Materialförsörjning

Samhället behöver tillgång till ballastmaterial för väg-, bro- och husbyggnad, betongtillverkning mm. Till jord- och bergartsresurser räknas alla ämnen och material som förekommer i mark och vatten som t ex berg, grus, sand, torv, matjord och lera. Alla materialslagen är viktiga resurser som kräver en god hushållning. Naturgrus är en ändlig naturresurs som håller på att ta slut i många kommuner och är därför skyddsvärda. Krossat berg och grov morän är alternativa ersättningsmaterial för naturgrus.

I Hjo kommun finns stora mängder, 545 miljoner m³, naturgrus utspridda på flera förekomster. Med hänsyn till naturgrusförekomsternas stora värden är de uttagbara mängderna mycket små. Återvinning och återanvändning är viktiga strategier. Inget område av riksintresse finns i kommunen.

Vatten

Vatten är i ständig rörelse och är både livsmedel, biotop livsmiljö, naturupplevelse och transportmedel.

Många olika anspråk riktas mot vatten, så konflikter mellan de vattenanknutna anspråken är inte ovanligt. Inriktningen på vattenvårdsarbetet definieras av de naturliga avrinningsområdena och inte av administrativa gränser.

Ramdirektivet för vatten

Ramdirektivet för vatten och Förordningen om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön reglerar arbetet med förvaltningen av allt vatten, både ytvatten och grundvatten. Det övergripande syftet med vattenförvaltningsarbetet är att nå god kvalitet och tillräcklig kvantitet för alla vatten. Inriktningen på vattenvårdsarbetet definieras av de naturliga avrinningsområdena och inte av administrativa gränser.

Hjo kommun tillhör Västerhavets vattendistrikt och Södra Östersjöns vattendistrikt. För att genomföra vattendirektivet har Vattenmyndigheten fastställt förvaltningsplan, miljökvalitetsnormer, åtgärdsprogram och miljökonsekvensbeskrivning för de olika vattendistrikten. Förvaltningsplanen är en sammanställning av de arbetsmetoder som styr vattenförvaltningen och de resultat den genererar.

Planen innehåller även en analys av vad som behöver göras för att nå målen. Miljökvalitetsnormerna anger de kvalitetskrav som kommer att gälla för varje vattenförekomst inom vattendistriktet. Målet är att alla vatten, både ytvatten och grundvatten, har uppnått ”god status” under perioden 2015-2027.

Åtgärdsprogrammet anger de åtgärder som behöver genomföras för att miljökvalitetsnormerna ska kunna uppnås inom angiven tid. Åtgärdsprogrammet riktar sig till myndigheter och kommuner.

Miljökonsekvensbeskrivningen sammanfattar de bedömda konsekvenserna på miljön som åtgärdsprogrammet kan ge upphov till när det omsätts av myndigheter och kommuner.

Vattenförekomster

Vattenförvaltningen omfattar alla förekomster av ytvatten och grundvatten inom Sverige, oavsett storlek eller andra egenskaper. Det finns så många vattenområden att ett urval har behövt göras vid beskrivningen och typindelningen i arbetet med våra vatten.

Sverige har av den orsaken delats in i ett antal så kallade vattenförekomster. En vattenförekomst är ett homogent vattenområde, exempelvis en sjö eller en sträcka i en å. För varje vattenförekomst ska en miljökvalitetsnorm beslutas. I Hjo kommun finns, med den avgränsning som hittills har gjorts, 5 grundvattenförekomster samt 11 ytvattenförekomster, varav 2 är sjöar och 9 är vattendrag.

Klassificering av vattenstatusen ger en samlad bild av miljösituationen för vattenförekomsterna. Övergödning och fysiska störningar är de mest omfattande miljöproblemen i distriktets ytvatten. Statusen på vattenförekomsterna behandlas i anslutning till beskrivningen av respektive område.

Statusklassificeringen och påverkansanalysen ligger till grund för riskbedömningen (även kallat riskanalysen) där man bedömer risken för att en vattenförekomst inte ska uppnå ”god status”, eller få försämrad status, till 2015. Riskbedömningen genomförs bland annat för att identifiera de vatten som ska omfattas av åtgärdsprogrammet. Den är också ett underlag för prioritering av övervakningsinsatser.

Avrinningsområden

Vattnets vägar och avrinningsområden är en nödvändig kunskap. Skulle en negativ påverkan upptäckas i ett vatten behövs kunskapen om dess rörelse, eftersom det långtifrån är säkert att påverkan gett effekt i närheten av den plats där påverkan skett.

Inom Hjo kommun rinner ett trettiotal bäckar till Vättern och var och en har sitt avrinningsområde. Kommunen har delats in i delavrinningsområden och ingår både i Motala ströms avrinningsområde i Södra Östersjöns vattendistrikt och Göta älvs avrinningsområde i Västerhavets vattendistrikt. Hökensås är en markant geologisk bildning och en viktig gräns som vattendelare mellan det vatten som rinner via Vättern - Motala ström till Östersjön och det vatten som genom Vänern når Västerhavet.

Vätterbäckarna söder om Hjo

Längst söderut i kommunen saknas den breda strandremsan med jordbruksmark utefter Vättern som är så karakteristisk för Guldkroksbygden. Området är av riksintresse för naturvården och de djupa bäckravinerna är ett omistligt inslag i landskapsbilden.

Huvuddelen av de minsta bäckarna har ingen eller mycket liten vattenföring sommartid och är därför ointressanta från fiskesynpunkt. De större bäckarna skiljer sig

Riktlinjer Vatten

- Dispenser från strandskyddet ska prövas med stor restriktivitet.
- Kommunen ska fortsatt aktivt arbeta med kalkningsverksamheten inom Hjo kommun samt vara huvudman för kalkningen inom Hjällöbäckens tillrinningsområde och av Björsjön.

*”Hur kommer det sig att vatten,
som är så nyttigt
att livet vore omöjligt det förutan,
har ett så lågt pris
medan diamanter,
som är ganska onödiga,
har ett så högt pris?”*

Adam Smith

Planförslag

ganska mycket från varandra. Nykyrkebäcken, Hjällöbäcken och Rydbobäcken har högt fiskebiologiskt värde. De naturligt sura bäckarna Hjällöbäcken och Nykyrkebäcken har genom kalkningsinsatser idag acceptabla pH-värden. Hjällöbäcken är av riksintresse.

Även dammarna i Almnäsbäckens övre del har extremt surt vatten. I Erikssonsdammen är vår-pH-värdet under 5. Erlandstorpsbäcken rinner en lång sträcka genom jordbruksbygden och den rika vegetationen avslöjar att vattnet är näringsrikt. Bäckens nedre del anses ha särskilt högt naturvärde (klass 1).

Nykyrkebäcken är en av vattenförekomsterna i kommunen. Bäckens bedöms ha "god ekologisk status". Samtliga ytvatten i kommunen är klassade till "uppnår ej god kemisk status", vilket beror på förhöjda kvicksilvrvärden i fisk. För kemisk status, exklusive kvicksilver, har bäcken klassificerats till "god status".

Hjoån

Hjoåns dalgång, med sin djurrika och orörda natur mitt i staden, är en unik tillgång för Hjo. Ån är av riksintresse och den vattenrikaste och största av Vätterbäckarna i Hjo kommun. Åns avrinningsområde uppgår till ca 6 100 ha och utgörs till största delen av skogsmark. Fallhöjden från Mullsjön är 45 meter, vilket historiskt utnyttjats av kvarnar, stampar och sågar på flera platser utmed ån. Vattnet i Hjoån är tydligt påverkat av mänskliga aktiviteter, vilket bl a avspeglas i förhöjda halter av kväve och fosfor. Åns vatten påverkas också tydligt av dagvatten från Hjo stad. Motståndskraften mot förorening är god, pH-värdet ligger på ca 7. Hjoån har ett stort fiskeribiologiskt värde som reproduktionsområde för öring och harr.

Biotopvård i Hjoån

Även Hjoån är ett av de vattendrag som valts ut som vattenförekomst. Ån bedöms ha "god ekologisk status". Samtliga ytvatten i kommunen är klassade till "uppnår ej god kemisk status", vilket beror på förhöjda kvicksilvrvärden i fisk. För kemisk status, exklusive kvicksilver, har Hjoån klassificerats till "god status".

Vätterbäckarna norr om Hjo

Bäckarna mellan Hökensås och Vättern norr om Hjo är ganska små och präglade av jordbruksbygden. Försurningen är inte något större problem, förutom i Gärdsbodammen, där anmärkningsvärt låga pH-värden uppmätts. Dammen kalkas av Hjo Sportfiskeklubb.

Gatebäcken, som även kallas Sjöbonäsbäcken, har betydelse för fisket i Vättern. Sommartid har Gatebäcken en låg vattenföring vilket minskar förutsättningarna för fiskens överlevnadsmöjligheter i bäcken.

Sjörydsbäcken mellan Hjo norra industriområde och jordbruksmark är tydligt påverkad av utsläpp. Den vandrande leköringen från Vättern har genom projekt för återskapade naturvärden kommit tillbaka.

Tidan, Lillån, Yan och Djuran

Av Tidans finns endast en liten del inom Hjo kommun och den är tydligt påverkad av höga fosfor- och kvävehalter. En betydande del av Tidans totala avrinningsområde ligger på kalkberggrund och är därför inte försurad eller försurningshotad. Tidans har stor fiskeribiotisk betydelse genom sina stammar av storvuxen stationär öring. Fallhöjden om ca 10 m utnyttjas i tre kraftverk som producerar elektricitet för försäljning. Maderna utmed Tidans mellan Habolstorp och Tolsby är av riksintresse för naturvården.

Yan, Lillån och främst Djuran är mycket näringsrika och står sannolikt för en stor del av de ökade halterna av näringsämnen mellan provpunkterna Fröjered och Ingelsby. Yan och Lillån har låga pH-värden men några kalkningsinsatser behövs inte.

Större delen av dalgångarna har mycket höga naturvärden. Tidans, Lillåns, Yans och Djurans är alla vattendrag som valts ut som vattenförekomst. Alla bedöms ha ”måttlig ekologisk status” förutom Tidans mellan Djurans inflöde och Lillåns inflöde där statusen bedöms som god. Övergödning och fysisk påverkan i form av t ex vandringshinder är de mest betydande problemen för bedömningen ”måttlig status”.

Samtliga ytvatten i kommunen är klassade till ”uppnår ej god kemisk status”, vilket beror på förhöjda kvicksilvervärden i fisk. För kemisk status, exklusive kvicksilver, har Tidans, Lillåns, Yans och Djurans klassificerats till ”god status”.

Sjöar

I Hjo kommun finns, förutom Vättern, bara fyra naturliga sjöar – Mullsjön, Björnsjön, Lerstugesjön och Skrinhultasjön. Ett otal fördämningar har använts för att skapa vattenmagasin till kvarnar och vattenkraftverk och några dammar har sådan storlek att de i praktiken är att betrakta som sjöar.

Vättern är utvald som vattenförekomst. Sjön bedöms ha ”god ekologisk status”. Samtliga ytvatten i kommunen är klassade till ”uppnår ej god kemisk status”, vilket beror på förhöjda kvicksilvervärden i fisk. För kemisk status, exklusive kvicksilver, har sjön klassificerats till ”god status”.

Vättern behandlas vidare under Riksentressen.

Mullsjön

Den nästan cirkelrunda Mullsjön är en unik tillgång för kommunen och runt större delen av den finns sandstränder. Det finns tio små tillflöden och den avvattas

Yan

Planförslag

mot öster av Hjoån. Vattnet har god motståndskraft mot förorening, är måttligt näringsrikt, men tillförseln av kväve och fosfor är alltför omfattande och vattnet har dessutom tidvis mycket höga bakteriehalter.

Det finns gott om fisk i Mullsjön och som fågelsjö är den av regionalt intresse. Strandområdena i väster, norr och öster bedöms ha mycket stort naturvärde (klass 1). Mullsjön är reglerad men vattendom saknas.

Mullsjön är också utvald som vattenförekomst. Sjön bedöms ha "god ekologisk status". Samtliga ytvatten i kommunen är klassade till "uppnår ej god kemisk status", vilket beror på förhöjda kvicksilvervärden i fisk. För kemisk status, exklusive kvicksilver, har sjön klassificerats till "god status".

Hjo med Vättern och Mullsjön

Ett av de vattendrag som rinner till Mullsjön är Ebbetorpabäcken. Bäckens är en av vattenförekomsterna i kommunen och bedöms ha "måttlig ekologisk status". Halten näringsämnen är avgörande för bedömningen "måttlig status". Samtliga ytvatten i kommunen är klassade till "uppnår ej god kemisk status", vilket beror på förhöjda kvicksilvervärden i fisk. För kemisk status, exklusive kvicksilver, har bäcken klassificerats till "god status".

Björnsjön och Lerstugesjön

Björnsjön och Lerstugesjön ligger uppe på Hökensås i en naturligt sur miljö och får troligen en del av vattnet direkt från omgivande myrmarker. Björnsjön kalkas vartannat år. Relativt höga kvicksilverhalter har påvisats i gädda. Lerstugesjön verkar mindre sur och båda sjöarna avrinner mot norr, till Gärebäcken, som rinner ut i Tidan norr om Tibro.

Våtmarker

Våtmarker har funktioner som t ex flödesutjämnare, grundvattenmagasin, biotoper, historiska arkiv, kvävereducerare, producenter av energitorv och jordförbättringsmedel. Ca 4,4 procent av Hjo kommuns landareal är våtmarker. Av kommunens 47 objekt finns 16 med särskilt högt eller högt naturvärde (klass 1 och 2).

Grundvatten

Grundvattnet har en mycket viktig hydrologisk och ekologisk funktion och det viktigaste användningsområdet är vattenförsörjning. Den största delen av kommunen består av urberg med tämligen goda uttagsmöjligheter av grundvatten. Utmed den västra Vätterstranden och runt Mullsjön består berggrunden av sandsten, den s k Visingsögruppen, också med goda uttagsmöjligheter. Föroreningar kan spridas långa sträckor beroende på jordmån.

De fem grundvattenförekomsterna i kommunen bedöms alla uppnå ”god kvantitativ status”.

Planförslag

Strandskydd

Strandskyddet är till för att trygga människors tillgång till sjöar och vattendrag. Det är en förstärkning av allemansrätten vid vatten. Strandskyddet är också till för att bevara goda livsvillkor för växter och djur på både land och i vattnet.

Det generella strandskyddet gäller alla sjöar och vattendrag. Den zon som skyddas sträcker sig vanligtvis 100 meter upp på land och 100 meter ut i vattnet, inklusive undervattensmiljön. Inom känsliga områden kan strandskyddet utvidgas upp till 300 meter.

Strandskyddet innebär att det är förbjudet att genomföra en rad åtgärder inom den strandskyddade zonen. Att bygga, göra anordningar eller ändra på något som utökar tomtplatsen är i allmänhet förbjudet. Undantag från strandskyddet, s k dispens, kan ges om det finns särskilda skäl. Särskilda skäl är sådant som gör att allmänhetens tillgång till platsen inte försämras och att växt- och djurliv inte skadas.

Enligt länsstyrelsens beslut gäller strandskydd inom Hjo kommun i följande utsträckning:

300 m	Vättern
200 m	Mullsjön
100 m	Nykyrkebäcken, nedströms enskild väg, Skinnarstorp - N. Rinkabäcken
100 m	Lillån, nedströms väg 879
100 m	Yan, nedströms väg 852
100 m	Andra sjöar, angivna med blå färg på topografiskakartan
100 m	Andra vattendrag, av sådan bredd att båda strandlinjerna markerats på topografiska kartan och nedströms belägna delar av vattendragen

Dispens och upphävande av strandskyddet beslutas av kommunen. Länsstyrelsen beslutar om ärenden som rör strandskyddet i områden som skyddas enligt 7 kapitlet i Miljöbalken. Länsstyrelsen fattar även beslut om strandskyddsdispenser om det gäller vägar, järnvägar och försvarsanläggningar.

Kommunen kan i sin översiktsplan peka ut vissa platser som kallas för områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen, så kallade LIS-områden. Med område för landsbygdsutveckling i strandnära lägen avses ett område som är lämpligt för utvecklingen av landsbygden samt är av sådant slag och har en så begränsad omfattning att strandskyddets syften fortfarande tillgodoses långsiktigt. Området ska dessutom endast ha en liten betydelse för att tillgodose strandskyddets syften vid bl a Vättern.

Syftet med att redovisa områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen är att stimulera den lokala och regionala utvecklingen i områden som har god tillgång till fria strandområden och där en viss byggnation kan ske utan att strandskyddets syften åsidosätts. LIS-området kommer att pekas ut i revideringen av denna översiktsplan.

Hälsa, säkerhet och riskfaktorer

Miljö, hälsa och säkerhet är centrala begrepp i samhällsplaneringen och lyfts särskilt fram i både Miljöbalken och Plan- och bygglagen.

Trafiksäkerhet

Personskador och dödsfall genom vägtrafikolyckor är ett av våra stora folkhälsoproblem. I Hjo kommun är motortrafiken den största orsaken till den upplevda otryggheten utomhus. Med "Trafiknätsanalys i Hjo kommun" från 2001 som grund, satsar kommunen årligen pengar på att på att förbättra trafiksäkerheten. Hjo kommun samverkar även med Vägverket samt Tibro, Tidaholms och Falköpings kommuner i projektet KUSTOM.

I Hjo kommer Stora torget att utvecklas till gångfartsområde. Ett av syftena med denna förändring är att bidra till en sänkt hastighet i centrum och därmed en ökad säkerhet för fotgängare och cyklister. Att det finns välskyltade parkeringsplatser utanför eller i anslutning till centrum är också viktigt för att minska den onödiga trafiken.

För att förbättra för gång- och cykeltrafikanterna kommer framåt Hjos GC-vägnät att knytas samman med kommunens tätorter. Denna åtgärd förbättrar både säkerheten och folkhälsan och kommer förhoppningsvis att bidra till att fler väljer cykeln framför bilen. Att se över trafiksystem och GC-vägsutbyggnad kommer att vara ett prioriterat område i en fördjupad översiktsplan över Hjo stad.

Trafikverket har det övergripande ansvaret för trafiksäkerheten.

Klimatförändringar

Mycket tyder på att vi är på väg in i en genomgripande förändring av hela jordens klimat med naturolyckor och snabba väderomslag som följd. Den biologiska mångfalden hotas av de snabba förändringarna och många arter kan komma att försvinna. I ett globalt perspektiv är de ekonomiska och sociala effekterna det helt överskuggande hotet.

Hjo kommun arbetar på flera sätt för att minska utsläppen av växthusgaser, bland

Riktlinjer Hälsa, säkerhet och riskfaktorer

- Trafikmiljön ska vara utformad så att sannolikheten för en olycka är låg och att konsekvensen av en eventuell sådan inte blir allvarlig.
- Kommunen ska i planeringen aktivt arbeta för minskade utsläpp till både mark, luft och vatten.
- Risk för naturolyckor ska beaktas vid all samhällsplanering.
- En översiktlig stabilitetskartering bör genomföras utmed Vätterstranden utanför Hjo stad samt utmed Vätterbäckarna.
- Kommunens inomhusmiljöer ska vara sunda.
- Skyddsavstånd ska finnas mellan bostäder och verksamheter; 50 m ska gälla för industrikvarter med icke störande verksamhet/tjänsteföretag och bostäder, 200 m för småindustriområde/icke störande verksamhet/tjänsteföretag/handel och 500 m för industriområde med störande verksamhet. (Verksamheter som kräver ett skyddsavstånd om 500 m bedöms inte finnas i Hjo idag.)
- Ett skyddsavstånd om minst 100 m ska finnas mellan drivmedelsstationer och bostäder och andra platser där människor i stor utsträckning vistas.
- Utformning eller placering av nya kraftledningar och elektriska anläggningar ska ske så att exponering för magnetfält begränsas. Ett skyddsavstånd på 50 m bör tillämpas.
- Skyddsavstånd mellan byggnad och elledning ska vara 5 meter för elledning upp till 55 kV, 10 meter över 55 kV och 50 meter för 130 kV.
- Nya bostäder, skolor, förskolor och arbetsplatser ska inte placeras nära elanläggningar som ger förhöjda magnetfält.
- Radonhalten i skolor, förskolor och andra offentliga lokaler ska understiga gällande riktvärde. ➔

Planförslag

Riktlinjer Hälsa, säkerhet och riskfaktorer

- Mellan bostäder (eller där människor i stor utsträckning vistas) och stall/gödselstack ska ett skyddsavstånd om 100 m tillämpas. Skyddsavstånd om 50 m mellan bostäder (eller där människor i stor utsträckning vistas) och plats där hästar vistas.
- Kommunen ska verka för en god ljudkultur.

annat genom en fortsatt satsning på biobränslebaserad fjärrvärme.

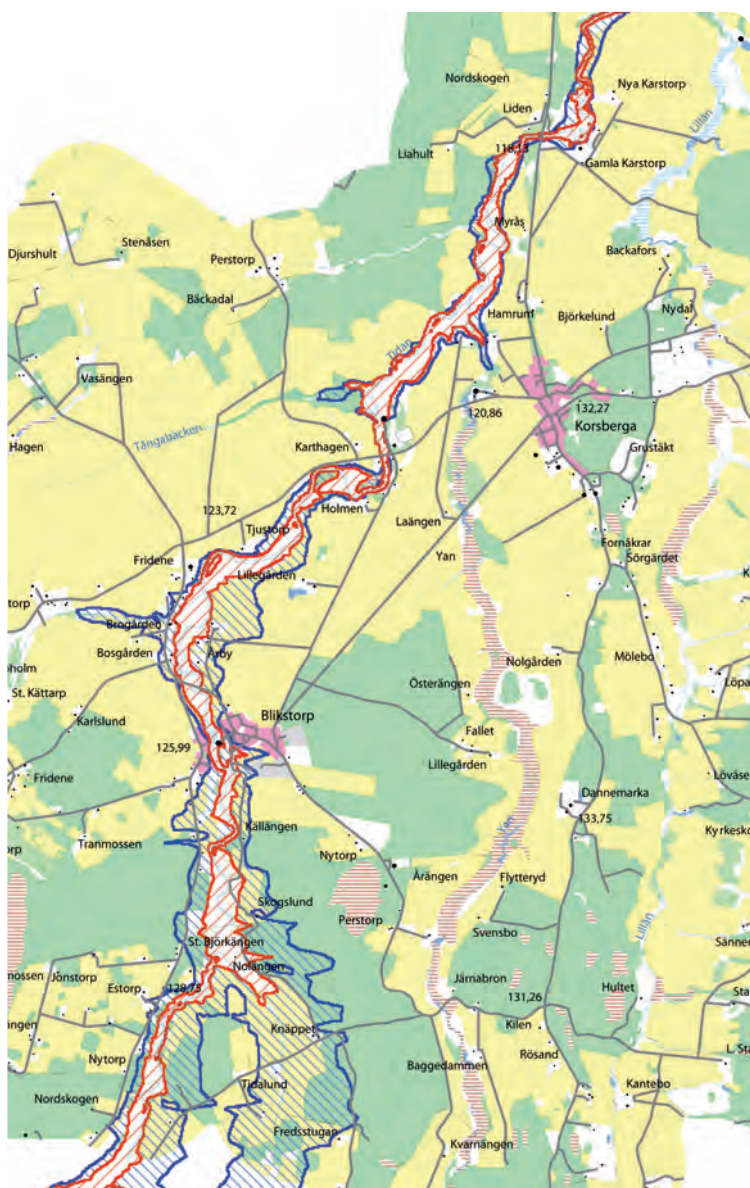
En klimatstrategi håller idag på att utarbetas i Hjo kommun.

Skred, ras och översvämning

Klimatscenarier visar att extrema vädersituationer med intensivare regnväder kommer att bli vanligare. Ökad nederbörd med större flöden medför en ökad risk för översvämning utmed sjöar och vattendrag. Högre vattenstånd innebär också att erosionen förvärras. I branta slänter kan intensivare regn ge upphov till ravinbildningar. Höjda grundvattennivåer kan leda till försämring av markens stabilitet. Andra problem är risk för större volymer lakvatten från deponier och utlakning av föroreningar.

En översiktlig stabilitetskartering har genomförts för vissa bebyggda områden i Hjo kommun. De områden som har utretts är Vätterstranden och slänterna utmed Hjoån inom Hjo stad samt slänterna mot Tidan vid Fridene. Några partier både

Översvämningsszoner vid 100-årsflöde (röd linje) och beräknat högsta flöde (blå linje)

Tidan norr

Tidan söder

vid Vättern och utmed Hjoån uppfyller inte rekommendationerna enligt Skredkommissionen. Längs stränderna utmed Vättern och Hjoån förekommer erosionsbenägna jordlager. Inom dessa områden kan erosionen orsaka skador på befintlig byggd miljö samt orsaka ravinbildning vid intensiva regn.

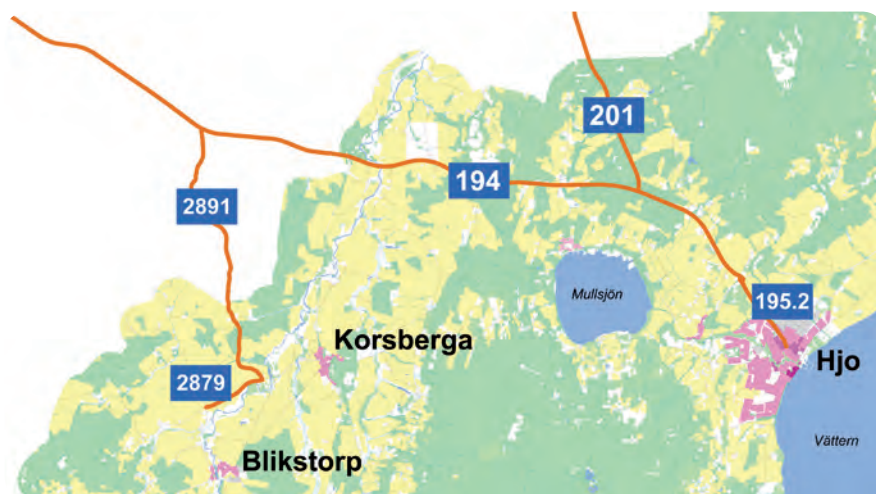
Översvämningsrisken inom Hjo kommun är översiktligt karterad utmed Tidan. För övriga områden saknas nödvändig kunskap. Erfarenheter från häftiga regn med efterföljande höga flöden och vattenstånd under senare år, ger fingervisningar om vilka områden som kan vara utsatta för risk för naturolyckor. Mullsjöns omgivning och markerna utmed vissa Vätterbäckar är sådana områden. Mullsjöns omgivning är mycket flacka, undantaget den södra och sydvästra delen. Runt sjön finns flera fritidshusområden som kan hotas vid höga vattennivåer. Ett ökat vattenstånd i Vättern medför troligen inte någon omedelbar risk för översvämningar. Högre vattennivåer kan däremot leda till ökad risk för ras och skred i strandbrinkar och utmed Vätterbäckarna.

Miljöfarlig verksamhet

Miljöfarlig verksamhet kan innebära risk för hälsa eller miljö. Inom kommunen finns 12 B-anläggningar och 30 C-anläggningar. B-anläggningar kräver tillstånd från länsstyrelsen och C-anläggningar är anmälningspliktiga till kommunen. Störningar som buller, lukt, stoftutsläpp och olycksrisker kan begränsas genom antingen fysiska åtgärder eller skyddsavstånd. *Se vidare under Buller.*

Transport av farligt gods

Dominerande riskobjekt för lokala transporter är farligt avfall, bensin, diesel, eldningsolja och gasol. Räddningsverket har utarbetat rekommenderade färdvägar för transporter av farligt gods men inga primära finns utpekade i Hjo kommun. Väg 194 och 201 pekas emellertid ut som sekundära transportvägar. För att minska antalet transporter av farligt gods där människor bor och i stor utsträckning vistas, är det viktigt att dessa transporter leds in till Hjo via väg 195 och den, i en framtid, förlängda Sveavägen.

Förorenad mark

I Hjo finns områden som misstänks vara förorenade av tidigare industri- och deponeringsverksamhet. De miljömässigt prioriterade områdena är Korsberga- och Sannatippen. Mark som förorenats måste saneras innan den tas i anspråk för ny användning och en avvägning görs då mot vad marken ska användas till, för

Planförslag

bostads- eller industriändamål, och vad som är samhällsekonomiskt rimligt. I Hjo har också ett stort antal nedlagda bensinstationer kontrollerats och vid behov sanerats. Att förorenad mark undersöks och saneras är både viktigt för miljön och, som för t ex Sannatippen, en förutsättning för vidare utveckling av bostäder och rekreation.

Metodik för inventering av förorenade områden (MIFO) är ett inventeringsinstrument som gör det möjligt att dela in förorenade områden i riskklasser. Riskklassningen innebär att man gör en sammanvägd bedömning av riskerna för hälso- eller miljöskador vid ett förorenat område. Områdena klassas i fyrgradig skala.

Miljö kvalitetsnormer

Miljö kvalitetsnormer (MKN) är ett juridiskt bindande styrmedel som infördes med miljöbalken 1999. Miljö kvalitetsnormer ska förebygga eller åtgärda miljöproblem. De ska bidra till att Sverige uppnår miljö kvalitetsmålen eller genomför direktiv inom EU. Förordningar om miljö kvalitetsnormer finns för utomhusluft, vattenförekomster, fisk- och musselvatten samt omgivningsbuller.

Även om bedömningen gjorts att normerna inte överskrids, så finns det ingen garanti för att kom-muninvånare inte upplever problem med buller eller luftföroreningar. I Hjo stad upplevs t ex buller och avgaser från motorfordon som ett problem som behöver åtgärdas.

Miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvattenförekomster syftar till att alla vattenförekomster ska uppnå god yt- och grundvattenstatus samt god ekologisk potential.

Radon

Radon är en osynlig och luktfri gas och är näst efter tobaksrökning den vanligaste orsaken till lungcancer. Strålsäkerhetsmyndigheten bedömer att radon i bostäder orsakar 500 lungcancerfall per år i Sverige.

Socialstyrelsen har sedan fem år tillbaka ett riktvärde på 200 Bq/m³ för bostäder, skolor och förskolor, men det är känt sedan tidigare att radon är en hälsorisk även under 200 Bq/m³ luft. Världshälsoorganisationen WHO har nyligen kommit med nya rekommendationer om att länder bör införa riktvärden på 100 Bq/m³. Det är samma värde som finns i de miljömål som riksdagen har beslutat. Riktvärden sätts framför allt utifrån radonets hälsoeffekter, men även utifrån vad som är praktiskt och ekonomiskt möjligt att åtgärda.

Mark är den största radonkällan och kan avge halter på 35 000 Bq/m³ i inomhusluften. I Hjo kommun finns inga bergarter med hög uranhalt, men i grusåsarna finns stora mängder lätttröglig luft, så även måttliga markradonhalter kan vara ett problem i vissa bostadshus.

I Hjo kommun finns ett flertal bostadshus tillverkade av blåbetong. Blåbetong innehåller mycket radium och tillverkades mellan 1929 och 1975, då det förbjöds. Speciellt höga halter har uppmätts i den som tillverkats i Skaraborg. Resultat från en tidigare radonmätning i kommunens förskolor och skolor har visat att samtliga värden då låg under dagens riktvärde.

Elektromagnetiska fält

Magnetfält från kraftledningar och radiovågor från mobiltelefoner är exempel på elektromagnetiska fält. Magnetfält och elektriska fält finns runt alla elektriska apparater och ledningar. Jorden har ett eget magnetfält som gör att kompassen riktar sig mot norr. Radiovågor används huvudsakligen för att överföra ljud, bild eller text trådlöst, exempelvis från en TV-sändare till en TV-antenn eller mellan en mobiltelefon och en basstation.

Mobiltelefoner och magnetfält från kraftledningar är två områden där forskning visat på möjliga hälsorisker. Flera undersökningar antyder t ex ett samband mellan lågfrekventa magnetiska fält från kraftledningar och andra elektriska installationer och ökad risk för leukemi hos barn. Det vetenskapliga underlaget är dock inte tillräckligt för att ett gränsvärde ska kunna anges. Vål tilltagna skyddsavstånd är därför en viktig försiktighetsåtgärd.

I Hjo kommun finns åtskilliga bostäder i närheten av anläggningar för elförsörjning. Vid Hammarnsjorden och öster om Korsberga finns två transformatorstationer mellan vilka luftledningar går invid och nära ett flertal bostäder. Mer samlad bebyggelse finns t ex 60 m från transformatorstationen vid Hammarnsjorden, precis under luftledningar genom Grebban och ca 200 m från Björkviken vid Mullsjön. Från Hammarnsjorden genom industriområdet mot centrala Hjo finns inga bostäder invid ledningar i samma omfattning.

Myndigheterna rekommenderar i samhällsplanering och byggande bl a; att sträva efter att utforma eller placera nya kraftledningar och andra elektriska anläggningar så att exponering för magnetfält begränsas samt att undvika att placera nya bostäder, skolor och förskolor nära elanläggningar som ger förhöjda magnetfält. Strålsäkerhetsmyndigheten rekommenderar att försiktighetsprincipen enligt Miljöbalken tillämpas när det gäller allmänhetens exponering för magnetfält.

LAGTEXT:

Försiktighetsprincipen i miljöbalken

Försiktighetsprincipen är en av de allmänna hänsynsreglerna i miljöbalken som är formulerad i 2 kap, §3:

"Alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd skall utföra de skyddsåtgärder, iaktta de begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. I samma syfte skall vid yrkesmässig verksamhet användas bästa möjliga teknik. Dessa försiktighetsmått skall vidtas så snart det finns skäl att anta att en verksamhet eller åtgärd kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön."

Planförslag

Fakta hästallergener

- 10 meter från ett stall är mängden hästallergener halverad.
- På ett avstånd av 200 meter från en hästanläggning finns inte en enda hästallergen.
- Den största spridningen av hästallergener sker via människors hår och kläder.

Djurhållning

Riktlinje för skyddsavstånd mellan bostäder och djurhållning är enligt Socialstyrelsens skrift Bättre plats för arbete 500 meter, men detta är ett avstånd som långt ifrån används i praktiken. Enligt länsstyrelsen i Skåne bör ett skyddsavstånd mellan hästanläggningar (stall, gödselstack) och nya bostäder, (eller där människor i stor utsträckning vistas) tillämpas om 100 m. Mellan nya bostäder (eller där människor i stor utsträckning vistas) och ytor där hästar vistas, ska ett skyddsavstånd om 50 m tillämpas. Länsstyrelsen i Skånes riktlinjer tillämpas i de flesta av Sveriges kommuner.

Buller

Buller definieras som störande eller oönskat ljud. Buller är ett utbrett miljöproblem och är den miljöstörning som berör flest människor i Sverige. Buller påverkar vår hälsa och vår möjlighet till en god livskvalitet. Man vet att ca 40 procent av de som exponeras för lågfrekvent buller, 20 och 200 Hz, störs av det i bostaden. Lågfrekvent buller kan ge upphov till symptom som trötthet, koncentrationssvårigheter, huvudvärk, yrsel och illamående redan vid nivåer som ligger strax över normal hörtröskelnivå. För den vuxna befolkningen finns undersökningar som visar på ökad risk för blodtryckssjukdomar om man utsätts för mycket buller under längre tid.

Ny bebyggelse och infrastrukturinvesteringar ska lokaliseras på ett sådant sätt att människor, miljö och egendom så långt som möjligt skyddas från både hälso- och säkerhetsrisker. I samhällsplaneringen anläggs skyddsavstånd mellan verksamheter och bostäder eller där människor i stor utsträckning vistas, samt där växt-, djurliv och naturmiljön kan påverkas negativt.

Skyddsavstånd vid planläggning enligt PBL måste bedömas långsiktigt och allsidigt. Detta innebär att man bör se på arbetsområdets möjligheter att fungera även när verksamheter förändras. De skyddsavstånd som ursprungligen ansetts lämpliga måste vara tillräckliga också när markanvändningen eller verksamheten ändrar karaktär. Befintliga verksamheter ligger ofta så nära bostadsbebyggelse eller dylikt att riktvärdet för skyddsavstånd inte går att tillämpa. I det fallet får man avvakta till dess att verksamheten ändrar karaktär eller flyttar eller till dess det är möjligt att ändra markanvändningen/bebyggelsen i grannskapet. Detta är inte alltid möjligt att åstadkomma på kort sikt. Målet på lång sikt bör vara att farlig eller störande verksamhet ändras, tas bort eller ersätts av mindre farlig eller störande verksamhet.

I Hjo stad är buller från motortrafiken ett stort problem. Exempel på viktiga åtgärder för att minska detta är att utveckla torget till gångfartsområde, mata trafik på Ringvägen mer effektivt samt se till att det finns tillräckligt med välmarkerade parkeringsplatser strax utanför eller i anslutning till centrum. En annan viktig åtgärd är att förlänga Sveavägen, för att ansluta väg 195 i norr, och leda in tunga och farligtgodstransporter till sina målpunkter i industriområdet. Idag går dessa transporter i huvudsak via Skövdevägen och genom Hjos nya utvecklingsområde för handel. *Se kartan sidan 58.* För att minska trafikbuller i Hjo stad är också ett tryggt sammanbundet GC-vägnät en viktig åtgärd.

Krishantering

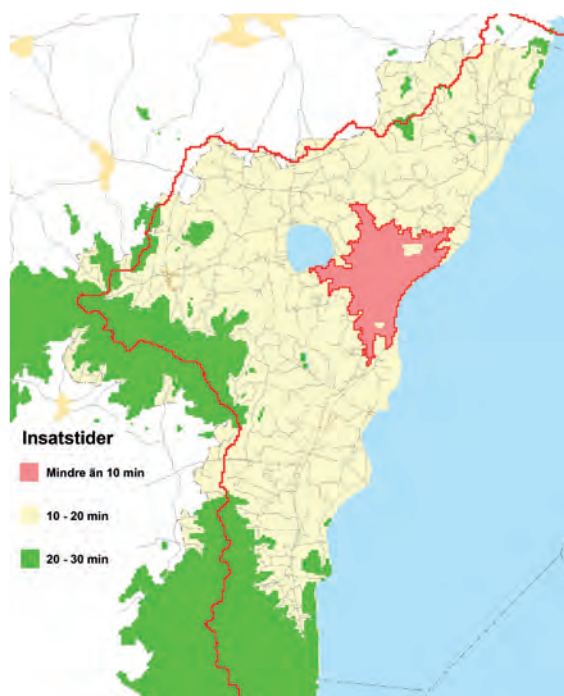
Idag finns inte bara direkta militära och politiska hot mot vårt samhälle, utan också mer indirekta i form av skador på samhällsviktig infrastruktur. Det kan vara sabotage, haveri, olyckor, naturkatastrofer, buller, radioaktivt nedfall, brottslighet liksom utsläpp till mark, luft och vatten. Kommunens uppgift vid en extraordinär händelse är att värna befolkningen, trygga livsnödvändig försörjning samt verka för att de viktigaste funktionerna upprätthålls. Kommunfullmäktige antog Plan vid extraordinär händelse 2007.

Hjo kommun ingår tillsammans med Skövde, Mariestads, Tibro, Töreboda, Karlsborgs och Gullspångs kommuner i kommunalförbundet Räddningstjänsten Östra Skaraborg, RÖS.

Riskanalys

Kommunerna har det övergripande ansvaret för miljö, hälsa och säkerhet i den fysiska planeringen. Kommunen upprättade 2005 en kommunal riskanalys tillsammans med Räddningstjänsten Östra Skaraborg. I denna finns beskrivet vilka risker som föreligger i kommunen, vilka skadehändelser som risken kan orsaka samt vilken hanteringsförmåga kommunen och räddningstjänsten har avseende skadehändelsernas konsekvenser. Riskanalys kommer att uppdateras under 2010 och utökas med en förmågebedömning och en beroendeanalys. Förmågebedömning klargör vilken faktisk förmåga kommunen respektive räddningstjänsten har att hantera ett scenario utifrån den analyserade risken. Beroendeanalysen i sin tur visar vilka beroenden som måste säkerställas för att hanteringsförmågan ska kunna upprätthållas, exempelvis drivmedel, IT-kommunikation mellan vissa punkter mm. Riskanalysen ligger till grund för kommunens säkerhetsarbete, såväl det förebyggande verksamhetsskyddet och ett krishanterande arbete. Säkerhetsarbetet syftar till att minska sannolikheten av att något inträffar, lindra konsekvenserna av något inträffat samt öka hanteringsförmågan vid en händelse. Riskanalysen revideras 2010/2011.

MSB är den nya myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

Ställningstaganden Riskanalys

- Hjo kommun ska ha en krisorganisation med tydliga instruktioner.
- Hjo kommun ska ha förmåga att snabbt kunna informera allmänheten, media, myndigheter och beslutsfattare samt ha en bra intern information till medarbetarna.
- Plan vid extraordinära händelser ska bygga på risk- och sårbarhetsanalyser.
- Hjo kommun ska, efter begäran, kunna bistå närliggande kommuner med hjälp vid hanteringen av en extraordinär händelse.
- Säkerhetsarbetet ska bedrivas som en integrerad del i Hjo kommuns normala verksamhet samt framgå i respektive verksamhetsplanering.
- Säkerhetsarbetet ska vara enhetligt utformat inom kommunen och bedrivas såväl internt som externt gentemot andra aktörer.
- Hjo kommuns säkerhetsarbete ska bedrivas så att:
 - lagar och föreskrifter följs,
 - en god förmåga att hantera olyckor, störningar, kris och krig utvecklas och upprätthålls,
 - det förebygger risker och oväntade händelser som kan leda till negativa konsekvenser,
 - all personal ges kunskap om kris och krishantering.

Konsekvenser av planförslaget

Konsekvenserna av en översiktsplan medför i regel en betydande miljöpåverkan, därför ska planens miljökonsekvenser redovisas enligt bestämmelserna i Miljöbalken. Översiktsplanen har till uppgift att redovisa en helhetsyn och visa på sammanhang som gör det möjligt att kunna ta ställning till hur olika åtgärder kan påverka livsmiljön på lång sikt. Planen ger möjligheter att relatera snabba förändringar till mer stabila förhållanden. Syftet med konsekvensbeskrivningen är att förstärka översiktsplanens funktion som beslutsunderlag. Innebörden av olika förslag kan då lättare förstås och diskuteras tidigt under planprocessen.

Konsekvensanalysen utgår från begreppet hållbar utveckling som består av tre ömsesidigt beroende delar: ekologisk hållbarhet, ekonomisk hållbarhet och social hållbarhet. De ekonomiska konsekvenserna är svårare eller omöjliga att förutse i en vägledande plan och i ett så långsiktigt perspektiv. En sammanvägning av planens ekologiska, ekonomiska och sociala konsekvenser finns på sida 4.

Utbyggnadsmöjligheter

Idag finns på flera håll i Hjo stad bostäder och verksamheter som ligger närmare varandra än vad som anges i rekommenderade riktlinjer. Detta innebär att Hjos vidareutveckling av både bostäder och verksamheter hämmas. Detta är strukturer som tar lång tid att förändra. Det är därför av stor vikt att skapa en långsiktig och hållbar strategi som strävar efter att separera bostäder och verksamheter. Översiktsplanen pekar inte ut enskilda områden för detta, utan för ett allmänt resonemang runt problematiken. Frågan kommer att behandlas mer ingående i en fördjupad översiktsplan för Hjo stad.

Bostäder

Översiktsplanen anger att utvecklingen av bostäder ska främjas. Planen pekar ut ett flertal geografiska utvecklingsområden för bostäder. Bostäder ska separeras från annan verksamhet

genom rimliga skyddsavstånd. Hjo norra industriområde ska därför växa norrut. I takt med att industriområdet växer norrut förläggs målpunkterna för farligt gods och tung trafik också inom området, via den nya föreslagna förlängningen av Sveavägen mot väg 195 i norr. Att verksamheter, och transporter till dessa, flyttas ut är en viktig förutsättning för ett tryggt och sunt boende i centrala Hjo.

Planen nämner att viss mark, idag avsedd för t ex industriändamål eller idrott, på lång sikt istället ska utvecklas för t ex bostadsändamål eller lek/rekreation. På längre sikt kan det vara svårt att motivera att använda de mest attraktiva och vattennära områdena för annat än bostadsändamål. Vilka dessa områden är pekas inte ut på karta, utan beskrivs endast generellt.

Drivmedelsstationen, St1, ska på sikt flyttas ut ur centrum. Detta kvarter blir då en intressant möjlighet för byggnad av t ex flerfamiljshus. Hjo centrum ska i en fördjupad översiktsplan ses över gällande möjligheter till förtätning. Idag är flera platser ineffektivt nyttjade. Hjo ska framåt förtätas och Borrbäck ska, genom nya bostäder och infrastruktur, knytas ihop med bebyggelsen norrut mot Sigghusberg. Sjörydsområdet ska vidareutvecklas som sjönära bostadsområde. Fågelås-Spakås utanför tätorten anges som framtida område för nya bostäder. Mullsjönområdet är ett annat område som ska få möjligheter att vidareutvecklas som ett attraktivt sjönära boendalternativ även för åretruntboende. Planläggning pågår idag i flera områden runt sjön.

Bra förutsättningar ska emellertid finnas att bo i hela kommunen. När det gäller tätorterna på landsbygden föreslås dessa vid behov planläggas och eventuellt inriktas mot livsstilsboende. I dagsläget pågår också diskussion och planläggning för ombyggnation till lägenheter i parkvillorna. Pågår gör också planering av fler ombyggnationer till lägenheter i befintliga hus centrala Hjo. Förhoppningen är att dessa nyplanerade områden och om-

Åretruntboende vid Mullsjön

byggnationer ska ge förutsättningar för en ökad inflyttning till kommunen.

Jord- och skogsbruk ska så långt som möjligt skyddas. Vätterkusten är till nära nog 100 procent aktivt brukad åkermark, varför denna del inte i större utsträckning är tillgängliga för bebyggelse. Då hela Hjo ligger inom gång- och cykelavstånd till Vättern innebär detta endast en mindre konflikt.

Planen har som riktlinje att kommunen ska ha god framförhållning på planlagd mark för olika typer av bostäder. Idag finns ett relativt stort utbud av planlagd mark för både enfamiljshus och flerbostadshus med direkt sjöutsikt och andra i förhållandevis vattennära lägen.

Verksamheter

För att verksamheter och verksamhetsområden ska kunna växa och expandera är det viktigt med skyddsavstånd mellan dessa och boendemiljöer eller platser där människor i stor utsträckning vistas. Översiktsplanen beskriver problematiken som finns i Hjo stad idag. Avstånden till bostäder är på flera håll för kort. (Områden pekats inte ut på karta.) För att Hjo ska kunna vidareutvecklas med både nya och befintliga företag ska dessa främst förläggas i Hjo norra industriområde. Att samla verksamheterna på ett ställe medför en mer effektiv transport av tungt och farligt gods. Detta får i sin tur positiva effekter både på hälsa och miljö.

Handel och service ska koncentreras till Hjo centrum, med fördel runt och i förlängningen av torget. Undantagsfall är sällanvaruhandel, som med fördel förläggs inom norra industriområdet. Planen anger också att handelsområdet vid Skövdevägen ska vidareutvecklas. Att handelsområde förläggs utanför centrum bedöms inte alstra mer biltrafik i stort. Kanske blir den t o m mindre då fler kanske väljer att undvika att bege sig in i trängseln i centrum. Det nya handelsområdet är dessutom på gång- och cykelavstånd från centrum och de norra delarna som Hammarnsjorden. En viktig insats i

GC-vägsutbyggnaden i Hjo stad är att knyta ihop centrum via Vasagatan och det nya handelsområdet. Idag saknas GC-väg på Skövdevägen.

Översiktsplanen anger som riktlinje att jordbruksmark och skog ska skyddas mot åtgärder som försvårar rationellt jord- och skogsbruk.

Hamnområdet ses i ett programarbete idag över gällande möjligheterna till vidareutveckling av fiske och övrig hamnverksamhet.

För en vidareutveckling av handeln i Hjo centrum är det viktigt att skapa en stad där man, i ännu större utsträckning än idag, vill vistas och uppehålla sig i. Att skapa bättre förutsättningar för offentligt liv.

Konsekvenser på den omgivande miljön

Miljö, hälsa och säkerhet

Hjo ska vara en tät, tillgänglig, promenad- och cykelvänlig stad. Idag är det motortrafiken som har företräde och buller och avgaser är ett problem, även om nivåer för både buller och utsläpp till luft inte överskrider några gränsvärden. För att Hjo ska förbli en attraktiv stad att vistas i är det av största vikt att bullernivån och trafikvolymen minskas. Ett effektivare trafiksystem, som planen föreslår, kommer att minska utsläpp och buller från motordrivna fordon.

Motortrafiken är den största otrygghetsfaktorn i centrum. Tryggheten i centrum kommer att öka i samband med att motortrafiken minskas, GC-vägnätet knyts samman och genom att Stora torget utvecklas till gångfartsområde. Planen anger att Hjo stads GC-nät på sikt även kommer att omfatta kommunens tätorter. Detta kommer förhoppningsvis att bidra till att fler cyklar till arbete eller nöjen, vilket får positiva effekter både för folkhälsan och tätorternas attraktivitet.

Hjo hamn ska vidareutvecklas gällande fiske och övrig hamnverksamhet.

Konsekvenser av planförslaget

Utbudet av spontana samlingsplatser, liksom platser utformade för fysisk aktivitet, är relativt bristfällig i Hjo stad och ska ses över och helst förbättras/utvecklas. Idag visar kommunens unga och kvinnor höga ohälsotal och viktiga åtgärder i planen för att försöka vända detta är en samhällsplanering som främjar trygghet och fysisk aktivitet. Det handlar både om utveckling av samlings- och aktivitetsplatser och ett tryggt och effektivt trafiknät. Övervikt och fetma är ett växande problem för barn och ungdomar i hela Sverige. Så även i Hjo! Samlingsplatser utomhus och ett tryggt GC-vägnät är därför viktiga åtgärder.

Planen anger fler åtgärder som främjar miljö, hälsa och säkerhet. Skyddsavstånd ska finnas och på vissa håll ökas mellan bostäder och verksamheter. Skyddsavstånden varierar beroende på verksamhetens risk för t ex buller och utsläpp. Ett skyddsavstånd om minst 100 meter mellan drivmedelsstationer och bostäder minskar både konsekvenserna vid en eventuell olycka och antalet transporter av farligt gods där människor bor och vistas. Målpunkter för farligt gods och tung trafik ska förläggas utanför tätorterna. För Hjo stads del i Hjo norra industriområde. En effektiv och tydligt vägval för dessa transporter är också positivt från miljösynpunkt. Planen anger att Sveavägen ska förlängas och ansluta väg 195 i norr. Detta bidrar till kortare transportvägar och en mer hälsosam stad att vistas i.

Barnens inne- och utemiljöer ska vara sunda, stimulerande och säkra. Planen anger att bostäder, förskolor och skolor inte ska placeras nära elanläggningar som ger förhöjda magnetfält. Radonhalten i skolor, förskolor och andra offentliga lokaler ska understiga gällande riktvärde.

Miljöer, bostäder och verksamhetslokaler ska vara långsiktigt hållbara, trygga och tillgängliga. Nya bostäder och verksamhetslokaler ska inte placeras nära elanläggningar som ger förhöjda magnetfält. Risk för naturo-

lyckor ska beaktas vid all samhällsplanering. Områden i kommunen där det finns risk för skred eller ras redovisas på regleringskartan. Kommunens offentliga lokaler och bostäder ska vara tillgängliga för alla. Skyddsavstånd ska finnas mellan bostäder och verksamheter (se Riktlinjer Bebyggelse) och bostäder. All samhällsplanering och planläggning ska eftersträva att vara klimatsmart och miljövänlig. I all samhällsplanering ska eftersträvas långsiktig hållbarhet med effektivt utnyttjande av energi, teknisk försörjning och infrastruktur.

Det är viktigt att nedlagda deponier undersöks utifrån miljösynpunkt och människors hälsa och säkerhet och efter behov åtgärdas. I Hjo stad finns t ex Sannatippen, vilken lagt en död hand över en stor del av sitt närområde. Oron över deponins innehåll gör att man inte ser det intressant att vare sig använda eller vidareutveckla. Området har med sitt läge och karaktär annars stora utvecklingsmöjligheter som både rekreations- och bostadsområde.

För invånarnas säkerhet och trygghet ska Hjo kommun ha en välfungerande krisorganisation. Säkerhetsarbetet ska bedrivas som en integrerad del i Hjo kommuns normala verksamhet. För att Hjo kommun även ska fungera i en krissituation anordnas krisövningar regelbundet för kommunens personal.

Natur- och kulturmiljö

Hjo ska vara en tät stad med närhet till grönytor och naturområden. Ny bebyggelse ska i första hand förläggas i anslutning till befintlig bebyggelse. För att kunna peka ut, bevara och vidareutveckla viktiga grönytor och naturområden behöver en grönstruktur tas fram. Frågorna om bebyggelse och grönstruktur kommer att behandlas mer ingående i en fördjupad översiktsplan för Hjo stad.

Stadens och landsbygdens kultur och kulturhistoriskt värdefulla byggnader och miljöer ska skyddas och vårdas. Idag pågår ett arbete med att dokumen-

tera arbetet med byggnadsvård och strategier utarbetas för bevarande av trästaden. En vårdplan för Stadsparken och dess villor har nyligen tagits fram. För att Hjo ska vara en attraktiv stad även i framtiden är strategier för att bevara och vidareutveckla Hjos berömda bebyggelse och karaktär en nödvändighet. Även vid nybyggnation och vidareutveckling på landsbygden ska ortens eller platsens historia och karaktär beaktas. Hänsyn ska tas till det kulturella, historiska och arkitektoniska arvet i all samhällsplanering i Hjo kommun.

Hjo ska ha god vattenstatus. Översiktsplanen ger riktlinjer om ansvar för kommunens vattenförekomster genom att en långsiktigt hållbar utveckling ska prioriteras vid all planläggning av mark och vatten. Bildande av vattenskyddsområde bidrar till att bevara god status för Vättern som vattentäkt. Andra viljeyttringar som anges i planen för att uppnå miljö kvalitetsnormerna är skydd, restaurering och anläggning av våtmarker, arbete för minskad påverkan från gödningsämnen och miljögifter på sjöar och vattendrag, biologisk återställning i vattendrag och fortsatt kalkningsverksamhet.

Den biologiska mångfalden samt natur- och kulturvärden i odlingslandskapet ska värnas och utvecklas. Samtidigt uppnås en ökad variation i landskapet som stärker möjligheterna för naturupplevelser och friluftsliv. Kretslopp ska uppnås och spridningsvägar och livsmiljöer ska återställas vilket medför att artrikedomen gynnas.

Valet av bevarandeformer preciseras inte i översiktsplanen utan får provas område för område. Utgångspunkten är alltid att inskränkningen i enskildas rätt att använda mark och vatten till förmån för allmänna intressen inte ska vara mer omfattande än vad som är nödvändigt för att syftet med skyddet ska tillgodoses. En öppen dialog med alla berörda är nödvändig för att uppnå önskade resultat i bevarandearbetet.

Översiktsplanen tillgodoser samhälls-

lets behov av områden som är opåverkade av exploateringsföretag. Idag är tillgången till tystnad en sinande tillgång, därför är det viktigt att områden med sådana möjligheter pekas ut och värnas. Tysta områden i Hjo kommun finns utpekade på natur- och landskapskartan. (Dessa kan komma att förändras i omarbetningen av kommunens nya vindkraftsplan.)

Hushållning med mark, vatten och naturresurser

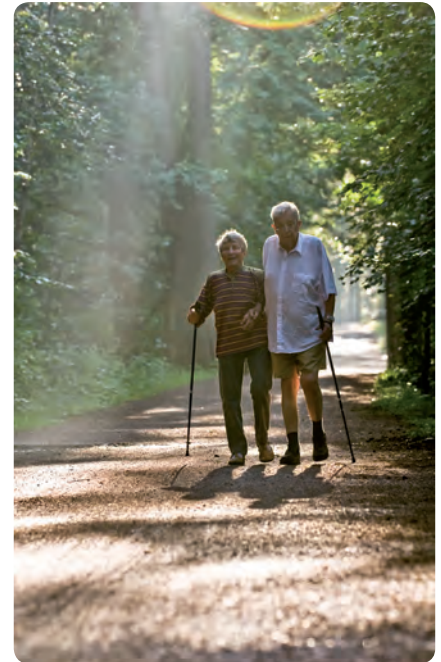
Översiktsplanen anger att kommunen ska bedriva samhällsplanering med hushållning, återanvändning, återvinning och kretslopp som ledord. Detta gäller både mark, vatten och naturresurser. Genom förtätning tas jungfrulig mark i anspråk först i andra hand. Stora opåverkade mark- och vattenområden ska skyddas. Vattenförsörjningen ska ha företräde vid eventuella konflikter.

Översiktsplanen ger anvisningar om att naturgrus endast ska användas när ersättningsmaterial inte kan komma ifråga med hänsyn till användningsområdet.

Kommunikationer inom kommunen

Hjo ska vara en tät, trygg samt promenad- och cykelvänlig stad. Stora Torget ska utvecklas till gångfartsområde, vilket både förbättrar trafiksäkerheten och platsen som social mötesplats. Nya bostäder ska i första hand lokaliseras till områden där det finns basservice och närhet till kollektivtrafik. Detta är en förutsättning för ett minskat bilåkande och ökad möjlighet för ökad gång- och cykeltrafik. Detta ger i sin tur minskade utsläpp till luft och en förbättrad folkhälsa.

För att få ett smidigare trafikflöde ska Simon Gates väg, enligt planförslaget, förlängas och ansluta till korsningen Ringvägen-Idrottsgatan. Orkestervägen ska sedan anslutas till denna väg. Ringvägen ska ha förutsättningar som snabb och effektiv matargata. Välmar-

Konsekvenser av planförslaget

Knäpplan

kerade parkeringsplatser ska finnas i anslutning till centrum. Dessa åtgärder kommer bl a att få minskad motortrafik i centrum, effektivare transporter vilket i sin tur ger minskade utsläpp till luft och en ökad folkhälsa.

Området mellan Borrbäck och Siggusberg anges som utvecklingsområde för bostäder med tillhörande infrastruktur. Denna utbyggnad beräknar minska motortrafiken i centrum och längs Jönköpingsvägen/Strandpromenaden. Åtgärden kommer att bidra till att de boende får en mycket bättre tillgänglighet till både centrum och Hjos norra delar via Ringvägen. Borrbäcksområdet upplevs idag aningen otillgängligt med bil och utbyggnaden av Orkestervägen skulle därför också ge området en större attraktivitet.

Utfart mot väg 195 vid Strömsdalsvägen och Kvarnvägen stängs under förutsättning att Anderfors Handels-trädgård flyttar eller om området ändrar användning till t ex bostäder. Området kan då komma att trafikföras via Strömsdalsvägen österut och Lundbyvägen söderut.

Sveavägen förlängs och ansluts till väg 195 i norr och målpunkter för tunga transporter och farligt gods förläggs inom Hjo norra industriområde. Åtgärden får flera positiva konsekvenser. Transporterna blir mer effektiva och tung trafik och transporter av farligt gods försvinner bl a från Hjo stads nya utvecklingsområde för handel utmed Skövdeinfarten. Detta bidrar dessutom till en förbättrad säkerhet, ökad folkhälsa för stadens invånare genom minskad risk för olyckor, minskat buller samt minskade utsläpp till luft.

Väg 879 Hjo – Korsberga är viktig för en vidareutveckling av boende på landsbygden i Korsberga, Blikstorp och för Mullsjöområdet. Vägsträckningen bedöms inte behövas förändras, men det är av största vikt att vägen håller en bra kvalitet. Viktigt är också att prioritera en utbyggnad av någon form av GC-väg till orterna med en början till Mullsjöområdet. Även övriga

tätorter i kommunen, som Gate och Fågelås, ska på sikt också sammanbindas med GC-väg till Hjo.

Med en utbyggnad av GC-vägnätet förväntas ett minskat bilåkande och en ökning av cykeltrafiken. Detta får positiva effekter både på miljön och på folkhälsan.

Farligt gods

Väg 195 ska i så stor utsträckning som möjligt undvikas när det gäller transport av farligt gods. Ingen väg i Hjo har utpekats som primär transportväg. Väg 194 och 201 är emellertid utpekade som sekundära transportvägar. Planen anger att transporter med farligt gods leds till Hjo norra industriområde via ny anslutning till väg 195. Avståndet mellan Hjo norra industriområde och angränsande bostäder ska dessutom successivt ökas bl a genom att industriområdet vidareutvecklas norrut. Med detta flyttas målpunkterna för farligt gods till industriområdet och bort från bostäder liksom att transportsträckorna förkortas. Transporter av farligt gods minskas i centrum och i Hjos nya utvecklingsområde för handel utmed Skövdevägen genom dessa åtgärder.

Drivmedelsstationer förläggs utanför områden där människor bor och i stor utsträckning vistas, exempelvis med fördel inom Hjo norra industriområde. Hjo centrum avlastas därmed ytterligare med ökad säkerhet och mindre buller och utsläpp som följd.

Buller

Vägrafikbullret i Hjo stad ska minskas genom en kombination av förtätning av staden, Ringvägen som effektiv matargata, välförsett med välmarkerade parkeringsplatser i anslutning till centrum, förlängning av Orkestervägen, ett välutvecklat GC-vägnät och en något begränsad framkomlighet för motortrafik på Stora torget. Idag upplevs motortrafiken, främst i de centrala delarna, som ett problem även om inga riktvärden för buller eller utsläpp till luft överskrids.

"Upplevt buller är faktiskt buller!"

Andra viktiga åtgärder för ett minskat buller är att separera verksamheter (främst tyngre och störande) från bostäder. Att effektivare styra tung trafik till aktuella målpunkter är en verkningsfull åtgärd för bättre ljudmiljö.

Pendling

I kommunens strävan att bli än mer attraktiv som boendekommun blir utökade möjligheter till pendling till och från Hjo kommun och dess tätorter ett viktigt arbetsområde. Planen föreslår att kommunens tätorter på landsbygden mer aktivt ska marknadsföras som boendeorter i sin region, med en ökad pendling som följd. Pendling till andra kommuner/orter/städer behöver inte innebära mer utsläpp till luft om det finns rimliga pendlingsmöjligheter med kollektivtrafik, till skillnad från pendling med bil. En ökning av antalet pendlande med kollektivtrafik kan förbättra möjligheten för en utökning av antalet busslinjer. Fler bussavgångar kan kanske i sin tur få ännu fler att se kollektivåkande som en möjlighet. Nya bostäder ska tillkomma där det finns tillgång till kollektivtrafik.

Vattenförsörjning

Dricksvattnet ska vara av god kvalitet. För ett minskat utsläpp till vatten och för en väl fungerande VA-försörjning anger planen att all ny sammanhållen bebyggelse ska anslutas till kommunala VA-system. Höga krav ska finnas på enskilda anläggningar. Ledningsnätets kvalitet ska säkerställas och efterhand åtgärdas. Planen anger också att en vattenförsörjningsplan ska tas fram.

Planens ställningstaganden medverkar till att trygga en långsiktigt hållbar vattenkvalitet och vattenanvändning samt tryggad tillgång på vatten.

Luftföroreningar

Även om inga riktvärden överskrids, upplevs luftkvaliteten från motortrafik som ett problem i Hjo stad. Kommunen ska i planeringen aktivt arbeta för minskade utsläpp till både mark, luft och vatten. För att minska luftförore-

ningarna ska Hjo bli en tät promenad- och cykelvänlig stad med minskade trafikvolym i centrum. För ett minskat bilåkande föreslår planen att GC-vägnätet i Hjo kommun ska vara sammanhängande och även omfatta tätorterna på landsbygden.

Planen föreslår effektivare styrning av tunga transporter inom Hjo tätort. Målsättningen är att detta, förutom ökad säkerhet, också medför förbättrad luftkvalitet i de centrala delarna av Hjo.

Planen anger att en viss extern exploatering kan komma till stånd, vilket står i motsatsförhållande till viljeinriktningen om förtätning. Detta kommer att medföra fler persontransporter med bil och därmed ökat utsläpp till luft. En ökad besöks- och turistnäring medför också ett ökat resande med motorfordon.

Översiktsplanens strävan efter ökade möjligheter till kollektivtrafik, liksom ett mer bärkraftigt transportsystem, kan motverka denna utveckling.

Ras, skred och översvämning

Risk för naturolyckor ska beaktas vid all planering. Områden med risk för ras och skred är redovisade på regleringskartan. Det underlag som idag är tillgängligt visar att det finns behov av mer kunskap inför eventuella förändringar eller byggnationer inom områden med risk för ras, skred och översvämning.

Kraftledningar

Idag finns ett stort antal bostäder i närheten av transformatorstation eller luftledningar för elförsörjning. Det är viktigt att nya bostäder och verksamhetslokaler inte placeras nära elanläggningar som ger förhöjda magnetfält.

Energiförsörjning

Det ska i all samhällsplanering eftersträvas ett effektivt utnyttjande av energi, teknisk försörjning och infrastruktur. Med hänsyn till klimat och miljö är fjärrvärme och vindkraft

”Det är viktigt att vara rädd om jorden så att barnen kan få färskt bröd och frisk luft. Och så är det viktigt att borsta tänderna.”

Anne, 6 år, ur boken ”Gamla tanter lägger inte ägg” av Levengood och Lindell

Intagsledning för Vätternvatten

Konsekvenser av planförslaget

Prärien 2010

önskvärda alternativ i Hjo kommun. När det gäller utbyggnad av vindkraft i kommunen är det viktigt att gällande vindkraftplan används och följs. Revidering av gällande vindkraftplan från 2006 beräknas påbörjas hösten/vintern 2010.

Bostäder och bebyggelsestruktur

Planen anger kommunens mål att Hjo ska vara känd för sin unika boendemiljö – ett samspel mellan byggnad, miljö och sjö. Tappar Hjo sin välkända karaktär och efter hand likriktas gentemot andra städer och platser, finns risken att de konkurrensfördelar som Hjo har kommer att försvinna, kanske för alltid. Kulturhistoriskt värdefulla byggnader, kultur och miljöer måste därför bevaras, vårdas och levandegöras. Det är av största vikt att ny-, om- och tillbyggnation anpassas till omgivande bebyggelse och miljö. I Hjo ska den mänskliga skalan råda!

Hjo ska vara en tät gång- och cykelvänlig stad. Ny bebyggelse ska i första hand förläggas i anslutning till redan befintlig bebyggelse. Förutom att detta höjer kvaliteten och attraktiviteten på platsen främjar det också klimat och miljö genom mindre transporter med motorfordon.

Handel och service ska koncentreras till Hjo centrum runt och i förlängningen av torget och sällanvaruhandel i norra industriområdet. Centrum blir härigenom mer spännande och förhoppningsvis värt valet att handla i än någon annanstans. Att sällanvaruhandel och handel med farligt gods och skrymmande varor förläggs på industriområdet minskar också tunga och farligtgodstransporter i de centrala delarna, med minskad risk för olyckor, minskat buller och utsläpp till luft som positiva följder. Planen anger också att Sveavägen förlängs norrut och ansluter väg 195. Detta för mer effektiva transporter och för att öka attraktiviteten i Hjos stads nya utvecklingsområde för handel vid Skövdevägen. Flertalet av tunga och farligtgodstransporter går där idag. Avståndet mellan Hjo

norra industriområde och angränsande bostäder ska successivt ökas genom att industriområdet utvecklas norrut.

Bostadsområden och offentlig miljö ska utformas med hänsyn till trygghet, tillgänglighet och säkerhet. Målpunkter för tunga och farligtgodstransporter ska förläggas utanför områden för bostäder, eller där människor i stor utsträckning vistas, och förläggas i Hjo norra industriområde. För att ge tryggare trafiksituation i kommunen ska Stora torget omvandlas till gångfartsområde, Ringvägen förbli effektiv, Simon Gaten väg byggas ut mot Idrottsgatan och Borrbäck anslutas till denna via Orkestervägen. Viktigt både för trygghet och folkhälsa är att GC-vägnätet kompletteras i Hjo stad och i förlängningen även kommer att omfatta tätorterna på landsbygden. I strävan mot en tillgänglig stad är också Stora torgets vidareutveckling av stor vikt samt att kommunens offentliga lokaler anpassas för människor med funktionshinder.

Miljöer och bostäder som skapas ska vara långsiktigt hållbara och anpassade att passa alla. Natur- och grönområden med närhet till bebyggelsen och med god tillgänglighet ska värnas. Planen anger att det är viktigt att en grönstrukturplan tas fram för att värna och vidareutveckla dessa värden. I den framtida samhällsplaneringen är det viktigt att ha en strategi för utvecklandet av barns och ungas utemiljöer. För att de höga ohälsotalen för kommunens kvinnor ska kunna förbättras är åtgärder i samhällsplaneringen också ett viktigt arbetsområde. Liksom möjligheterna för äldre och funktionshindrade att på egen hand delta i samhället. Här spelar Prärien en stor roll som den sista enda öppna och utvecklingsbara ytan för ändamålet, i Hjo stad.

Sjörydsområdet har stora möjligheter att kunna vidareutvecklas som sjönära bostadsområde. Området är idag i privat ägo.

Områdena runt Mullsjön kommer efter hand att förtätas och ökade möjlighe-

ter ges för åretruntboende. Idag pågår planläggning av de sista områdena runt sjön. En geografisk utbyggnad och utökad åretruntboende kommer att ställa krav på förbättrad VA-försörjning. Riktlinje finns att höga krav ska ställas på avloppsrening i hela kommunen. Boendet runt Mullsjön ska göras mer attraktivt genom att sjön görs mer tillgänglig för allmänheten liksom att förutsättningarna för rekreation förbättras. En annan prioriterad åtgärd är att anlägga en GC-väg eller cykelstig till området från Hjo stad.

Bostadsförsörjningsprogram för hela kommunen ska utarbetas eller ingå som en del i en fördjupad översiktsplan för Hjo stad. Idag finns begränsade möjligheter att påverka en eventuell ökad inflyttning, speciellt till Hjo stad. I en fördjupad översiktsplan kommer inventering göras av möjliga ytor för bostäder i centrum. Idag är vissa delar ineffektivt nyttjade. Planen anger att en vidareutveckling av landsbygdens tätorter också är en möjlighet för att få fler invånare till kommunen. Inför vidare planläggning i tätorterna på landsbygden bör ett program upprättas, helst en fördjupning av översiktsplanen. Utvecklandet av s k livsstilsboende kan här vara en framkomlig väg. Hur Hjo stad, inklusive Grebban/Svårtan, skulle kunna förtätas kommer att behandlas ingående i en fördjupad översiktsplan.

Jord-, skogsbruk och fiske

Jordbruksmark ska skyddas och variationen och kulturvärdena i odlingslandskapet ska bevaras eller förstärkas. Skogsmark ska skyddas mot åtgärder som försvårar rationellt skogsbruk. Mark- och vattenområden som har betydelse för yrkesfisket eller för vattenbruk ska skyddas. Hamnen ska vidareutvecklas gällande fiske och övrig hamnverksamhet. Kalkningsverksamheten ska fortsätta.

Jord- och skogsbrukets påverkan på mark, sjöar och vattendrag ska minskas genom utvecklingen av långsiktigt hållbara bruksmetoder.

För ökad möjlighet till arbete hemifrån även på landsbygden ska t ex IT-infrastrukturen vara väl utbyggd i hela kommunen. Tillgången till snabb och säker information stärker såväl den personliga utvecklingen som utveckling och konkurrensfördelar för verksamheter.

Miljökonsekvensbeskrivning enligt Miljökvalitetsmålen

År 2004 infördes bestämmelser i Miljöbalken för miljöbedömning av vissa planer och program. Förordningen om miljökonsekvensbeskrivningar, MKB, ändrades 2005. Syftet var att integrera miljöaspekter i planer och program så att en hållbar utveckling främjas. Enligt direktivet ska en plan miljöbedömas om den medför betydande miljöpåverkan. Huvudregeln är att översiktsplaner alltid ska miljöbedömas.

De svenska miljömålen anger de kvaliteter som vår miljö och gemensamma natur- och kulturer resurser måste ha för att vara ekologiskt hållbara på lång sikt. Miljömålen är den ekologiska dimensionen av målet om en hållbar samhällsutveckling. Det övergripande målet är att vi ska lämna över ett samhälle till nästa generation där de stora miljöproblemen är lösta. Miljömålen ska styra valet av de åtgärder som krävs för att nå dit och kan fungera som gemensamma riktmärken för allt miljöarbete.

Begränsad klimatpåverkan

Positiv riktning

Inriktningen på ett långsiktigt och ekologiskt energisystem innebär fortsatt arbetet med att fasa ut användandet av fossila bränslen.

Planen anger kommunens strävan efter en tät promenad- och cykelvänlig stad, en ökad tillgänglighet utan motortransporter och ett mer effektivt trafiknät. Dess åtgärder förväntas minska utsläpp från motortrafik. För minskade utsläpp till luft koncentreras sällanvaruhandel och målpunkter för tung trafik och farligt gods till Hjo norra industriområde. För att minska persontransporter med bil arbetar kommunen för utökade pendlingsmöjligheter med kollektivtrafik.

Hjo kommun är positivt inställd till en utbyggnad av vindkraft och fjärrvärme. Planer på en utbyggnad för produktion av biogas inom kommunen kommer

på sikt att ersätta såväl olja och el som fossila fordonsbränslen.

Negativ riktning

Planen anger en strävan mot en ökad befolkning, ett ökat boende på landsbygden, regionförstoring, en ökad besöks- och turistnäring samt exploatering som motverkar förtätning. Dessa förändringar kommer att bidra till mer utsläpp av klimatgaser.

Nollscenario

Resor med motorfordon ökar i stort överallt. Att inte vidta åtgärder för att bromsa en sådan utveckling gör det svårt att begränsa och motverka en fortsatt negativ klimatpåverkan.

Förbättras inte Hjos trafikstruktur fortsätter dagens stora mängd onödiga utsläpp, främst i Hjo centrum. Dagens tunga och farligt godstransporter har sina målpunkter i centrum och där många människor bor och i stor utsträckning vistas. De innebär både en risk och medför utsläpp och buller. Oförbättrade möjligheter att åka kollektivt och innebär ökad motortrafik liksom exploatering som motverkar förtätning. Utvecklas inte GC-vägnätet minskar inte bilåkandet. En utebliven utveckling av fjärrvärmesystemet medför att andra från klimatsynpunkt sämre uppvärmningssystem kan komma att väljas, t ex småskalig vedeldning och fortsatt bruk av fossila bränslen. Planen anger inga riktlinjer för ett klimat- och miljövänligt byggande, t ex i trä.

Frisk luft

Positiv riktning

Kommunens invånare ska ha sunda och säkra miljöer och ska i sitt boende inte utsättas för skadliga luftföroreningar eller buller. Planen anger konkreta förslag för en förbättrad trafiksituation i Hjo stad. Motortrafiken ska minska och trafikstrukturen bli mer effektiv. Framförallt ska den ledas

bort ifrån och hastighetssänkas i Hjo centrum, vilket bidrar till renare luft där människor gärna vistas. Idag över-skrids inga riktvärden, men avgaserna från den täta trafiken upplevs ändå som ett problem. För en renare luft arbetar Hjo kommun också för en ökad användning av vindkraft och fjärrvärme.

Radonhalten i offentliga lokaler ska understiga gällande riktvärde.

Negativ riktning

Planen anger en strävan mot en ökad befolkning, ett ökat boende på landsbygden, regionförstoring, en ökad besöks- och turistnäring samt exploatering som motverkar förtätning. Dessa förändringar riskerar att bidra till ökade utsläpp till luft.

Nollscenario

Motortrafiken, och därmed utsläppen, fortsätter öka i Hjo kommun och främst i Hjo stad. Dagens upplevda problem med luftföroreningar och buller i Hjo centrum förvärras.

Risk finns att många människor, oftast omedvetet, fortsätter bo och vistas i byggnader med radonhalt högre än gränsvärdet.

Utebliven utveckling av fjärrvärme-systemet kan leda till att andra mindre från klimatsynpunkt sämre uppvärmningssystem kan komma att väljas, t ex småskalig vedeldning och fortsatt bruk av fossila bränslen.

Bara naturlig försurning

Positiv riktning

Planen anger att Hjo kommun ska ha en god vattenstatus i enlighet med EG:s ramdirektiv för vatten. Utsläppen till både mark, luft och vatten ska minskas. Kommunal energi- och trafikpolitik ska finnas. En ökad näringsåterföring ska ske inom skogsbruket. Återanvändning, återvinning, liksom annan hushållning med material, råvaror och energi främjas så att ett kretslopp

uppnås. Anpassad skogskötsel t ex genom ökad andel lövskog. Generellt har försurningen i kommunen minskat som ett resultat av förbättrad rening, minskade utsläpp av svavel och genom kalkningsverksamhet.

Negativ riktning

En ökad befolkning, ökad besöks- och turistnäring och fler industrietableringar medför ökade utsläpp.

Nollscenario

Kommunen har som ambition att minska utsläppen till både mark, luft och vatten. Dock krävs ofta ett mer offensivt arbete för att kunna närma sig målen om en minskning. Kalkningsverksamheten fortsätter.

Giffri miljö

Positiv riktning

Planens ambition är att utsläpp till både mark, luft och vatten ska minskas. När det gäller utsläpp till luft, se Begränsad klimatpåverkan. Hjo kommun ska ha en god vattenstatus och människors hälsa och miljön ska skyddas mot skador och olägenheter. Lokalt och ekologiskt omhändertagande av dagvatten ska eftersträvas. Återanvändning, återvinning och hushållning med material ska främjas och utvecklingen av långsiktigt hållbara brukningsmetoder ska uppmuntras. Ekologisk produktion ska ökas. Höga vattenflöden kan sprida gifter och föroreningar lång väg. Översvämningsrisk, om än begränsad, ska beaktas vid all planering. Nedlagda deponier ska undersökas utifrån miljösynpunkt och människors hälsa och säkerhet och vid behov åtgärdas.

Negativ riktning

Ökat antal invånare och industrier samt ökad pendling medför ökad belastning på miljön i stort.

Miljökonsekvensbeskrivning enligt Miljökvalitetsmålen

Nollscenario

Idag fortsätter gifter att produceras och spridas trots det är bevisat att det både går och lönar sig att producera livsmedel utan att mer gifter tillförs våra kretslopp och näringskedjor. Risk finns för osunda/giftiga ämnen inomhus i material och luft. Stort underhållsbehov finns på dricksvattenledningsnätet. Kommunens gamla deponier fortsätter läcka gifter till naturen.

Skyddande ozonskikt

Positiv riktning

Kommunen strävar efter ett ekologiskt hållbart samhälle där kretsloppstänkandet ska genomsyra all verksamhet. Farligt avfall ska tas omhand på ett säkert sätt.

Negativ riktning

Trafiken, främst flyget, bidrar till utsläpp av ozonnedbrytande ämnen. Översiktsplanens viljeinriktningar medverkar dock i obetydlig omfattning till ökade utsläpp.

Nollscenario

Resor med motorfordon ökar. Inga åtgärder för att bromsa en sådan utveckling gör det svårt att begränsa och motverka fortsatta utsläpp.

Säker strålmiljö

Positiv riktning

Invånarnas miljöer ska vara sunda och säkra. Vid lokalisering av nya elanläggningar, elledningar, 3G-master och bebyggelse ska motiverade skyddsavstånd tillämpas. Nya kraftledningar och andra elektriska anläggningar placeras eller utformas så att exponering för magnetfält begränsas. Nya bostäder, skolor och förskolor eller andra byggnader där människor i stor utsträckning vistas, ska inte placeras närmare än 50 m från elanläggningar som ger förhöjda magnetfält.

Negativ riktning

Underlag saknas för att få en heltäckande bild av strålmiljön och ett aktivt arbete för minskad strålning kan vara svårt att genomföra.

Nollscenario

I brist på underlag, mål och restriktioner gällande strålmiljön kan heller ingen säker strålmiljö garanteras eller skapas. Avstånden mellan befintliga bostäder och strålande anläggningar är svåra eller ekonomiskt orimliga att förbättra eller åtgärda.

Ingen övergödning

Positiv riktning

Utsläppen till mark, luft och vatten ska minskas. Hjo kommun ska ha en god vattenstatus i enlighet med EG:s ramdirektiv för vatten. Ekologiskt producerade livsmedel ska eftersträvas. Våtmarker ska bevaras, restaureras och anläggas. Ny sammanhållen bebyggelse ska anslutas till kommunalt VA-system. Höga krav på enskilda anläggningar ska finnas och ledningsnätets kvalitet ska säkerställas. Lokalt omhändertagande av dagvatten ska tillämpas i största möjliga mån.

Negativ riktning

En ökande befolkning och besöksnäring kan ge en ökad påfrestning på miljön via mer utsläpp till både mark, luft och vatten.

Nollscenario

Fler fritidshus blir permanentboende, vilket ökar belastningen på miljön där inte kommunalt VA finns. Utsläppen via jordbruken fortsätter med en allt större övergödning i sjöar och vattendrag som följd. Den biologiska mångfalden hotas.

Levande sjöar och vattendrag

Positiv riktning

Den biologiska mångfalden ska bevaras och utsläpp till både mark, luft och vatten ska minskas. Hjo kommun ska ha en god vattenstatus i enlighet med EG:s ramdirektiv för vatten.

Kommunen ska verka för en fortsatt restaurering av skyddsvärda vattendrag, i första hand till Vättern. Mark- och vattenområden ska användas på ett sådant sätt att så gynnsamma förhållanden och så lämpliga livsmiljöer som möjligt skapas för alla arter. Kalkningen ska fortsätta och våtmarker ska bevaras, restaureras och anläggas. Långsiktigt hållbara brukningsmetoder ska uppmuntras, efterfrågan på lokalt och ekologiskt producerade livsmedel ska öka. Återanvändning och återvinning samt hushållning med material, råvaror och energi ska främjas.

Negativ riktning

En ökande befolkning och besöksnäring kan ge en ökad påfrestning på miljön via mer utsläpp till bl a vattnet. Ett ökat permanentboende i fritidsbebyggelse ger större krav på avloppsrening.

Nollscenario

Fler fritidshus blir permanentboende, vilket ökar belastningen på miljön där inte kommunalt VA finns. Utsläppen via jordbruken fortsätter med en allt större övergödning i sjöar och vattendrag som följd. Den biologiska mångfalden hotas. Kalkningsverksamheten fortsätter.

Grundvatten av god kvalitet

Positiv riktning

Utsläpp till mark, luft och vatten ska minskas. Hjo kommun ska ha en god vattenstatus i enlighet med EG:s ramdirektiv för vatten. Långsiktigt hållbara

brukningsmetoder ska uppmuntras och andelen ekologiskt producerade livsmedel ska ökas. Viktiga geologiska formationer ska pekas ut. Våtmarker ska bevaras, restaureras och anläggas och kalkningen ska fortsätta.

Negativ riktning

En ökande befolkning och ökat permanentboende i fritidsbebyggelse kan ge en ökad påfrestning på miljön.

Nollscenario

Fler fritidshus blir permanentboende, vilket ökar belastningen på miljön där inte kommunalt VA finns. Utsläppen via jordbruken fortsätter med en allt större övergödning i sjöar och vattendrag som följd. Den biologiska mångfalden hotas. Kalkningsverksamheten fortsätter.

Myllrande våtmarker

Positiv riktning

Områden som är särskilt känsliga från ekologisk synpunkt ska pekas ut. Skyddsvärda våtmarker redovisas i plandokumentet. Våtmarker ska bevaras, restaureras och anläggas. Den biologiska mångfalden gynnas.

Negativ riktning

En ökad befolkning, besöksnäring och regionförstoring ger ökad belastning på miljön i stort.

Nollscenario

Utebliven restaurering och nyanläggning av våtmarker minskar möjligheterna att tillgodose målet om biologisk mångfald. Fortsatt utflöde av näringsämnen.

Miljökonsekvensbeskrivning enligt Miljökvalitetsmålen

Levande skogar

Positiv riktning

Den biologiska mångfalden och natur- och kulturvärden ska skyddas och utvecklas. Lövsjogsarealen ska bibehållas och helst öka. Skogsbruket ska vara präglad av principen om mångbruk. Ökad näringsåterföring ska eftersträvas. Skogens betydelse för naturupplevelser och friluftsliv stärks bl a genom en strävan mot mer differentierad markanvändning – mångbruk i skogen.

Negativ riktning

Exploateringsföretag, som t ex vindkraftetableringar, kan medföra störningar i skogsmarkens hydrologi. Skogens betydelse för naturupplevelser och friluftsliv minskar då områden som är opåverkade av exploateringsföretag reduceras.

Nollscenario

Brister i förnyade och fördjupade kunskaper om skogliga värden kan medföra att både sociala värden och kulturmiljövärden äventyras. Uteblivet säkerställande av skyddsvärd skog och erforderliga skötselinsatser gör att det kan bli svår att tillgodose målsättningen för den biologiska mångfalden. Ingen näringsåterföring medför brutet kretslopp.

Ett rikt odlingslandskap

Positiv riktning

Utsläpp till både mark, luft och vatten ska minskas. Den biologiska mångfalden ska skyddas och natur- och kulturvärden skyddas och utvecklas. Exempelvis planens viljeinriktning om stöd för skötsel och bevarande av ängs- och betesmarker. Tillförseln av metaller och svårnedbrytbara organiska ämnen till åkermark via gödselmedel, slam och andra avfallsprodukter ska

minskas. Brukningsvärd jordbruksmark ska främst användas för jordbruksändamål. Jordbrukets påverkan på sjöar och vattendrag ska minimeras, långsiktigt hållbara brukningsmetoder ska uppmuntras och efterfrågan på lokalt och ekologiskt producerade livsmedel ska ökas. Hjo kommun ska driva en miljöanpassad och miljöteknisk upphandling. Satsningar på bioenergi som t ex biogasproduktion innebär förbättrade möjligheter för utveckling av landsbygden. Förbättrade villkor för lantbruken ökar förutsättningarna för skydd och bevarande av såväl naturmiljön som kulturmiljön i odlingslandskapet.

Negativ riktning

Annan användning av brukningsvärd jordbruksmark än för jordbruksändamål.

Nollscenario

Minskade variationer i odlingslandskapet som leder till ett art- och individfattigare växt- och djurliv. Främmande arter och genetiskt modifierade organismer hotar den biologiska mångfalden. Fortsatt läckage av näringsämnen till sjöar och vattendrag.

God bebyggd miljö

Positiv riktning

Hjo ska vara en tät promenad- och cykelvänlig stad. Vardagsmotionen ska ökas genom att förlägga målpunkter inom gång- och cykelavstånd. Kommunens GC-vägnät ska på sikt byggas ut för att omfatta kommunens alla tätorter. I centrum ska transporter till fots och cykel främjas både genom ett välutvecklat GC-vägnät samt åtgärder som försvårar framkomligheten för motortrafiken i centrum. I kombination med detta ska Ringvägen fortsatt vara en snabb och effektiv matargata och parkeringsplatser utanför, eller i anslutning till centrum, ska skyltas. Möjligheten för kollektivt åkande ska

förbättras i hela kommunen. Hjo ska vara känd för sin unika boendemiljö - samspelet mellan byggnad, miljö och sjö. En planeringsåtgärd är att allmänhetens tillgänglighet till vattnet ska värnas i all samhällsplanering.

Ny bebyggelse ska i första hand förläggas i anslutning till redan befintlig bebyggelse och där det finns basservice och närhet till kollektivtrafik. Detta för att undvika onödigt bilåkande. Utbudet av spontana samlingsplatser, liksom platser utformade för fysisk aktivitet, för olika grupper och behov ska ses över och eventuellt förbättras/utvecklas. Som spontan samlingsplats pekas Prärien ut som Hjo stads viktigaste. När Stora torget blir gångfartsområde kommer detta att, till viss del, därmed förbättras som samlingsplats.

Hjo ska vara ett tryggt samhälle att leva och vistas i. Trygghets- och säkerhetsaspekten ska finnas med i all samhällsplanering. Idag är trafiksituationen i Hjo stad som är den största otrygghetsfaktorn. Planen anger detta som ett prioriterat arbetsområde. Viktiga åtgärder är att utveckla Stora torget som gångfartsområde och en utbyggnad av kommunens hela GC-vägnät. Både inomhus- och utomhusmiljöer ska vara sunda, tillgängliga, hållbara och säkra. Planen anger riktlinjer för skyddsavstånd till både verksamheter och anläggningar som kan ge förhöjda magnetfält. Riktlinjer finns också gällande radon inomhus. Natur- och grönområden med närhet till bebyggelsen och med god tillgänglighet ska värnas så att behovet av lek, rekreation och lokal odling kan tillgodoses. Detta anges som riktlinje, men områden ska pekas ut i en fördjupad översiktsplan över Hjo stad.

Bullernivån i Hjo centrum ska sänkas och luftkvaliteten förbättras genom minskad trafikvolym. Detta även om inga riktlinjer för detta i praktiken överskrids. Rimliga skyddsavstånd ska finnas mellan bostäder, industrier och olika typer av verksamheter. Planen beskriver detta resonemang, men inga områden pekas ut på karta. Sällanva-

ruhandel samt målpunkter för tung och farligt godstrafik kan med fördel förläggas och koncentreras till Hjo norra industriområde. Planen anger dessutom att Sveavägen ska förlängas för att ansluta väg 195 i norr. Detta för att all tung och farligtgodstrafik till industriområdet ska ledas in detta håll. Denna åtgärd förbättrar både säkerheten och miljön i stort i Hjos nya utvecklingsområde för handel på Skövdevägen.

Befintlig bevarandevärd bebyggelse ska skyddas, vårdas och återanvändas. Det kulturella, historiska och arkitektoniska arvet i form av byggnader och bebyggelsemiljöer samt platser och landskap med särskilda värden ska värnas. Ny-, om- och tillbyggnation ska anpassas till omgivande bebyggelse och miljö, både i staden och på landsbygden. Program ska upprättas/formulering ska utformas över vilja, mål och strategi för bebyggelseutvecklingen så inte kvalitet och skönhet underställs kortsiktiga ekonomiska lösningar. Bostadsförsörjningsprogram för hela kommunen ska utarbetas eller ingå som en del i en fördjupad översiktsplan över Hjo stad.

Översiktsplanen ger anvisningar för en inriktning för ett långsiktigt hållbart energisystem. Vid planläggning ska krav ställas, så långt det är möjligt, på energieffektiva byggnadssätt.

Negativ riktning

Regionförstoring och exploatering av bebyggelse och andra målpunkter utanför tätorten är ett konfliktmål mot förtätning och ett minskat transportbehov med motorfordon. Exploatering utanför tätorterna eller annan samlad bebyggelse medför också att jungfrulig mark tas i anspråk. Planen anger inga riktlinjer för ett mer klimat- och miljövänligt byggande.

Nollscenario

Det kulturella, historiska och arkitektoniska arvet i form av byggnader och bebyggelsemiljöer samt platser och landskap med särskilda värden kan hotas om inte program upprättas/for

Miljökonsekvensbeskrivning enligt Miljökvalitetsmålen

mulering utformas över vilja, mål och strategi för bevarande och framtida bebyggelseutveckling. Även små negativa förändringar kan leda till att stora värden förstörs i lilla Hjo. Utglesas staden blir den mindre tillgänglig och resandet med motortrafik fortsätter öka. Risk finns att bostadsnära natur- och grönområden naggas i kanterna och försvinner om inte ett aktivt bevarande råder. Ökar inte avstånden mellan bostäder och verksamheter minskar utvecklingsmöjligheterna för båda. Slår man inte vakt om den upplevda tryggheten i Hjo kan denna utarmas och på olika sätt få stora konsekvenser, både för invånarna och för Hjos framtid i stort. Den unika bebyggelsen och upplevda tryggheten är två viktiga värdekärnor för Hjo, och två förutsättningar för ökad inflyttning.

Ett rikt växt- och djurliv

Positiv riktning

Utsläpp till både mark, luft och vatten ska minskas. Mark- och vattenområden ska användas på ett sådant sätt att så gynnsamma förhållanden och så lämpliga livsmiljöer som möjligt skapas för alla arter. Den biologiska mångfalden ska bevaras och jordbrukets påverkan på sjöar och vattendrag ska minimeras. Långsiktigt hållbara bruksmetoder ska uppmuntras och efterfrågan på lokalt och ekologiskt producerade livsmedel ska ökas. Tysta områden ska identifieras och skyddas. Inom stora opåverkade områden ska etablering av anläggningar prövas restriktivt. Kalkning ska fortsätta och biologisk återställning ska ske i utpekade Vätterbäckar. Våtmarker ska bevaras, restaureras och anläggas.

Negativ riktning

En ökad befolkning ger större belastning på miljön i stort, liksom ökade transporter. Klimatförändringar är en faktor att ta hänsyn till för bedömning av förändringar av biologisk mångfald.

Trenden mot allt mer storskaliga jord- och skogsbruk inverkar på och omdanar landskapet och naturmiljöer. Naturtyper och livsmiljöer riskerar att försvinna med förlust av biologisk mångfald som påföljd. Det finns också tecken på att biologiska resurserna inte nyttjas på ett långsiktigt hållbart sätt.

Områdesskydd i lämplig omfattning är nödvändigt för att hotade arter ska ha möjlighet att finnas kvar i livskraftiga bestånd. I planen finns viljeinriktningar som generellt anger att hänsyn ska tas till naturvärdena. Däremot saknas riktlinjer om skydd för specifikt utpekade områden.

Nollscenario

Minskade variationer i odlingslandskapet som leder till ett art- och individfattigare växt- och djurliv. Främmande arter och genetiskt modifierade organismer hotar den biologiska mångfalden.

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN
Samhällsbyggnadsenheten
Jens Rasmussen
bitr.länsarkitekt
0501-605412

Granskningsyttrande
2010-06-28

Diarienummer
401-6983-2010

Sida
1(5)

Hjo kommun
Samhällsutveckling
544 81 HJO

Översiktsplan 2010, Hjo kommun, Västra Götalands län

Utställningshandlingar daterade mars 2010

Detta granskningsyttrande lämnas med stöd av 4 kap 9 § plan- och bygglagen (PBL). Yttrandet är en del av översiktsplanen och skall därför fogas till planen då den antagits.

Sammanfattning

Förslaget till Hjo kommuns översiktsplan ger en bra och omfattande genomgång av kommunens förutsättningar och möjligheter till utveckling. Planförslagets struktur är något svårtillgänglig med många riktlinjer för samma geografiska område. Det redovisar många målsättningar och ambitioner.

Grunddragen i mark- och vattenanvändningen är översiktlig vilket innebär att flera frågor får belysas vidare i fördjupade översiktsplaner samt detaljplaneprogram. Planen föreslår att fördjupning tas fram för Hjo stad vilket även Länsstyrelsen anser är angeläget.

Översiktsplanen återger gällande statliga riksintresseanspråk korrekt. Länsstyrelsen bedömer att berörda riksintressen i huvudsak tillgodoses förutom för totalförsvaret. Angående riksintresset för totalförsvaret får Länsstyrelsen återkomma när beslut från Försvarmaktens om riksintresset för totalförsvaret har tagits.

Några förslag på förändringar ligger inom områden med riksintresse. Förslagen är ännu så schematiska att avvägningar först kan göras i kommande fördjupningar när en mer detaljerad mark- och vattenanvändning redovisas.

Gällande miljö kvalitetsnormer enligt 5 kap MB har beskrivits och Länsstyrelsen bedömer att med den översiktliga beskrivningen och riktlinjer att planförslaget kan medverka till att de följs.

Några områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen har inte pekats ut.

Länsstyrelsen bedömer att frågor som berör mark- och vattenområden och som angår angränsande kommuner kan samordnas på ett lämpligt sätt.

g:\verksamhet\401_samhplan\401_öpl\kommuner\hjo\öpl\gransk 6983-2010 översiktsplan 2010 hjo.doc

Postadress:
542 85 MARIESTAD

Besöksadress:
Hamngatan 1

Telefon/Fax:
(växel)
0501-605444 (fax)

Webbadress:
www.o.lst.se

E-post:
sam-
by.vastragotaland@lansstyrel-
sen.se

Bebyggelse enligt planen bedöms inte bli olämplig med hänsyn till boendes och övrigas hälsa eller till behovet av skydd mot olyckshändelser.

Förslaget uppfyller i allt väsentligt de intentioner som finns i plan- och bygglagen.

Det är angeläget att de fortsatta planeringsinsatser som föreslås, verkligen påbörjas, så att riksdagens intentioner med plan- och bygglagen och miljöbalken samt de av riksdagen beslutade miljömålen kan uppnås.

Riksintressen

Många förslag på förändringar ligger inom områden med riksintresse. Förslagen är ännu så schematiska att avvägningar först kan göras i kommande fördjupningar när en mer detaljerad mark- och vattenanvändning redovisas.

Försvarsmakten har aviserat att man före den 1 september ska ta ett nytt ställningstagande om riksintresse för totalförsvar runt militära flygplatser. Beslutet avser en vindkraftsfri zon med en radie på 40 km runt alla militära flygplatser i detta fall Karlsborgs. Riksintresset för vindbruk kan därför komma att bedömas strida mot riksintresset för totalförsvaret. Det innebär att alla utpekade områden för vindbruk förutom de två längst ned i söder bör utgå. Kommunen har aviserat att det tematiska tillägget för vindbruk ska revideras och länsstyrelsen får då tillfälle att i detalj ta ställning till kommande förutsättningarna för vindbruk i kommunen.

Länsstyrelsen anser att kommunens vilja att behandla Hjo stad i en fördjupad översiktsplan är angelägen och viktig. I fördjupningen kan kommunens syn på hur staden kan utvecklas beskrivas samtidigt som bland annat kulturvärdena beaktas.

Miljökvalitetsnormer

Gällande miljökvalitetsnormer enligt 5 kap MB har beskrivits och Länsstyrelsen bedömer att planförslaget kan medverka till att de följs för utomhusluft, fisk- och musselvatten och omgivningsbuller. Kommunen har kommenterat MKN för vatten. Det är bra, men man inte bedömt hur MKN kan följas.

Vättern levererar dricksvatten till tätorterna Skövde, Falköping och Skara med kransorter. Uttagspunkten ligger inom kommunen och Hjo kommun har ett särskilt ansvar för vattenkvaliteten i Vättern. Detta har kommunen inte tagit med i ÖP (och inte heller i samrådsredogörelsen). Kommunen bör kommentera det i ÖP då det är en fråga som angår flera kommuner.

En riktlinje för Vatten i ÖP är: Kommunen ska verka för att biologisk återställning sker i utpekade Vätterbäckar. Det är bra och länsstyrelsen tolkar att det även inbegriper fria vandringsvägar.

Landsbygdsområden i strandnära lägen

Kommunen har valt att i denna version inte redovisa några områden.

Mellankommunala frågor

Länsstyrelsen bedömer att den i planen föreslagna mark- och vattenanvändning som även berör andra kommuner kan samordnas på lämpligt sätt.

Hälsa och säkerhet

Frågorna har behandlats på ett översiktligt och bra sätt. Länsstyrelsen anser det värdefullt att i översiktsplanen redovisa rekommendationer om skyddsavstånd och försiktighetsåtgärder. Planen bedöms inte medföra några sådana problem avseende människors hälsa eller säkerhet, att de i ett senare planeringsskede skulle ge Länsstyrelsen anledning att ingripa enligt 12 kap PBL.

Konsekvenser av planförslaget

Konsekvensbeskrivningen samt miljökonsekvensbeskrivningen kommenterar och redovisar på ett bra sätt översiktligt konsekvenserna av planens genomförande.

Allmänt

De synpunkter och krav som Länsstyrelsen tidigare framfört i ett samrådsyttrande daterat den 2009-11-13 har bemötts och till stora delar beaktats.

Det är viktigt och bra att kommunen avser upprätta områdesbestämmelser för att skydda värdefulla herrgårds- och kyrkomiljöer.

Beskrivningen för bebyggelseutveckling av tätorterna innehåller omfattande bakgrundsbeskrivning men är något svårtillgänglig i strukturen för att bedöma föreslagna förändringar. Kartor kan med fördel förtydligas beträffande användning och avgränsning.

Hjo stad

Föreslagna utvecklingsområden och nya vägdragningar bedömer länsstyrelsen rimliga, men behöver beskrivas och redovisas mer utförligt för ett slutligt ställningstagande. Detta förutsätts ske i fördjupningen av översiktsplanen för Hjo stad.

Grebban

Bör ingå i fördjupningen för Hjo stad, även området vid Grebbans kvarn bör behandlas.

Mullsjön

Det påbörjade arbeten med att detaljplanlägga fritidbebyggelsen runt Mullsjön är värdefullt och bör fullföljas enligt riktlinjerna i ÖP.

Korsberga

Föreslagna riktlinjer för utredningsområdena får preciseras vid detaljplane-
läggning.

Blikstorp

Föreslagna riktlinjer för utredningsområdena får preciseras vid detaljplane-
läggning. Ett av områdena berörs av strandskydd.

Gate/Fågelås

Föreslagna riktlinjer för utredningsområdena får preciseras vid detaljplane-
läggning. Område i öster berör område med skogliga värden.

Andra statliga sektorsmyndigheter, som i samrådsskedet framfört synpunk-
ter, har efter bearbetning av planförslaget beretts tillfälle till förnyade ställ-
ningstaganden. Nu inkomna yttranden från sådana myndigheter översänds
till kommunen tillsammans med detta granskningsyttrande för kännedom.

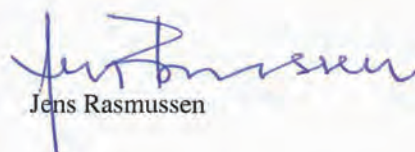
Förslaget till ny översiktsplan för kommunen kommer fullt ut att ersätta
gällande plan från 1990.

Beredning, deltagande

Yttranden över planen har till Länsstyrelsen inkommit från Försvarmakten
HKV, Trafikverket, PTS, Skogsstyrelsen, Vattenfall, Länsstyrelsen Jönkö-
pings län, SGI. Kopior av yttrandena överlämnas till kommunen för känne-
dom.

Detta granskningsyttrande har beslutats av länsöverdirektör Göran Bengts-
son efter föredragning av bitr.länsarkitekt Jens Rasmussen. I den slutliga
handläggningen har även företrädare för kulturmiljöenheten, naturvårdsen-
heten, vattenvårdsenheten, miljöskyddsenheten samt enheten för skydd och
säkerhet deltagit. Granskningsyttrandet utgör statens samlade uppfattning
om planen vad gäller Länsstyrelsens ingripandegrunder enligt 12 kap PBL i
ett senare planeringsskede.

Göran Bengtsson

Jens Rasmussen

Yttranden för kännedom från:

Energimyndigheten daterat 2010-05-25, Skogsstyrelsen daterat 2010-06-02, Trafikverket daterat 2010-06-16, Försvarsmakten HKV daterat 201005-24, Länsstyrelsen Jönköpings län daterat 2010-04-28, PTS daterat 2010-06-02, SGI daterat 2010-05-25, Vattenfall Eldistribution AB daterat 2010-06-10.

Kopia till:

SGI, Statens Geotekniska Institut
Västra Götalandsregionen, Göteborg
Post- och telestyrelsen i Stockholm
Luftfartsverket
Energimyndigheten Eskilstuna
Trafikverket, Mariestad
Sjöfartsverket, Trollhättan
Försvarsmakten Skövde
Försvarsmakten Högkvarteret
Lantmäterimyndigheten Mariestad
Skogsstyrelsen Skövde
Västergötlands museum, Skara
Vattenfall Eldistribution, Österlång-
gatan 60, 461 88 Trollhättan
Telia
Svenska kraftnät, Box 526, 162 15
Vällingby
Västrafik AB, Box 123, 541 23
Skövde
Hjobygdens Naturskyddsförening,
Catharina Hermansson, Floragatan
17, 4433 HJO
Länsstyrelsen i Jönköpings län
Länsstyrelsen Östergötland, Östgöta-
gatan 3, 581 86 Linköping
Länstyrelsen Jönköpings län Vät-
ternvårdförbundet, 566 32 Jönköping

Kommunstyrelsen i:
Habo kommun
Karlsborgs kommun
Skövde kommun
Tibro kommun
Tidaholms kommun
Ödeshögs kommun
Länsstyrelsen/
Enheten för skydd och säkerhet
Kulturmiljöenheten
Miljöskyddsenheten
Naturvårdsenheten
Vattenvårdsenheten
Göran Bengtsson
Peter Nordström
Samhällsbyggnadsenheten

Kommunfullmäktige

Kf § 79

2008-552

Översiktsplan 2010**Kommunfullmäktiges beslut**

Kommunfullmäktige beslutar att anta översiktsplan 2010 för Hjo kommun.

Föredragande

Stadsarkitekt Camilla Ehrenflod och miljöstrateg Per-Åke Johansson.

Yrkande

Catrin Hulmarker (M), Pierre Rydén (S), Eva-Lott Gram (Kd) och Britt-Marie Sjöberg (C) yrkar bifall till kommunstyrelsens förslag.

Christer Haagman (Mp) yrkar att kommunfullmäktige beslutar att följande text infogas på sidan 72 under rubriken Riktlinjer vägar och trafik i Översiktsplanen:

"Nya större bostadsområden ska förses med god tillgång till kollektivtrafik"

Propositionsordning

Ordföranden ställer kommunstyrelsens förslag mot Christer Haagmans (Mp) tilläggsyrkande och finner att kommunfullmäktige beslutar i enlighet med kommunstyrelsens förslag.

Kommunstyrelsens beslut

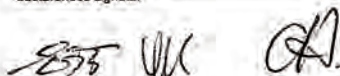
Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta att anta översiktsplan 2010 för Hjo kommun.

Yrkande

Christer Haagman (Mp) yrkar att följande text infogas i Översiktsplanen:

"Nya större bostadsområden ska endast planeras i lägen där det finns god tillgång till kollektivtrafik."

Eva-Lott Gram (Kd) yrkar att kommunstyrelsen beslutar i enlighet med förvaltningens förslag.

Kommunfullmäktige

forts Kf § 79

2008-552

Propositionsordning

Ordföranden ställer förvaltningens förslag mot Christer Haagmans (Mp) tilläggsyrkande och finner att kommunstyrelsen beslutar i enlighet med förvaltningens förslag.

Reservation

Christer Haagman (Mp) reserverar sig mot beslutet.

Bakgrund

Arbetet med den kommunomfattande översiktsplanen, ÖP 10, för Hjo kommun påbörjades 2005. Ett program för planarbete och innehåll antogs av Kommunstyrelsens allmänna utskott 2008, vilket också utgjort ledningsgrupp för arbetet. Översiktsplanen var ute på samråd under tiden 2009-08-01 – 2009-10-31 och ställdes ut 2010-04-21 – 2010-06-15.

Ärendet har beretts i allmänna utskottet 2010-09-29.

Handling

Plan och mäts skrivelse 2010-09-22.

ÖP 10, Antagandehandling 2010-09-30.

Delges

Ks förvaltning/Plan och mät

Justerandes signatur

Utdragsbestyrkande

Anteckningar

[illegible]

Anteckningar

[illegible]

Hjo-Visa

för Bazaren den 11 juli 1903

Melodi: Zandahls kanon

*I Skaraborgs län och vid Vettern den sköna
det ligger en stad, som en ros i det gröna.
Den staden af gammalt har namn utaf Hjo,
och att den är treflig – ja det må ni tro.*

*Om vintern han ligger liksom i dvala,
då blott en och annan ses fisknoten hala;
men sommaren kommer – då bygga och bo
vill visst hela världen uti lilla Hjo.*

*Ty här är en badort, och den af de bästa,
och ingenting hindrar en smula här festa;
men är man så klen, att för fest sättes: ptro!
så blir man snart frisk och helt kry uti Hjo.*

...

*Men Sjöstedt har ordnat så bra uti parken,
för tennis och crocket så passlig är marken,
och gångar där finnas så man kan sig sno
dit bort i "skym-undan" – med? – ja, här i
Hjo.*

*Så slutet må blifva på hela min visa,
att Hjo bör man tacka och lofva och prisa;
Ja, låt oss nu bygga en minnenas bro,
och vandra i tanken rätt ofta till Hjo.*